

Forældreskabet i dag – i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed

Maria S. Justesen: 20192979
Sandra C. B. Tietze: 20195535

Specialets samlede tegn: 218.717
Svarende til antal normalsider: 91,1
Afleveringsdato: 31. maj 2024

Kandidatspeciale i Psykologi
Psykologi, 10. semester
Aalborg Universitet
Vejleder: Sarah Kirkegaard Jensen

Abstract

This master thesis in psychology examines parents' experiences of parenthood today – in a time where parental burnout as a phenomenon is talked about. The thesis' theory of science is social constructionism, and the abductive research strategy is used. Initially, a review of parenthood from a historical perspective is carried out, followed by theories about the ideal of parenthood today. In addition, the phenomenon of parental burnout is presented. Parental burnout is a form of exhaustion characterized by parents feeling overwhelmed and drained of both emotional and physical resources. This is followed by a presentation of our previously written literature review concerning the school's demands and expectations on the parents in the school-home cooperation in the Danish primary school.

The thesis is carried out within the qualitative research and consists of three qualitative semi-structured interviews of mothers with children of school age. These interviews are analyzed based on thematic analysis, where five themes are identified. These five themes are about 1) the critical voices of the mothers in relation to the structure of society and their own parents' parenting, 2) parenting for the mothers involves many choices, 3) the mothers experience that both laypeople and experts have many attitudes towards their parenting, 4) the mothers have arranged their lives in a way so that parental burnout is avoided, and 5) the mothers are particularly ambitious according to their parenting, trying to meet the ideals of parenting today. This is followed by a discussion of the main findings of the analysis, particularly in relation to the ambivalence that the mothers seem to display in their parenting as they try to 'break' with performance values in relation to the labor market. Still, it can be said that they reproduce these in relation to parenthood. Thus, it seems complicated to 'break' with the ideal of achievement because individuals today are primarily what they make themselves to be. In addition, the mothers' psychologized language in relation to their children and the quality of the thesis is discussed. Finally, the need to expand the research within the field to include other groups of parents is emphasized. Overall, this thesis in psychology can contribute with knowledge about mother's personal, subjective perspectives on and experiences of being a parent today.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	1
1.1 PRÆCISERING OG AFGRÆNSNING	3
1.2 VIDENSKABSTEORETISK TILGANG	4
2. BAGGRUND OG TEORI	7
2.1 FORÆLDRESKABET I ET HISTORISK PERSPEKTIV	7
2.2 FORÆLDRESKABSIDEALET I DAG	12
2.2.1 Det intensive moderskab	12
2.2.2 Samstemt kultivering	13
2.2.3 Forældredeterminisme	14
2.2.4 Positive parenting	17
2.3 FORÆLDREUDBRÆNDTHED	20
2.4 TIDLIGERE LITTERATURREVIEW	21
2.5 RELATEREDE FORSKNINGSFELTER	23
3. METODE	24
3.1 KVALITATIV FORSKNING	24
3.2 DEN ABDUKTIVE FORSKNINGSSTRATEGI	25
3.3 INTERVIEWS	27
3.3.1 Det kvalitative forskningsinterview	27
3.3.2 Rekruttering af interviewdeltagere	28
3.3.3 Fysisk vs. online-interview	30
3.3.4 Selve interviewsituationen	31
3.3.5 Interviewguide	32
3.3.6 Transskription af interviews	34
3.4 ETISKE OVERVEJELSER	35
4. ANALYSE	38
4.1 OM TEMATISK ANALYSE	38
4.2 OM INTERVIEWDELTAGERNE	39
4.3 RAMMESÆTNING AF ANALYSEN	41
4.4 ET 'OPGØR'	42
4.4.1 En samfundskritisk stemme	42
4.4.2 Forældres forældreskab	47
4.5 VALG	49
4.5.1 Mere tid til familien	50
4.5.2 Afvejninger og prioriteringer	53
4.5.3 Konsekvenser ved valg	61
4.6 ANDRES HOLDNINGER	64

4.6.1 Ekspertes og lægfolk	64
4.6.2 Opsøgning af eksperter	67
4.7 OPLEVELSE AF FORÆLDREUDBRÆNDTHED	68
4.8 AMBITIØSE FORÆLDRE	71
4.8.1 Et før og efter	72
4.8.2 Børnene først.....	73
5. DISKUSSION	77
5.1 ANALYSENS HOVEDFUND	78
5.2 PSYKOLOGISERET SPROG	79
5.3 KVALITETSVURDERING.....	81
5.4 PERSPEKTIVERING OG RELEVANS	84
6. KONKLUSION	86
REFERENCELISTE	90

1. Indledning

Det at blive forælder er for mange en drøm, der går i opfyldelse. Det kan være forbundet med en stor lykkefølelse og umådeligt mange glæder og føre mange 'gevinster' med sig, men på en og samme tid kan det også indebære mange udfordringer og bekymringer (Mikolajczak et al., 2019). Generelt er forældreskabet noget, som mange har stærke holdninger til og noget, der repræsenterer store følelser (Akselvoll, 2022). Forældreskabet anno 2020'erne er, ifølge Akselvoll (2022), historisk krævende og et 'brandvarmt' emne, der både kan være med til at starte politiske debatter og diverse meningsfyldte udvekslinger på sociale medier. Generelt har forældreskabet fået en større offentlig opmærksomhed og interesse (Akselvoll, 2022). Også i de skrevne medier er der en stor bevågenhed omkring, hvordan flere og flere forældre i dag er pressede i rollen som forældre. I en kronik beskriver en mor, at det udover at være dejligt at være forælder også er "skidebenhamrende møghårdt" at have børn i dag (Arnfred, 2015). Derudover pointerer hun, at forældre ikke taler højt om, hvor hårdt og udfordrende forældreskabet kan være i frygt for at blive set som en klynker eller ligefrem en egoistisk eller dårlig forælder. Hun kalder ligefrem forældreskabet for 'skammens holdeplads' og beskriver, hvordan det som forælder i "(...) vores performance- og »du kan altid gøre det lidt bedre« kultur" ikke er muligt at 'stemple' ud som forælder, ej heller kortvarigt (Arnfred, 2015). I dag er der ligefrem opstået en hel industri, der har til hensigt at vejlede og 'hjælpe' forældre på vej (Furedi, 2001). Denne industri opstod særligt i 1970'erne med en markant stigning i ekspertfagbøger henvendt til forældre (Akselvoll, 2022). Disse udgivelser er, ifølge Akselvoll (2022), et godt billede på, at forældreskabet de seneste 50 år er blevet mere og mere intensiveret. I dag er ekspertvejledning en uundværlig del af det at være forælder, hvilket vidner om en opfattelse af, at det ikke længere er givet, at forældre kan udfylde forældrerollen udelukkende på egen hånd (Akselvoll, 2022). I en artikel af Olsen og Jakobsen (2017) beskrives det, hvordan helt almindelige forældre i dag går på forældrekurser som aldrig før grundet en oplevet usikkerhed i forældrerollen og en famlen efter at finde den rette 'kurs'. I den forbindelse pointeres det, at de fleste kommuner i dag faktisk tilbyder helt almindelige forældre diverse kurser rettet mod børn i alle aldre.

I 2022 udgiver familiesociolog Maria Akselvoll bogen “Det grænseløse forældreskab”, hvori hun giver sit bud på en såkaldt diagnose af tidens forældreskab. Denne bog har med sit kritiske blik på forældreskabet i dag været med til at vække vores interesse for emnet og sætte retningen for vores speciale. I efteråret 2023 påbegyndte Akselvoll desuden, i samarbejde med en gruppe forskere fra forskningsenheden MODIG, et forskningsprojekt, der har til hensigt at undersøge nutidens forældreskab med særligt blik på fænomenet forældreudbrændthed (Tolstrup et al., 2023). Ifølge projektets forskere er der en tendens i tiden, hvor det at være forælder for nogle kan opleves som værende grænseløst – og det påpeges i den forbindelse, at det som forælder kan være svært at sætte en grænse i forhold til at hjælpe ens barn på livets vej, samtidig med at man som forælder kan føle et altoverskyggende ansvar for den vej, der bliver mulig for ens barn (Tolstrup et al., 2023). Denne balance kan være svær at finde, og deraf kan en udmattelse i forælderrollen opstå, der kan ende ud i såkaldt forældreudbrændthed. Forældreudbrændthed er en form for udmattelse, der er karakteriseret ved, at forældre føler sig overvældede og tappet for følelsesmæssige samt fysiske ressourcer (Akselvoll, 2022, p. 174, parafrase).

Vores personlige interesse for forældreskabet i dag stammer, udover fra Akselvolls bog, fra et tidligere udarbejdet litteraturreview på kandidaten i Psykologi, hvor vi med et kritisk blik undersøgte hvilke krav og forventninger, skolen stiller til forældre i skole-hjem-samarbejdet. Her fandt vi bl.a., at forældre stilles omfangsrige krav og forventninger af skolen (Justesen & Tietze, 2023), og det var på foranledning af dette, at vi blev nysgerrige i forhold til at undersøge, hvad forældreskabet i dag indebærer mere generelt set, ligeledes fra et kritisk perspektiv. Desuden ønsker vi gennem interviews at give forældrene en stemme, og dermed undersøge emnet fra et forældreperspektiv. Dertil har vi et ønske om at arbejde som fremtidige psykologer i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, og derfor ser vi det som særligt relevant at opnå viden om det at være forælder i dag, da vi gennem arbejdet i PPR uomgængeligt vil komme til at beskæftige os med og arbejde med denne gruppe.

På baggrund af ovenstående er specialets problemformulering som følger:

Hvad er forældres egne oplevelser af forældreskabet i dag – i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed?

1.1 Præcisering og afgrænsning

I det følgende afsnit vil der blive foretaget en præcisering og afgrænsning af specialet, herunder problemformuleringen.

Som følge af, at specialets fokus er på oplevelsen af forældreskabet i dag, kan det ikke udelades også at komme omkring opdragelse, idet opdragelse uundgåeligt er forbundet til det at være forælder. I forlængelse af dette er forældreskabet også forbundet til forståelser af barndommen, idet nye forståelser af barndommen kan få betydning for forældres roller og pligter (Lin et al., 2021). Forældreskabet er dermed tæt knyttet til børn og barndom historisk set. Eftersom fokus i problemformuleringen er på forældreskabet i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed, har det været hensigten at undersøge forældreskabet med inddragelse af forældre, der oplever vanskeligheder i forældreskabet. Der tages her udgangspunkt i forældres egne oplevelser af vanskeligheder relateret til det at være forælder, hvilket er indfanget i det publicerede opslag, som vi sendte ud, da vi søgte interviewdeltagere (se bilag 2). Dette er i overensstemmelse med, at vi i specialet ønsker at anlægge et forældreperspektiv, hvilket vil sige, at vi ønsker at undersøge forældres egne perspektiver på deres oplevelser af forældreskabet i dag. Det er således forældrenes perspektiv, som vi udforsker, og derfor forholder vi os ikke til, hvad forældreskabet har af betydning for børnene.

Vi har derudover afgrænset specialet til at have fokus på skoleforældre, hvilket bl.a. skyldes det omtalte litteraturreview, som undertegnede har foretaget (udbydes i afsnit 2.4), hvor det findes, at forældre stilles mange krav og forventninger fra skolen. Dette har vakt vores interesse for forældreskabet og samtidigt ledt til en nysgerrighed i forhold til, hvordan forældre oplever forældreskabet mere overordnet. Derudover spiller skolen en væsentlig rolle i familiers liv, og der er forskere, som peger på, at børnefamiliers hverdag ofte er organiseret omkring børns skoler og daginstitutioner (Dannesboe, 2013). Af disse grunde har nærværende speciale bl.a. fokus på, hvordan det er at være forælder til et barn, der går i skole, nærmere bestemt i den danske folkeskole. Denne afgrænsning, hvor forældre til børn i privat- og friskoler udelades, skyldes, at disse andre skoletyper har en anden relation mellem skole og hjem (Knudsen, 2010), hvorfor oplevelsen af forældreskabet i forhold til skole-hjem-samarbejdet muligvis kan være anderledes. I rekrutteringen af interviewdeltagere har

vi ligeledes vægtet, at forældrenes børn skulle gå i 1.-6. klasse for at sikre, at forældrenes måde at håndtere børnenes skole på er mere eller mindre veletablerede (se Dannesboe, 2012). At børnene ikke skulle gå i mere end 6. klasse kan begrundes ud fra, at det forventes, at der kan være nogle andre problematikker og vanskeligheder, der gør sig gældende i relation til at være forælder til teenagere i udskoling. Dette kunne sandsynligvis indebære, at de unge i højere grad begynder at skabe deres eget ungdomsliv og 'løsrive' sig fra deres forældre mere generelt, og at forældres involvering som følge af dette ser ud på en anden måde.

I forhold til de forældre, som vi ønskede at interviewe, var vores fokus på den mere almene gruppe af forældre, der ikke umiddelbart har udfordringer af sværere grad i relation til deres familieliv. I denne sammenhæng menes der således de forældre, der fx ikke har børn med særlige behov, og hvor deres børn går i almenklasser. Uddybende indebærer dette, at hvis man som forældre fx har et barn med et handicap, forventes dette at stille andre krav til forældreskabet, hvorfor fokus således er på det almene forældreskab, hvor der umiddelbart ikke synes at være særlige udfordringer. Hertil skal det pointeres, at det netop er relevant at belyse det almene forældreskab grundet fænomenet forældreudbrændthed, der kan antyde, at alene det at være forælder kan være en udfordring i sig selv i dag.

Slutteligt er konteksten for nærværende speciale, at der i de vestlige lande er opstået et nyt fænomen, der kaldes forældreudbrændthed. I relation til dette beskrives det i et interview med Akselvoll, hvordan forventningerne til det ideelle forældreskab medfører, at flere og flere forældre bukkes under for presset og brænder ud (Ulvig, 2022). Når specialet, herunder problemformuleringen, har til formål at belyse forældreskabet i dag i et forældreperspektiv, er det således i en tid, hvor man ligefrem taler om forældreudbrændthed (Ulvig, 2022). Forældreudbrændthed vil som fænomen blive uddybet i et senere afsnit (se afsnit 2.3).

1.2 Videnskabsteoretisk tilgang

I dette afsnit vil specialets videnskabsteoretiske tilgang blive præsenteret. Her introduceres først Vivien Burr's (2015) udlægning af *socialkonstruktionismen*, der danner grundlag for nærværende speciale. Efter præstationen af Burr (2015) følger en kort eksemplificering af specialets teoretikere.

Burr (2015) foretager en bred udlægning af socialkonstruktionismen, og hun pointerer hertil, at hun måske kommer til at placere nogle under socialkonstruktionismen, der ikke selv ville mene, at de 'hørte' til her. Der findes ikke én enkelt beskrivelse af socialkonstruktionismen, som ville være dækkende for alle, som Burr (2015) indbefatter under socialkonstruktionisme – selvom nogle deler en række karakteristika med hinanden, er et karakteristika, som de alle har til fælles. Hun beskriver: "What links them together is a kind of 'family resemblance', in the sense that members of the same family differ in the family characteristics that they possess" (Burr, 2015, p. 2). Burr (2015) fremlægger i denne forbindelse fire centrale antagelser, hvor en person, der, ifølge Burr (2015), hører under socialkonstruktionismen, vedkender sig én eller flere af disse.

Første antagelse indebærer, at der insisteres på, at man forholder sig kritisk i forhold til vores 'taget for givet'-måder at forstå verden og os selv på. Dette inviterer til at være kritisk overfor idéen om, at vores verden uproblematisk vil fremvise sin natur for os gennem observationer. Dette for at udfordre "the view that conventional knowledge is based upon objective, unbiased observation of the world" (Burr, 2015, p. 2). Dette står i modsætning til eksempelvis positivisme, som er af den overbevisning, at verdens natur kan blive afdækket via netop objektive observationer, og at det, der faktisk eksisterer, er det, som vi opfatter, eksisterer. Socialkonstruktionismen fremhæver derimod, at vi altid skal udvise skepsis i forhold til vores antagelse om, hvordan verden ser ud til at være. Det betyder, at de kategorier, som vi mennesker opfatter verden ud fra, fx køn eller musikgenre, ikke nødvendigvis refererer til reelle opdelinger, idet de kunne være helt anderledes socialt konstruerede kategorier (Burr, 2015). Med hensyn til anden antagelse fremhæver Burr (2015), at socialkonstruktionister argumenterer for, at de måder, hvorpå vi forstår verden, herunder de begreber og kategorier vi anvender, er specifikke i forhold til den pågældende kultur samt det historiske tidspunkt – vores forståelse af verden afhænger altså af, hvor og hvornår i verden vi bor. Her fremhæver Burr (2015) fx, hvordan forestillingen om barndommen, samt hvad forældre forventes at gøre for deres børn, har gennemgået enorme forandringer gennem historien. Verdensforståelser er dog ikke kun specifikke i forhold til kulturen og den historiske periode; de er også produkter heraf. Det skyldes, at forståelser afhænger af de specifikke sociale og økonomiske forhold, der er fremherskende på et særligt tidspunkt i en særlig kultur. Dette medfører, at vi ikke bør anta-

ge, at vores måde at forstå verden på nødvendigvis er bedre eller tættere på sandheden end andre måder (Burr, 2015). Tredje antagelse indebærer, at viden konstrueres og opretholdes via sociale processer. Det vil sige, at det er gennem de daglige interaktioner mellem mennesker i deres sociale liv, at viden produceres. De hændelser, der finder sted mellem mennesker, og som de indgår i i deres hverdagsliv, anses hermed som værende de praksisser, hvori vores fælles versioner af viden konstrueres. Dette resulterer i, at det, der opfattes som 'sandhed' i vores kultur og tid, i stedet blot kan anses som værende de nuværende accepterede måder at forstå verden på. Disse forståelser er ikke et produkt af objektive observationer af verden, men derimod af de sociale processer og interaktioner, som vi mennesker konstant er en del af (Burr, 2015). Fjerde og sidste antagelse understreger, at ovenstående sociale interaktioner kan producere adskillige forskellige former for sociale konstruktioner. Dertil er det sådan, at enhver social konstruktion inviterer til eller indebærer forskellige former for handlinger fra os mennesker. Det medfører, at konstruktioner af verden opretholder bestemte former for handlinger og omvendt udelukker andre. Dermed er der magtforhold forbundet med vores konstruktioner af verden, da disse har betydning for, hvad der er acceptabelt for forskellige mennesker at gøre, og hvordan vi skal behandle andre (Burr, 2015).

Specialets teoretikere placerer vi under Burr's (2015) definition af socialkonstruktivismen. Overordnet kan det eksempelvis fremhæves, at det især er tydeligt, at de inddragne teoretikere forholder sig på en kritisk måde i forhold til samfundet, som det ser ud i dag, hvilket indebærer en opmærksomhed på, at samfundet kunne været indrettet på en anden måde, end det er. Dette betyder også, at de har blik for, hvordan vi som mennesker indgår i særlige historiske og sociale sammenhænge og dermed, at vi formes af samspillet og bliver til, i forhold til eksempelvis identitet og selvforståelse, i disse sammenhænge, og altså på denne vis også konstant er med til at skabe disse. Derudover inddrages også litteratur fra en mere positivistisk tradition, nærmere bestemt litteraturen inden for fænomenet forældreudbrændthed. Denne litteratur inddrages udelukkende med henblik på at kunne sige noget om den tid og den kulturelle kontekst, forældrene lever i.

2. Baggrund og teori

Det følgende kapitel har til hensigt at kontekstualisere specialets emne om forældreskabet i dag – i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed. Først og fremmest vil forældreskabet i et historisk perspektiv blive præsenteret. Herefter følger en redegørelse for udvalgte, centrale teorier, der kan være med til at belyse forældreskabsidealet i dag. Derudover præsenteres fænomenet forældreudbrændthed i relation til forældreskabet i dag. Dette efterfølges af en nærmere beskrivelse af det tidligere omtalte litteraturreview, som vi har udarbejdet på kandidaten i Psykologi, og dennes relevans i forhold til nærværende speciale. Kapitlet afsluttes med en kort præsentation af relaterede forskningsfelter.

Forud for dette kapitel er det væsentligt at påpege psykologiens bidrag, eftersom der i nærværende speciale overvejende inddrages sociologiske teorier. Hvor sociologien overvejende har fokus på bredere samfundstendenser, er dette speciale i psykologis sigte at udføre en empirisk undersøgelse bestående af kvalitative interviews for at belyse forældres oplevelse af forældreskabet i dag. Dette skal bidrage med en nuanceret forståelse af det at være forælder i dag og nærmere bestemt den menneskelige oplevelse, betydning og mening i relation hertil.

2.1 Forældreskabet i et historisk perspektiv

I følgende afsnit vil forældreskabet i et historisk perspektiv blive udfoldet. Dette er relevant at inddrage i specialet, idet i overensstemmelse med Burr's (2015) udlægning af socialkonstruktionismen, er forældreskabet i dag kulturel og historisk specifik, og har hermed set anderledes ud gennem historien. Dette indebærer en opmærksomhed på, at forældreskabet er noget, der har forandret sig, og fortsat kan gøre det. Idealer og praksisser i relation til forældreskabet har forandret sig over tid og har altid gjort dette som følge af resten af samfundets udvikling (Akselvoll, 2022).

Tilbage i tiden handlede forældreskabet grundlæggende om at opfostre sine børn. For at blive opfattet som en god forælder handlede det om at sørge for, at barnets basale behov blev opfyldt. Det at være forælder var ligeledes en opgave, som man var naturligt kvalificeret til som følge af det at være forælder (Akselvoll, 2022; Furedi, 2002; Lee, 2023a). I starten af 1900-tallet sker der noget, som får betydning for den måde, man både tænker, men også taler om selvet på – en ny og terapeutisk måde –

som i særlig grad er inspireret af, at Sigmund Freud fremfører sin ide om psykoanalysen. Dette kommer generelt til at ændre den måde, man forstår mennesker og følelser på. Derudover tilkommer også en ny forståelse af, at årsagen til et individs oplevede psykiske problemer, skal findes og har rod i barndommen og det tidlige familieliv (Illouz, 2007). Dette bidrager til, at forældres handlinger begynder at blive tillagt større betydning, end de tidligere er blevet. Dette medfører tilsammen, at idealet for den ‘gode’ forælder i den vestlige verden ændrer sig markant i løbet af 1900-tallet (Akselvoll, 2022).

I takt med, at idealet for den ‘gode’ forælder ændrer sig, begynder forventningerne og kravene til forældrene ligeledes at stige. Det var særligt efter Anden Verdenskrig, hvor det var kernefamilien, der vandt udbredelse og blev idealiseret, at disse forventninger og krav begyndte at vokse (Akselvoll, 2022; Grumløse & Marschall, 2020). Denne idealisering af kernefamilien skyldes bl.a., at man fra politisk side var optaget af at gøre det rigtige for børnene, og på denne vis sikre, at børnene levede i såkaldte stabile hjem. Dette indbefattede således en politisk opmærksomhed på hjemmet, familien og i høj grad moren, som skulle være den, der var med til at sikre et godt hverdagsliv for børnene, blot ved at være til stede i hjemmet (Grumløse & Marschall, 2020). Som følge af bl.a. krigen forekom der en stigende interesse for barnets indre liv med det formål at forebygge, at ængstelighed i barndommen ville lede til afvigende udvikling. Dette trækker bl.a. på stadieteorier af Freud (Lee, 2023b). Desuden vandt udviklingspsykologien fra 1950’erne med sit fokus på børns udviklingsfaser og psykologiske behov stor udbredelse, og dette gav en særlig opmærksomhed på forældrenes betydning for barnets udvikling (Matthiesen, 2018). I den vestlige verden, herunder Danmark, var det særligt i 1960’erne, at psykologen John Bowlbys tilknytningsteori fik stor betydning. Denne teori har fokus på, at vedvarende tilstedeværelse af en både kærlig og opmærksom person – oftest moren – kommer til at danne grundlag for individets livslange psykiske sundhed (Furedi, 2002; Grumløse & Marschall, 2020).

Den psykologiske forskning vedrørende børns udvikling medførte, at der i sidste halvdel af 1900-tallet skete en radikal ændring i forestillingerne om barndommen og børns liv – og således ændrede børnesynet sig (Hougaard, 2020; Tanggaard, 2023). Med *børnesyn* menes der den eller de forestillinger, vi gør os om, hvad der er bedst for børn, og hvad børn er for nogle (Hougaard, 2020). I den franske historiker Philip-

pe Ariès' analyse af barndommens historie beskrives det, at man ikke altid har beskæftiget sig med barndommen, og det fremkommer heri, at man helt tilbage i middelalderen faktisk ikke havde noget egentligt begreb for barndommen. Med andre ord var der ikke en bevidsthed om det særegne ved barndommen (Ariès, 1982). Tilbage i tiden var der dog også et udbredt syn på børn som værende billig arbejdskraft (Hougaard, 2020), og i den forbindelse bemærker Faircloth (2023) at for at forstå noget af det, der er centralt for udviklingen af konstruktionen om barndommen, skal der ses mod den fysiske fjernelse af børn fra at være arbejdskraft. Derimod er det skolen, som kommer til at blive den socialt anerkendte og legitimerede beskæftigelse for børn. Hertil beskriver Knudsen (2010), hvordan skolen gennem tiden kommer til at fylde mere og mere i børns – og ikke mindst forældres – liv. Det nye børnesyn betyder således, at børn i højere grad bliver set som ligeværdige mennesker, herunder at opdragelsen ikke skal være autoritær. Udgangspunktet for opdragelsen af børn er i stedet funderet i ligeværdighed, tillid og anerkendelse, og derudover både forståelse og respekt for barnets perspektiv (Akselvoll, 2022; Hougaard, 2020). I tiden efter Anden Verdenskrig begynder børn ligeledes i højere grad – udover at blive set som unikke og vigtige – at blive set som skrøbelige væsener, der kræver en ekstra indsats at beskytte (Lin et al., 2021). Dette blev bl.a. drevet af Bowlbys netop beskrevne fremhævelse af mor-barn-forholdets vigtighed (Lin et al., 2021). I takt med at samfundets syn på børn ændrer sig, sker der således også en udvidelse af forældres roller og pligter (Lin et al., 2021). På denne vis er forældreskabet og børnesynet gensidigt forbundne (se også afsnit 1.1 “Præcisering og afgrænsning”).

Den nye teoretiske psykologiske viden om børn, der følger med udviklingspsykologiens udbredelse, medførte, at forældre nu fik et behov for at opsøge vejledning fra diverse eksperter (Kessen, 1979; Lee, 2023b). Allerede fra 1970'erne begyndte der at fremkomme en overbevisning, der indebar, at forældreskabet ikke længere kunne udføres på udelukkende ‘naturlig’ vis, fordi forældres adfærd nu blev set som mangelfuld i forhold til at opfostre succesfulde børn (Lee, 2023a). I dag vægtes denne overbevisning endnu mere, idet forældres instinktive viden vedrørende, hvordan forældreskabet skal praktiseres, aldrig anses som værende tilstrækkelig. Forældreskabet anses derimod som noget, der altid vil kræve en række egenskaber, som, ved hjælp fra eksperter, skal læres og tilegnes (Lee, 2023b). Heraf fremkommer det altså, at jo mere faglig og videnskabelig viden, der er tilgængelig omkring børn, des mere bliver

forældrene nødsaget til at opsøge viden og eksperter ‘udefra’, da deres egen viden, som nævnt, ikke længere er tilstrækkelig for at være en ‘god’ forælder. Denne udvikling kan i en dansk kontekst bl.a. ses ved, at flere kommuner her i landet udbyder forældrekurser, hvor forældre undervises i, hvordan de bedst laver læringsaktiviteter med deres småbørn (Juhl, 2018) – og desuden, som beskrevet i 1. “Indledning”, ses det, at forældrekurser i Danmark i dag tilbydes til helt almindelige forældre til børn i alle aldre (Olsen & Jakobsen, 2017). Dette indebærer, at der i dag i hele den vestlige verden er vokset en hel industri frem, som omhandler børns læring, søvn, ernæring og pleje – således en hel industri, der har til formål at rådgive forældre om, hvordan de skal tage vare på deres børn (Juhl, 2018; Lee, 2023b).

I 1970’erne tilkommer der ligeledes en interesse for forældreskabet set ud fra et velfærdsperspektiv, hvor der bl.a., som følge af udviklingspsykologien, kommer fokus på, at jo bedre forældre opdrager deres barn, desto mere velfungerende borgere vil velfærdsstaten i sidste ende få (Akselvoll, 2022; Matthiesen, 2018). Generelt bygges der i disse år flere og flere samfundsmæssige strukturer op omkring børnefamilier og forældre, fx obligatorisk sundhedspleje, organiserede mødregrupper og fritidsordninger til børn/unge. Disse har både til hensigt at sikre en god barndom, men bidrager også til at rammesætte, hvad det ‘gode’ forældreskab er og bør være. På denne tid får forældreskabet en ny kulturel status i samfundet, og der vokser ligefrem en livsstil op omkring det at være forælder, som karakteriseres som børnecentreret. Tendensen indebærer, at familielivet og forældrenes liv i stigende grad udgår fra og har fokus på børnene (Akselvoll, 2022; Dencik, 2005).

Siden 1990’erne taler sociologer om, at en ny æra har vist sig, hvor forældreskabet bliver “mere komplekst, ansvarsfuldt og krævende”, og at børnene ligeledes er blevet forældrenes ‘projekter’ (Akselvoll, 2022, p. 25). For at blive anset som en ‘god’ forælder handler det nu om at gøre alt for barnet og prioritere barnet højest. Hvor forældre tidligere blev udelukket fra diverse opgaver, fx at blande sig i deres barns skolegang, forventes de nu at involvere sig heri. Dette medfører også, at man som forælder må tilsidesætte egne behov og ønsker til fordel for barnets (Akselvoll, 2022; Furedi, 2002; Knudsen, 2010). En af de forskere, der i dag er en aktuel stemme i forældreskabsforskningen i Danmark, er Akselvoll. Hun udgiver, som nævnt, i 2022 bogen “Det grænseløse forældreskab”, der skal bidrage med et kritisk blik på forældreskabet i dag. Akselvolls bog er baseret på et alsidigt materiale, herunder bl.a. forskning

fra en række forskellige discipliner (fx psykologi, sociologi, økonomi), debat- og fagbøger, opdragelsesbøger, håndbøger og rapporter fra diverse forskningsenheder (Akselvoll, 2022). Målet med bogen er at samle ‘enderne’, og at komme bredt rundt om forældreskabet og den kultur, som omgiver forældreskabet, herunder med et håb om at synliggøre, hvordan det hele hænger sammen (Akselvoll, 2022, p. 36, parafrase).

I bogen indfører hun forståelsen, som bogens titel antyder, af forældreskabet som værende grænseløst. Akselvoll (2022) nævner, at det særligt er fem samfundstendenser, som har skabt og skaber det klima, som det grænseløse forældreskab ‘vokser’ i. De fem samfundstendenser er; risikotænkning, usikre fremtidsudsigter, individualisering, præstationsetik og digitalisering, der i sin essens er grænseløse, hvilket vil sige, at intet af det forældrene gør i princippet er godt nok eller for meget (Akselvoll, 2022). Nogle af disse samfundstendenser vil blive taget op i specialets analyse, jævnfør den abduktive forskningsstrategi (se afsnit 3.2). I det grænseløse forældreskab oplever forældre, at der er meget på spil og samtidig er forældre i dag bevidste om, at de bærer et stort ansvar for selv at få det hele til at lykkes – og dette gør, at forældre må være konstant opmærksomme på farer og muligheder, som kan vise sig på barnets vej (Akselvoll, 2022). I forbindelse med udarbejdelsen af bogen har Akselvoll ligeledes foretaget en online, kvalitativ spørgeskemaundersøgelse ved navn “Det gode forældreskab” i Danmark, hvori forældre stilles en række åbne spørgsmål om forældreskab og opdragelse. I alt blev spørgeskemaet besvaret af 258 forældre, hvor 89 % af dem var mødre (Akselvoll, 2022). Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at tage ‘temperaturen’ på forældreskabet anno 2020, og herved opnå viden om, hvordan forældre i Danmark opfatter idealet for det gode forældreskab, og derudover hvordan de selv oplever forældreskabet og dets krav og forventninger (Akselvoll, 2022).

Akselvoll er på denne vis en markant stemme i den nutidige danske familieforskning, og nogle af de analyser og pointer, som hun fremfører i sin bog ud fra forskellige inddragne teoretikere/teorier, vil også være en del af det følgende teoriafsnit omhandlende nutidens forældreskabsideal.

2.2 Forældreskabsidealet i dag

Følgende afsnit indeholder en beskrivelse af, hvad der karakteriserer nutidens ideal for det gode forældreskab. Med nutidens ideal menes der det fremherskende og dominerende ideal, som sætter dagsordenen for, hvad tidens forældre kan, skal og bør. Det vil sige, at idealet fungerer som et generelt pejlemærke for det 'rigtige og gode' forældreskab, der kan være svært at undslippe, og som de fleste forældre i større eller mindre grad navigerer ud fra og måler deres forældreskab i forhold til (Akselvoll, 2022). Til at belyse nutidens ideal for det gode forældreskab vil vi inddrage Sharon Hays' begreb om det intensive moderskab, Annette Lareaus begreb om samstemt kultivering, Franks Furedis beskrivelse af forældredeterminisme og slutteligt positive parenting som tilgang.

2.2.1 Det intensive moderskab

Den amerikanske sociolog Sharon Hays var en af de tidligste, men til stadighed også mest indflydelsesrige til at observere ændringer i kulturen vedrørende forældreskabet og udgav i 1996 bogen "The Cultural Contradictions of Motherhood". Bogen er en undersøgelse af moderskabet i 1990'erne i USA og udspringer på mange måder af, at Hays havde bemærket, at mange af de mødre til småbørn, som hun arbejdede med, tog moderskabet til såkaldte ekstremer (Akselvoll, 2022; Faircloth, 2023).

Hays præsenterer begrebet *intensivt moderskab* (eng.: intensive motherhood), der udspringer af en overbevisning om, at mødre tilskyndes til at bruge en stor mængde tid, energi og ikke mindst penge i opfostringen og opdragelsen af deres barn (Faircloth, 2023). Hays beskriver følgende: "(...) modern American mothers do much more than simply feed, change, and shelter the child until age six. It is that 'more' with which I am concerned" (Hays, 1996, p. 5). Hays er således særligt optaget af dette 'mere', der ifølge hende indebærer, at mødre afsætter store mængder tid, energi og materielle ressourcer til opfostringen og opdragelsen af deres barn (Faircloth, 2023). Ifølge Hays er der en udbredt overbevisning om, at barnets behov må komme først, og at "mothering" skal være børnecentreret (Faircloth, 2023, p. 35). Derudover handler dette 'mere' også om, at mødre skal være opmærksomme på og må tilegne sig viden om, hvad eksperter tilskynder til i forhold til børns udvikling, herunder den bedste opdragelse (Faircloth, 2023; se også Akselvoll, 2022). Hays fremhæver, at denne særlige indsats næsten altid udføres af mødre, og at budskaberne vedrørende

forældreskabet internaliseres stærkere i mødre. Dette betyder, at selvom fædre kan være meget involverede, vil det alligevel ofte i sidste ende være et ansvar, som påhviler mødre. Det beskrives i henhold til det intensive moderskab, at “(...) the methods of appropriate child rearing are construed as child-centred, expert-guided, emotionally absorbing, labor intensive, and financially expensive” (Hays, 1996, p. 8). Hays bemærker, at overbevisningen i praksis ikke nødvendigvis følges af alle mødre, men at overbevisningen opfattes som værende den ‘rigtige’ og mest passende tilgang for langt de fleste mødre, når det handler om at opfostre børn (Faircloth, 2023). Det intensive moderskab bliver således en form for normativ standard – eller kulturelt ideal – ud fra hvilken mødres praksis evalueres (Faircloth, 2023; se også Akselvoll, 2022).

Som Akselvoll (2022) pointerer, ved inddragelse af nyere vestlig forskning, er Hays’ begreb intensivt moderskab stadig relevant i dag og kan endda siges at være endnu mere aktuelt. Heri pointeres det, at måderne, hvorpå det kommer til udtryk i mødrenes liv, blot har forandret sig. Det intensive moderskab kommer i dag bl.a. til udtryk ved, at mødre bruger al deres fritid i selskab med deres børn, samt at mødre er meget involveret i deres børns skoleliv (Akselvoll, 2022), hvilket er i overensstemmelse med vores tidligere udarbejdede litteraturreview (se afsnit 2.4).

2.2.2 Samstemt kultivering

Mens Hays ser på mødre til småbørn, belyser den amerikanske familiesociolog Annette Lareau, hvordan forældreskabet er intensiveret i familier med børn i tiårsalderen. Lareau (2011) undersøger, via observationer og interviews, familieliv og opdragelse på tværs af race- og klasse-mæssige baggrunde. I overensstemmelse med Hays finder Lareau (2011), at det, som i samfundet bliver anset som det gode forældreskab og god opdragelse, kræver rigtig meget af forældrene (p. 3; Akselvoll, 2022). Nærmere bestemt henviser Lareau (2011) i den forbindelse til, hvad hun kalder *samstemt kultivering* (eng.: concerted cultivation). Her peges der på et forældreskab, hvor forældrene gør en bevidst og vedvarende indsats for at stimulere barnets udvikling og kultivere barnets sociale og kognitive evner (Lareau, 2011). Det sker eksempelvis ved, at forældre engagerer sig i barnets skole og organiserede fritidsaktiviteter med det formål at styrke forskellige kompetencer og hermed skabe de bedste fremtidsmuligheder for barnet i forhold til uddannelse og senere hen på arbejdsmarkedet. Det vil

sige, at forældrene tilpasser opdragelsen i hjemmet til opdragelsen i skolen – netop dette henviser samstemt til, altså at kultivere barnet i den retning, som senere vil belønnes (Akselvoll, 2022, p. 77, parafrase; se også Lareau, 2011). Her er der altså ligeledes tale om et yderst børnecentreret familieliv, samt et børneliv som i høj grad styres af voksne, hvilket indebærer, at forældrene bruger al deres fritid på at støtte op om barnet i fx lektiearbejde og diverse fritidsaktiviteter. Desuden understreges forældrene også at skulle være mentalt tilgængelige i forhold til fx samtaler og forhandlinger med deres barn (Akselvoll, 2022; Lareau, 2011). Denne form for opdragelsesstil, understreger Lareau (2011), ses hos middelklassen, og den sættes i modsætning til arbejderklasseforældres måde at opdrage deres børn på, som hun kalder “*accomplishment of natural growth*” (p. 3). Denne opdragelsesstil indebærer kort sagt et fokus på at understøtte barnets naturlige udvikling ved at sørge for, at barnet får omsorg, mad og anden basal støtte. Her er der tendens til at frem for, at forældre organiserer diverse aktiviteter, organiserer de barnets tid, så barnet tilbringer sin fritid i eller omkring hjemmet, og der er hermed meget plads til uformel leg med venner og søskende. Børnene har altså i denne sammenhæng en større selvstændighed og oplever mindre kontrol fra deres forældre (Lareau, 2011). Disse forældre er i det hele taget meget mindre involveret i de mange forskellige aspekter i deres barns liv (Akselvoll, 2022).

At samstemt kultivering desuden er en form for intensivt forældreskab som ligeledes ses i skandinavisk sammenhæng, kan understreges, idet Akselvoll (2022) fremhæver, at flere skandinaviske familieforskere finder parallelfund med Lareau (2011), når det undersøges, hvordan forældreskabet udvikler sig her. Her i Skandinavien er man altså begyndt at se, at børns liv i høj grad er blevet mere tilrettelagt og organiseret med det formål at udvikle deres kompetencer og talenter, hvor skolen desuden belønner denne form for opdragelse (Akselvoll, 2022).

2.2.3 Forældredeterminisme

Den britiske sociolog Frank Furedi stiller sig kritisk over for den intensivering, der siden årtusindskiftet har fundet sted vedrørende forældreskabet og opdragelse. Furedi fremstiller begrebet *paranoid forældrestil* (eng.: *paranoid parenting*) som sit bud på et begreb, der karakteriserer nutidens forældreskab i bogen “*Paranoid Parenting*”. Bogen er blevet et indflydelsesrigt værk, som er blevet citeret hundredvis af gange.

Derudover er begrebet blevet et referencepunkt både i og uden for den videnskabelige verden (Akselvoll, 2022; Furedi, 2002; Lee, 2023a). Dette begreb bygger på en dybdegående sociologisk analyse af den kultur, der eksisterer omkring forældreskab og opdragelse, og som den “(...) kommer til udtryk – og skabes – i politik, i medierne, i NGO’er, hos opdragelseseksperter, i reklamer rettet mod forældre, i sundhedsvæsenet og i skolen” (Akselvoll, 2022, p. 82). Nærmere bestemt henviser begrebet til en opdragelseskultur, der udspringer af en samfundsmæssig frygt for alt det, der i sidste ende kan gå galt for, og vedrørende, barnet. Denne frygt kan både være en frygt for, at der sker noget med barnet enten fysisk eller psykisk. Det kan også have karakter af en generel frygt for at ‘misse’ noget vedrørende barnets lærings- eller udviklingspotentialer, som kan have afgørende betydning for barnets fremtid og intelligens (Akselvoll, 2022). Samtidigt pointerer Furedi (2001; 2002) også, at forældre altid har været optaget af og opmærksomme på at beskytte deres børn mod mulige trusler, og at det er normalt, at forældre bekymrer sig om deres børns trivsel. Forskellen på tidligere tiders forældreskab og i dag er dog, at forældre ikke kun udviser bekymring, men ligefrem er paranoide i deres forældrerolle, hvilket den omtalte forældrestil netop vidner om (Furedi, 2002).

Ifølge Furedi ligger der to myter til grund for nutidens paranoide forældrestil. De to myter er gensidigt forbundne og har opnået en form for såkaldt ‘sandhedsstatus’ i samfundet i dag (Akselvoll, 2022; Furedi, 2002). Dertil har disse myter, ifølge Furedi (2002), også fået stor betydning for forholdet mellem børn og deres forældre.

Den første myte benævnes *spædbarnsdeterminisme* (eng.: infant determinism), og denne vedrører en forestilling om, at de oplevelser, som barnet udsættes for i barndommen, særligt i barnets første leveår, er med til at afgøre og bestemme retningen for fremtidig udvikling. Denne antagelse tager udgangspunkt i en opfattelse af spæd- og småbørn som både sårbare og meget modtagelige, særligt med hensyn til forældrenes indflydelse (Furedi, 2002). Rationalet er således, at hvis forældrenes indflydelse i de første år af barnets liv er positiv, så vil barnet vokse op og udvikle sig til et intelligent og følelsesmæssigt balanceret individ. I modsætning til dette vil forældres potentielle negative påvirkning af barnet i dets tidlige leveår resultere i, at barnet kan ende som et ‘skadet’ individ med et deraf følgende dårligt liv (Furedi, 2002). I dag begrundes spædbarnsdeterminisme ud fra de ideer som psykologer som fx John Bowlby og Erik Erikson stod i spidsen for. Disse to psykologer mente, at det, som et

barn oplevede i de første timer, uger og måneder af sit liv, havde stor indflydelse på, hvordan et barns udvikling ville være (Furedi, 2002).

Som en konsekvens af forestillingen om børns medfødte sårbarhed, spædbarnsdeterminisme, følger myten om *forældredeterminisme* (eng.: parental determinism). Med en overbevisning om, at børn er sårbare og ikke kan overkomme problemer i livet, er dette med til at fremme forestillingen om, at børns skæbne er fuldstændig afhængig af forældrene (Furedi, 2002). Forældredeterminisme er nærmere bestemt en forestilling om, at forældres indflydelse og handlinger skaber barnet og afgør barnets fremtidige skæbne (Furedi, 2002). Dette indebærer, at alt, som forældre foretager sig med deres barn, har betydning for dets udvikling og senere liv – og forældrepåvirkning er dermed blevet den variabel, der vil afgøre barnets fremtid (Akselvoll, 2022; Furedi, 2002). Ifølge Furedi (2002) er “(...) forældrerollens altdominerende indflydelse (...) kun et andet udtryk for forestillingen om det sårbare barn” (p. 75). Forældres indflydelse får altså karakter af en universalfaktor, der kan være med til at forklare alt, hvad der har med barnets udvikling at gøre (Furedi, 2002).

De to myter indebærer dog flere forbundne problematikker, hvoraf nogle kort vil blive berørt i det følgende (Furedi, 2002; se også Akselvoll, 2022). Ifølge Furedi (2002) er denne paranoide forældrestil direkte relateret til samfundets opfattelse af børn, der er karakteriseret af en nutidig forestilling om, at børn er udsat for en konstant fare. Hermed er rationalet, at barnet vil lide skade, såfremt man som forældre ikke konstant beskytter sit barn. Som følge af dette kan forældre aldrig være for bekymrede for deres børn (Furedi, 2002). Når børn konstant er i fare, er dette således med til at forstærke den bekymring, som forældre kan opleve i forældrerollen, som dermed medfører, at forældre føler et større – og mere legitimt – behov for at (over)involvere sig i deres børns liv. Dermed kan det at være forælder, ifølge Furedi (2002), ende med at være en unødigt belastende opgave. Ifølge Furedi (2002) medfører denne forståelse af børn som værende i ‘farezonen’ ligeledes, at børns naturlige modstandsdygtighed undervurderes. Samtidig pointerer han, med udgangspunkt i flere videnskabelige studier, at den udbredte forståelse af børns sårbarhed ikke findes i disse studiers resultater, og at spædbørn er mere robuste, end det antages (Furedi, 2002). I forlængelse af dette er forestillingen om forældredeterminisme på denne vis også med til at reducere børnenes egen rolle og agens, samtidig med, at det her overses, hvilken indflydelse kammerater og sociale forhold også kan have på et

barns udvikling (Furedi, 2002). På denne vis er det altså ikke alene forældrene, der afgør barnets fremtidige udvikling.

På trods af de netop beskrevne problematikker ved de deterministiske forståelser, har særligt begrebet forældredeterminisme fået stor betydning i forskning rundt omkring i verden. Ifølge Akselvoll (2022) anvendes begrebet nu også af skandinaviske forskere, og der er i disse kredse enighed om, at forældredeterminisme også er på såkaldt fremmarch i Skandinavien.

2.2.4 Positive parenting

I det følgende vil endnu et ideal i forhold til forældreskabet blive beskrevet, nærmere bestemt opdragelsesstilen ved navn *positive parenting*¹.

Positive parenting er i dag særligt udbredt i vestlige lande, og fremhæves at være den mest dominerende opdragelsesstil her, som bakkes op af forældreeksperter og professionelle, og som har til hensigt at skabe glade forældre og veludviklede børn (Lee, 2023b; Lin et al., 2021). Positive parenting har rødder i den positive psykologi, hvor fokus netop er på det, som skaber glæde og trivsel for individer (Akselvoll, 2022). Reece (2013) undersøger positive parenting nærmere ud fra en analyse af de råd til forældre, der udkommer fra officielle instanser i England, herunder primært bogen ved navn "Birth to Five", der udgives af sundhedsstyrelsen i England og som giver nybagte forældre diverse informationer om, hvordan de skal drage omsorg for deres barn op til fem-års-alderen. Derudover inddrager Reece (2013) internetsiden "Parentchannel.tv", som giver råd om børnepasning, og som i undersøgelsen bruges med det formål at illustrere og udvide pointer fra "Birth to Five" (p. 42f; Lee, 2023b). Positive parenting er således en tilgang til forældreskabet, der støttes af officielle, statslige aktører og derudover også af eksempelvis Europarådet (se Macvarish, 2023).

Positive parenting består af tre komponenter, der er separate, men indbyrdes relaterede (Reece, 2013). Disse udspringer overordnet, som en del af positive parenting-tilgangen, ifølge Reece (2013) af det nutidige, overordnede råd, der vedrører børneopdragelse, og som kan reduceres til sætningen "Be nice" (p. 42). Den første komponent vedrører fravær af straf, herunder at opdrage uden at anvende trusler og skæld-

¹ Da der ikke findes nogen dækkende oversættelse til dansk, bibeholdes det engelske begreb

ud. Den anden komponent benævnes “the expansion of positive reinforcement” (Reece, 2013, p. 43) og handler om, at forældre skal give deres barn positiv feedback på alt det gode, som han/hun gør (Akselvoll, 2022; Reece, 2013). Dette kan også indebære positiv feedback som bifalder, at barnet er sig ‘selv’. Forældres opgave er at være opmærksomme på og opfange, herunder give positiv feedback, når deres barn gør noget godt. Det resulterer således i, at det kan være forældrene, i stedet for barnet, der bliver set som dem, der opfører sig dårligt, idet det for forældrene handler om at se, hvornår barnet gør det godt – og at belønne dette. Det handler således om perspektiv, og som forældre kan man dermed ende med at have det ’forkerte’ perspektiv, hvis man blot bemærker og ser barnets negative adfærd. Dette leder videre til tredje, og sidste, komponent, der vedrører vigtigheden af, at forældre udgør det gode ‘eksempel’ og er gode rollemodeller for deres barn (Reece, 2013). At sætte et godt eksempel for barnet handler ikke længere blot om selve forælder-barn-interaktionen, men også om interaktionen mellem fx forældre som partnere. Interaktionen mellem partnere har således også indflydelse på barnet og dets opførsel (Reece, 2013). Ud fra disse komponenter er det tydeligt, at tilgangen på sin vis kan være et udtryk for en stærk version af forældredeterminisme (Lee, 2023b). Idéen om forældredeterminisme er, ifølge Akselvoll (2022), særligt udbredt inden for området vedrørende, at forældres anvendelse af negative sanktioner og straf (se første komponent), kan være med til at skade barnets følelsesmæssige udvikling, herunder påvirke barnets personlighed, selvværd og mentale trivsel (p. 88, parafrase). Reece (2013) fremhæver ligeledes, hvordan forældre som gode rollemodeller, ud fra Furedis begreb, tager forældredeterminisme til næste niveau.

Reece (2013) afdækker i sin undersøgelse herudover også, hvilke udfordringer idealet om positive parenting kan have for forældre. Det beskrives helt overordnet bl.a., hvordan sådanne ellers harmløse råd er vanskelige og ligefrem kan være umulige at leve op til, hvilket dermed “(...) setting parents up to fail” (Reece, 2013, p. 42). Det beskrevne råd, der handler om at være sød (“Be nice”) er i sig selv en byrdefuld opgave (Reece, 2013). Her bemærkes det, at hvis forældrene altid skal agere som rollemodeller over for deres børn, jævnfør den tredje komponent, da må forældrene konstant monitorere deres handlinger og aldrig udvise upassende adfærd med henblik på at undgå, at barnet begynder at ‘kopiere’ denne adfærd og gør det til sin egen. Dette medfører samtidigt, at når et barn opfører sig upassende, da bliver det foræl-

drenes adfærd, som kommer ‘under lup’ for at finde ud af, hvorledes den negative adfærd (fra forælderen) videregives til barnet (Reece, 2013). Derudover fremhæves det, at det er positiv forstærkning, der går længst i forhold til at gøre forældreskabet til en byrdefuld opgave. Dette skyldes, at det at forholde sig positivt over for sine børn, som forælder, eksisterer langs et kontinuum og tager i stedet for enkelte handlinger eller en serie af handlinger mere form af en holdning eller tilgang. Det bliver på denne vis en måde at være på, der involverer hele forældrenes identitet (Reece, 2013). Reece (2013) fremhæver, at lige så vel som en forælder aldrig kan påstå, at “I am absolutely good” kan en forælder ej påstå, at “I am a positive parent” – man kan som forælder kun have rykket sig længere langs dette spektrum (p. 47). Grundet dette pointeres det, at enhver forælder vil komme til kort, når det omhandler idealet om at fremhæve det positive. For forældrene bliver dette ideal – anden komponent – en del af et uendeligt kontinuum, der er umuligt at definere eller opfylde. Dette bliver således et forældreskab uden grænser (Reece, 2013). Ydermere fremsætter Reece (2013) også kritik vedrørende den manglende spontanitet i forælder-barn-interaktionen, som positive parenting kan medføre. Til fordel for spontaniteten bliver forældreskabet i stedet tilrettelagt og instrumentaliseret, mens det påpeges, at nogle af evnerne, der tilhører det at være forælder, ikke kan instrumentaliseres (se også Lee, 2023b).

En anden undersøgelse, der ligeledes forholder sig kritisk til positive parenting-tilgangen og undersøger konsekvenserne herved, er Lin et al. (2021). Undersøgelsen tager udgangspunkt i den amerikanske sociolog Arlie Hochschilds begreb om *emotionsarbejde* (eng.: emotional labour), der er udbredt inden for organisationspsykologi (Lee, 2023b; Lin et al., 2021). I positive parenting-tilgangen bliver det, som de beskrevne komponenter ovenfor, fremhævet, at forældre bør regulere deres emotioner og vise mere positive emotioner over for deres børn, samtidigt med de skal kontrollere negative emotioner i forældrerollen (Lin et al., 2021). Begrebet emotionsarbejde bruges i Lin et al. (2021) til at undersøge nogle af de mekanismer, der eksisterer i den nutidige forældreskabskultur, og som sætter forældre under et pres. Overordnet undersøges “(...) the costs of parents’ efforts to manage their emotions in order to comply with positive parenting prescriptions” (Lin et al., 2021, p. 2703). Herunder undersøges det bl.a., om forældrene oplever såkaldte “display rules”, nærmere bestemt om de føler sig presset til at opregulere positive emotioner og nedregulere negative emotioner over for deres børn. Derudover undersøges det, om forældre udfører

en regulerende indsats i forsøget på at efterleve disse regler, og hvilke omkostninger dette har, særligt om det er associeret med højere risiko for at udvikle forældreudbrændthed (Lin et al., 2021, p. 2701). Undersøgelsen finder, at forældre oplever emotionelle “display rules”, hvilket associeres med en højere regulerende indsats og ligledes en højere sårbarhed over for forældreudbrændthed (Lin et al., 2021, p. 2715). Således kan en af konsekvenserne ved det ydre pres, som forældrene udsættes for gennem idealet om positive parenting, være forældreudbrændthed. Dette fænomen vil blive uddybet i det følgende afsnit.

2.3 Forældreudbrændthed

Som det påpeges i dette speciales problemformulering, tales der i dag om såkaldt *forældreudbrændthed*, og det er et fænomen, der i dag generelt debatteres i samfundet (Ulvig, 2022; se også kapitel 1. “Indledning”). Derfor vil dette afsnit udfolde, hvad fænomenet nærmere bestemt dækker over med udgangspunkt i eksisterende forskningslitteratur.

Forældreudbrændthed er et forholdsvist nyt fænomen, og det er først i 2007, at der begynder at blive udført systematisk forskning inden for området (Mikolajczak et al., 2023). At forældre kan opleve at være stresset i deres forældrerolle, er helt normalt, hvorimod der er tale om forældreudbrændthed, når der er en vedvarende uoverensstemmelse mellem de opfattede stressfaktorer og ressourcer i forhold til forældrerollen (Mikolajczak et al., 2021). Nærmere bestemt defineres forældreudbrændthed som værende en tilstand af intens udmattelse relateret til forældrerollen, hvor forældre bliver følelsesmæssigt distanceret fra deres børn og betvivler deres evner i forhold til at være gode forældre (Mikolajczak et al., 2019). Ifølge nuværende forskningslitteratur manifesterer forældreudbrændthed sig gennem fire kernesymptomer, som synes at forekomme i stadier. Det første symptom viser sig i form af en intens udmattelse i relation til forældrerollen. Denne udmattelse kan være både fysisk og mental. Her kan forældre bl.a. udtrykke følelsen af, at de allerede er trætte fra morgenstunden ved tanken om, hvad de skal gøre for eller med deres børn. Dette kan udvikle sig til andet symptom, som er emotionel distancering fra ens børn. Her udtaler forældre fx: “I’m on auto-pilot, in robot mode; I’m no longer connected to my children (...)” (Mikolajczak et al., 2023, p. 276f). Tredje symptom er, at forældre ikke længere oplever at være tilfreds i forældrerollen eller føler sig ‘overmættet’ i den. Her udtrykker foræl-

dre fx, at de virkelig elsker deres børn, men når de er sammen med dem, oplever de, at de i situationen ikke ønsker at være forældre (Mikolajczak et al., 2023). Fjerde symptom indebærer, at disse tanker og følelser kommer til at stå i kontrast til, hvordan forældre tidligere havde det med og i forældrerollen. De er hverken den forælder, som de var før, eller den forælder, de ønsker at være. Dette medfører følelser af skyld og skam, som så øger forældrenes ubehag. Selvom udmattelse synes at være første stadie, så forstærker symptomerne på forældreudbrændthed hinanden og danner efterhånden et netværk af indbyrdes symptomer, der er gensidigt forbundne (Mikolajczak et al., 2023). Forældreudbrændthed er altså en udviklingsproces: Forældre brænder ikke pludseligt ud – de bliver udmattet og brænder så gradvist ud (Roskam & Mikolajczak, 2021).

Af international forskning fremkommer det, at 5 % af alle forældre oplever forældreudbrændthed, hvor dette tal kan være op til 9 % i vestlige lande (Mikolajczak et al., 2021). Det tyder således på, at forældre i vesten er en særlig udsat gruppe i denne sammenhæng. Dette synes bl.a. at kunne skyldes det pres, der, som nævnt, pålægges særligt forældre i vesten i forhold til at praktisere positive parenting. Den fulde forklaring på dette kræver dog stadig mere forskning (Mikolajczak et al., 2023). Når det omhandler konsekvenserne af forældreudbrændthed, er der endnu ikke foretaget meget forskning om dette. Dog tyder den eksisterende forskning på, at dette i værste fald kan have omfattende konsekvenser – for forældrene i form af, at deres fysiske helbred kan svækkes i alvorlig grad, og de kan opleve søvnforstyrrelser, en lyst til at flygte fra familien, og det kan endda føre til selvmordstanker. Når det omhandler alvorlige konsekvenser i forhold til børnene, antyder forskning, at forældreudbrændthed kan medføre en risiko for, at børn kan blive udsat for vold og desuden forsømmelse fra forældrenes side (Mikolajczak et al., 2020; Mikolajczak et al., 2023). Ifølge Mikolajczak et al. (2021) kan forældreudbrændthed således anses som et bekymrende fænomen på grund af den forholdsvis høje prævalens og konsekvensernes alvorlighed. På baggrund af ovenstående kan forældre i vestlige lande hermed siges at leve i en tid, hvor det at være forælder i dag i sig selv kan være sårbart.

2.4 Tidligere litteraturreview

Som fremhævet i afsnittet vedrørende forældreskabet i et historisk perspektiv (se afsnit 2.1), forventes forældre nu at involvere sig i opgaver, som de tidligere var ude-

lukket fra, herunder forventes de i dag at involvere sig i deres barns skolegang. I denne sammenhæng anses det som relevant at inddrage et litteraturreview, som vi, som nævnt, tidligere har udarbejdet i forbindelse med vores kandidat i Psykologi. Hvad der fremkom af dette litteraturreview, samt relationen til det nærværende speciale, vil blive udfoldet i følgende afsnit.

I litteraturreviewet undersøgte vi med et kritisk blik skole-hjem-samarbejdet i en dansk kontekst – og nærmere bestemt hvilke krav og forventninger, skolen stiller til forældre i denne sammenhæng. Heri påpeges det, at der i Danmark er en tradition for, at forældre inddrages i deres barns skolegang, men desuden er der de seneste år sket en udvikling mod, at skolen efterspørger en øget aktiv forældreinvolvering (Justesen & Tietze, 2023). Mere konkret fandt vi i dette litteraturreview følgende: At grænsen mellem skole og hjem er rykket ind i familien, hvilket indebærer, at familien nu skal 'gøre skole' derhjemme. Familien anses i dag som værende en del af barnets læringsrum og generelt forventes familien at være tilgængelig for skolen, samt være villig til at lade skolen være en del af deres hverdag (Justesen & Tietze, 2023).

Ydermere pålægges forældre et stort ansvar fra skolen, idet forældre ansvarliggøres for både deres eget og deres barns engagement i forhold hertil, og desuden tillægges de ansvar, når det kommer til barnets læring og præstationer, samt barnets opførsel i skolen. Derudover synes de krav og forventninger, som skolen stiller forældrene, at være omfangsrige – bl.a. fordi forældre i høj grad opfordres til at engagere sig i det faglige område af barnets skolegang, herunder at hjælpe med lektierne (Justesen & Tietze, 2023). Ligeledes forventes forældrene at involvere sig i det sociale liv i skolen og dermed arrangere, deltage og udføre i diverse sociale arrangementer både i og udenfor skolen. Samtidigt med dette forventes de konstant at holde sig orienteret, udviser interesse og handler på de informationer som kommer fra skolen i en konstant strøm via digital kommunikation (Justesen & Tietze, 2023). Tilmed fremkommer det af litteraturreviewet, at forældre møder usagte, uspecificerede og udefinerede krav og forventninger i forbindelse med skole-hjem-samarbejdet. Det vil sige krav og forventninger, som ofte ikke er ekspliciterede, men derimod rummer en vis selvfulgелighed, som henviser til noget, skolen naturligt kan forvente af forældrene, hvor forældrene i denne sammenhæng desuden selv må finde en konkret måde at opfylde disse krav og forventninger på (Justesen & Tietze, 2023). Hertil kan de krav og forventninger, som skolen stiller forældrene i skole-hjem-samarbejdet, være dilemma-

fyldte, da tendensen synes at være, at skolen automatisk tildeler forældrene mere ansvar i forhold til at håndtere, hvis der opstår problemer med barnet i skolen. Forældrene får hermed ansvar for områder, som de har begrænset direkte indflydelse på – eksempelvis når forældre skal forsøge at forbedre deres barns opførsel i skolen hjemmefra, selvom de ingen indflydelse har på fx organiseringen af skoledagen eller den anvendte pædagogik (Justesen & Tietze, 2023).

På baggrund af ovenstående kan skolen fremhæves som værende en arena, der stiller mange krav og forventninger til forældre. Netop dette har gjort os nysgerrige på, hvilken rolle skole-hjem-samarbejdet spiller i forældres oplevelse af forældreskabet i dag. Dette medfører mere præcist, at vi inddrager spørgsmål om skole-hjem-samarbejdet i interviewene i forbindelse med nærværende speciale.

2.5 Relaterede forskningsfelter

I forbindelse med udvælgelsen af denne litteratur er der blevet foretaget en mere overordnet litteratursøgning på Google Scholar og Primo (Aalborg Universitetsbiblioteks søgesystem) for at skabe overblik over forskningsfeltet og sikre inddragelsen af relevant forskningslitteratur. Udover disse søgninger har vi også anvendt *snowball-metoden*, hvilket indebærer, at de relevante kilders referenceliste er blevet gennemgået med henblik på at undersøge om noget af denne litteratur også kunne have relevans for vores emne (Greenhalgh & Peacock, 2005). Desuden har vi undervejs været i korrespondance med Akselvoll for at indhente ‘ekspertviden’ om emnet fra en, der har forsket inden for dette felt i mange år. Forskningsfeltet inden for forældreskab kan siges at være relateret til andre beslægtede forskningsfelter, her kan bl.a. påpeges forskning om familieliv. Her kan Noomi Matthiesen fremhæves, der har forsket i skole-hjem-samarbejde og familieliv særligt i forhold til etniske minoritetsfamilier – se fx Matthiesen (2019). Derudover kan Sine Grumløse og Anja Marschall ligeledes nævnes, som forskere, der har fokus på familielivet, se fx Grumløse og Marschall (2020) (anvendt kort i afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”). Som det dog er pointeret, er fokus for nærværende speciale forældres egne oplevelser af forældreskabet, dermed vælger vi at zoome særligt ind på forældreskabet og ej familielivet eller børnene.

3. Metode

I det følgende kapitel vil specialets metodiske valg blive præsenteret, herunder overvejelser i relation til dette. Først vil kvalitativ forskning mere overordnet blive beskrevet, herefter følger en introduktion af den abduktive forskningsstrategi. Efterfulgt af dette vil en nærmere beskrivelse af interviews blive foretaget. Afslutningsvis vil etiske overvejelser i forbindelse med specialet blive udfoldet.

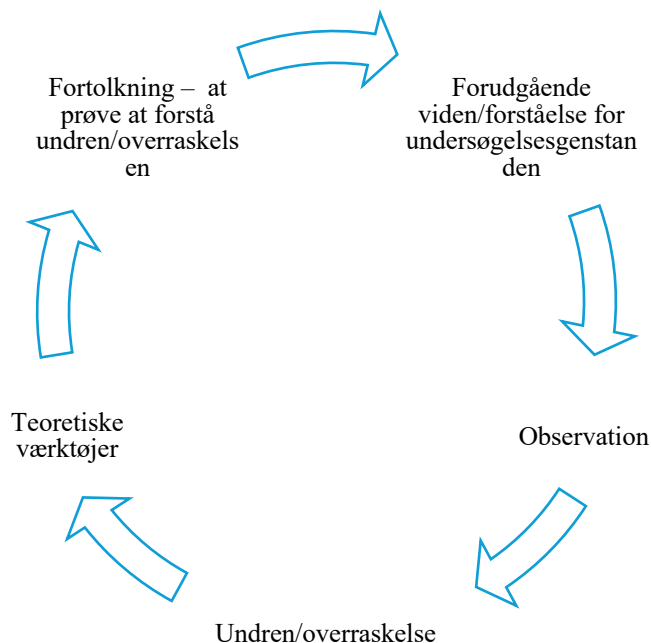
3.1 Kvalitativ forskning

I nærværende speciale anvendes den kvalitative metode til at opnå forståelse for forældreskabet i dag. Udførelse af kvalitativ forskning indebærer en interesse for, hvordan noget gøres, opleves, fremtræder, siges eller udvikles. Inden for den kvalitative forskning er man eksempelvis optaget af at beskrive, fortolke og forstå den menneskelige erfarings såkaldte kvaliteter. Dette er i modsætning til kvantitativ forskning, hvor fokus er kvantiteter og derfor indebærer en undersøgelse af, hvor meget noget forekommer (Brinkmann & Tanggaard, 2020, p. 15f, parafrase). Kvalitative forskningsmetoder, herunder interviews, som udføres i dette speciale (uddybes i afsnit 3.3.1), er udviklet til at få mulighed for at kunne belyse erfaringsprocesser, menneskelige oplevelse samt det sociale liv. Der søges efter at opnå forståelse for konkrete individer og sociale processer, herunder hvordan vi mennesker føler, tænker, handler og bliver til i diverse sammenhænge (Brinkmann & Tanggaard, 2020). Ydermere indebærer den kvalitative forskning typisk, at denne er forpligtet på en menneskelig verden af værdi og mening og interesserer sig for menneskers egne beretninger om og perspektiver på verden. Derved tilstræbes det almindeligvis her at forstå menneskets liv 'inde fra' livet selv – i de lokale praksisser, hvor livet netop leves (Brinkmann & Tanggaard, 2020, p. 16, parafrase; se også Sullivan & Forrester, 2019). Da dette speciale ønsker at undersøge og opnå forståelse for forældreskabet i dag fra et forældreperspektiv, vælger vi at benytte den kvalitative metode. Det skyldes, at denne metode, som det fremkommer af ovenstående, kan give indsigt i forældrenes personlige beretninger og dermed egne oplevelser af at være forældre i dag.

3.2 Den abduktive forskningsstrategi

I nærværende afsnit vil den abduktive forskningsstrategi blive introduceret og defineret. Herefter følger en præsentation af de refleksioner, der er blevet gjort i relation til, at specialet er udarbejdet med inspiration fra denne forskningsstrategi.

Dette speciale er udarbejdet med udgangspunkt i den *abduktive forskningsstrategi*. I dag er der blandt kvalitative forskere en forståelse af det abduktive, som en tilgang, hvor der sker en veksling mellem empiribaserede fortolkninger og begrebsudvikling med afsæt i teori. Således finder der en dialog sted mellem teori og data, hvor den indsamlede empiri påvirker ens teorivalg, samtidig med at teorien er med til at hjælpe en til at fortolke og perspektivere ens empiriske fund (Järvinen & Mik-Meyer, 2017). Uddybende refererer *abduktion* i forskningssammenhænge, ifølge Timmermans og Tavory (2012), til en inferential kreativ proces, der har til hensigt at producere nye hypoteser og teorier, som baseres på overraskende forskningsfund. Tavory og Timmermans (2014) “offer an account of the relationship among observation, theory, and method” (p. 4), der tager udgangspunkt i den pragmatiske filosofi. De er således inspireret af den tidlige amerikanske pragmatisme, herunder særligt Charles S. Peirces arbejde, og ser forskning som; “recursively moving back and forth between a set of observations and a theoretical generalization” (Tavory & Timmermans, 2014, p. 4, parafrase). Det er altså netop denne netop omtalte vekselvirkning mellem empiri og teori, der er central i den abduktive proces – se figur 1 for visualisering heraf.

Figur 1. Abduktion. Inspireret af atumidt.dk

Grunden til, at nærværende speciales forskningsstrategi er inspireret af den abduktive strategi, skyldes bl.a., at specialets emne i sig selv er bredt, og at vi derfor har måttet indtage en nysgerrig og ‘åben’ position for at finde ud af, hvad der fylder for de interviewede forældre i deres forældreskab. Derudover er den abduktive forskningsstrategi i overensstemmelse med specialets videnskabsteoretiske ståsted (se afsnit 1.2), som bl.a. indebærer, at viden konstrueres og opretholdes gennem sociale processer. Ydermere har vi i forbindelse med det udarbejdede litteraturreview (se afsnit 2.4) allerede opnået kendskab til dele af det forældreskabet kan indebære, nemlig skole-hjem-samarbejdet. Af denne grund har vi således kendskab til dele af emnet og altså en vis forudgående viden og forståelse herom, samtidigt med, at der er meget, som endnu ikke er udforsket, hvorfor det giver mening at arbejde ud fra den abduktive analysestrategi for at skabe en form for kreativ proces, hvor der er plads til nye forståelser og overraskelser – nogle af disse forståelser kan baseres på ‘gammel’ viden, mens andre kræver nye forklaringer og viden. Som følge af dette har vi i kapitlet 2. “Baggrund og teori” præsenteret en række teorier, der inddrages i analysen af forældrenes oplevelse af forældreskabet, men samtidigt har vi også forholdt os åbent over for nye input og forståelser, baseret på interviewene. Derfor vil der i løbet af analysen blive inddraget ny teori og nye teoretikere, hvor det findes relevant i forhold til empirien. Hermed finder den omtalte vekselvirkning mellem teori og empiri

sted. Samtidigt vil teorierne blive inddraget i varierende grad, idet udgangspunktet er, at empirien former hvilke teorier, der viser sig relevante i analysen. Teorien bliver på denne vis først sat i spil og aktuel, såfremt den er relevant til forståelsen af mødrenes udsagn og kan bruges til at fortolke empirien.

3.3 Interviews

I nedenstående afsnit redegøres der for brugen af interviews i dette speciale, og herunder semistrukturerede interviews. Dette efterfølges af en beskrivelse af henholdsvis rekruttering af interviewdeltagere, fysiske versus online-interviews, interviewsituationerne, samt en indføring i specialets interview- og transskriptionsguide.

3.3.1 Det kvalitative forskningsinterview

Som Tanggaard og Brinkmann (2020a) fremhæver, bør det, der ønskes undersøgt, bestemme hvilken metode, der anvendes. Da nærværende speciale vil undersøge forældreskabet i dag, anses interviews som værende egnet. Det skyldes, at det kvalitative forskningsinterview “(...) forsøger at forstå verden ud fra subjekternes synspunkter, udfolde betydningen af deres oplevelser og afdække deres levede verden forud for videnskabelige forklaringer” (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 19f). Hermed får vi gennem kvalitative forskningsinterviews mulighed for at forstå emnet fra forældrenes eget perspektiv. For at kunne udføre et interviewstudie er forarbejde nødvendigt, hvor omfanget heraf dog varierer i forhold til hvilket konkret studie, der er tale om. Forarbejdet kan bidrage til, at der stilles skarpt på lige præcis det, der ønskes undersøgt, samt kan dette give viden om, hvad man ved sine interviews bør være opmærksom på – som måske ellers var blevet overset (Tanggaard & Brinkmann, 2020a). I overensstemmelse hermed forberedte vi os, forinden vores interviews, i et omfang, der var overensstemmende med vores abduktive forskningsstrategi (se afsnit 3.2). Det vil sige, at vi tilgik interviewet med kendskab til emnet i et sådant omfang, at ny viden desuden kunne få mulighed for at udfordre vores forståelse. Mere konkret forsøgte vi at opnå det bedst mulige grundlag for vores interviews ved at orientere os i forskningslitteratur omhandlende det at være forælder i dag, samt fænomenet forældreudbrændthed, og desuden havde vi blik for, hvordan forældreskabet blev behandlet i diverse medier. Dertil kan vores tidligere udarbejdede litteraturreview (se afsnit 2.4) ligeledes ses som en forberedelse, da det heri fremkommer, at skolen ud-

gør en arena, der stiller mange krav og forventninger til forældrene. Denne forberedelse bidrog til, at vi kunne tilgå interviewene med spørgsmål, som blev formodet relevante.

Forskningsinterviews kan være strukturerede i varierende grad – fra det relativt ustrukturerede, hvor kun få spørgsmål er planlagt, til det helt stramt strukturerede interview, som betyder, at interviewerens stiller mange styrende spørgsmål (Tanggaard & Brinkmann, 2020a, p. 39, parafrase). Nærværende undersøgelse tager udgangspunkt i det *semistrukturerede interview*, som indebærer, at nogle af interviewspørgsmålene på forhånd er fastlagte og nedskrevet i interviewguiden (Tanggaard & Brinkmann, 2020a; se afsnit 3.3.5). Disse kan ses som rammesættende for interviewet, samtidigt med at denne type af interview lader interviewdeltageren udtrykke sig så frit som muligt (Kvale & Brinkmann, 2015). Det indebærer, at de fastlagte spørgsmål fungerer som styrende for de spørgsmål, der planlægges at blive stillet i interviewet. Dog kan der samtidig afviges fra disse, og i stedet kan den fortælling, som interviewdeltageren er mest optaget af at berette om, følges (Tanggaard & Brinkmann, 2020a). Ved anvendelse af semistrukturerede interviews kunne vi derfor stille spørgsmål, der belyste bestemte tematikker, som på forhånd blev formodet relevante, og samtidig var der mulighed for at følge de temaer, som under interviewene blev tydeligt relevante. Et eksempel på en tematik, som blev formodet relevant, var krav og forventninger til forældre i skole-hjem-samarbejdet – dette på baggrund af vores tidligere udarbejdede litteraturreview (se afsnit 2.4). I denne forbindelse adspurgte vi fx interviewdeltagerne: “Hvordan oplever du som forælder skole-hjem-samarbejdet?”. Endnu et eksempel på en tematik, som blev formodet relevant, var forældreudbrændthed, hvor relevansen heraf fremkom på baggrund af den tidligere præsenterede litteratur om netop dette fænomen (se afsnit 2.3). I denne forbindelse stillede vi fx følgende spørgsmål til interviewdeltagerne: “Er fænomenet forældreudbrændthed noget, som du enten kan se, kan blive et problem for dig, eller nogen du kender – eller måske det allerede er?” (se bilag 3 for den samlede interviewguide).

3.3.2 Rekruttering af interviewdeltagere

I forbindelse med beslutningen om at udføre interviews, overvejede vi, hvordan vi bedst kunne nå ud til vores målgruppe af potentielle interviewdeltagere; forældre

med børn i 1.-6. klasse. Vi søgte både efter forældre, der ville lade sig interviewe alene samt forældrepar, som villes interviewes sammen. Her blev Facebook anset som et relevant medie, hvor vi via offentlige opslag kunne søge deltagere. Desuden blev en række skoler kontaktet med henblik på at forespørge, om de havde mulighed for at dele vores opslag via deres digitale kommunikationskanaler. Det første opslag, som blev udformet, blev delt på flere grupper på Facebook, særligt diverse grupper med skoleforældre. I dette opslag (se bilag 1) anvendte vi formuleringer, som viste sig at 'tiltrække' en mere udfordret målgruppe end tiltænkt. Nærmere bestemt modtog vi tre henvendelser fra mødre, som alle syntes at opleve en sværere grad af udfordringer i forbindelse med deres forældreskab end det almene fokus, vi, som nævnt, anlægger i dette speciale (se afsnit 1.1 "Præcisering og afgrænsning"). Mere konkret bestod disse udfordringer for mødrene af henholdsvis samarbejdsproblemer i forbindelse med en skilsmisse, samt at en af de forældre, der henvendte sig, havde et barn, der modtog specialpædagogisk støtte og gik i specialklasse. Dette medførte, at vi udformede det andet og endelige opslag (se bilag 2), hvor vi netop forsøgte at omformulere vores opslag, så vi i højere grad henvendte os til en mere almen gruppe. Vi ændrede bl.a. opslaget, så vi i stedet for at søge forældre, der oplevede at være presset i forældrerollen, søgte forældre, som kunne opleve, at det var vanskeligt at være forældre. Dette opslag blev slået op på Facebook på flere mere vidtrækkende grupper, herunder flere grupper tilhørende forskellige byer i Danmark, og desuden blev vores opslag også delt på vores personlige Facebook-væg. Derudover slog "Forældrenes Landsorganisation" (FOLA) og "Skole og Forældre Thy og Hannæs" ligeledes opslaget op på deres Facebook-side. Vores opslag synes hermed at være blevet sendt bredt ud, og på baggrund heraf modtog vi henvendelser fra i alt tre mødre, som umiddelbart syntes at være overensstemmende med vores målgruppe. Nærmere præsentation af de endelige deltagere fremkommer i afsnit 4.2 "Om interviewdeltagerne". Beslutningen i forhold til antallet af deltagere og dermed interviews blev således delvist baseret på antallet af henvendelser fra forældre i vores målgruppe. Tilmed blev tre interviews anset som værende passende, for på denne måde at medtage forskellige forældres oplevelser, men på samme tid begrænse antallet af interviews med det formål, som fremhævet af Tanggaard og Brinkmann (2020a), at kunne udarbejde mere grundige, dybdegående og teoretisk nuancerede analyser af disse, og samtidigt mindske risikoen for at 'drukne' i datamængden.

3.3.3 Fysisk vs. online-interview

I forbindelse med selve udførelsen af vores interviews blev ét afholdt fysisk i et af universitetets mødelokaler. De to andre blev derimod afholdt på den online kommunikationsplatform Zoom. Både ansigt-til-ansigt-interviews og online-interviews har deres fordele og ulemper, som desuden kan variere i forhold til hver enkelt deltager (Lo Iacono et al., 2016; Tanggaard & Brinkmann, 2020a). Derfor fik deltagerne også selv valget om, hvorvidt de ville interviewes fysisk eller online. Det fysiske interview blev derfor udført på baggrund af interviewdeltagerens ønske og herunder nem adgang til lokationen. Centrale fordele ved ansigt-til-ansigt-interviews kan fremhæves at være, at man har adgang til nonverbale informationer i form af kropssprog. Tilmed indebærer den kropslige tilstedeværelse umiddelbart gode muligheder for at skabe et trygt og behageligt miljø og en tillidsfuld relation mellem deltager og interviewer, hvor deltageren føler sig tilpas i forhold til at 'åbne op' (Kvale & Brinkmann, 2015; Lo Iacono et al., 2016). Omvendt kan denne form for interview og den kropslige tilstedeværelse også have nogle ulemper. Eksempelvis kan nogle personer føle sig mere tilpas med at 'åbne op', hvis interviewer og deltager ikke befinder sig i et fælles rum, men deltageren derimod får mulighed for at forblive hjemme i trygge omgivelser eller på en anden selvvalgt lokation, hvor der ikke er mulighed for, at ens personlige rum 'invaderes' (Lo Iacono et al., 2016). Derudover er en ulempe også, at ansigt-til-ansigt-interviews kan udelukke potentielle deltagere på grund af deres geografiske placering (Lo Iacono et al., 2016; Tanggaard & Brinkmann, 2020a).

Ovenstående leder videre til fordelene ved de to online-interviews, vi udførte, som blev foretaget på baggrund af henholdsvis personlig præference og netop geografisk placering. Her en central fordel ved online-formatet, at det kan medvirke til at spare tidsmæssige ressourcer, nærmere bestemt nødvendigheden af transport til et fysisk mødested (Lo Iacono et al., 2016). Dette kan desuden siges at imødekomme, at mange forældre i vores målgruppe med mindre børn har en travl hverdag. Derudover er en fordel, at denne form for interview kan imødekomme de deltagere, der, som nævnt, finder sig mere tilpas alene i selvvalgte omgivelser (Lo Iacono et al., 2016). Lo Iacono et al. (2016) pointerer, at online-interviews ikke fuldstændigt kan erstatte ansigt-til-ansigt-interaktion, men det understreges dog, at online-interviews synes at være et godt alternativ, samt fremhæver de måder, hvorpå man kan forsøge at overkomme begrænsningerne. Selvom nogle personer, som sagt, vil drage fordel af ude-

blivelse af kropslige tilstedeværelse, vil det i forhold til andre være svært at opnå samme trygge relation og miljø ved det online format. For at forsøge at opnå en god relation, til trods for dette, fremhæves det at være vigtigt at udveksle en række e-mails mellem deltager og interviewer inden interviewet udføres (Lo Iacono et al., 2016). Denne fremgangsmåde har vi desuden gjort brug af. Ydermere er en ulempe ved at afholde interviews online, at det kun er deltagerens ansigt, der er synlig for interviewer, hvorved betydningsfulde 'cues' fra resten af deltagerens krop kan være svære at se. Dette medfører et behov for, at interviewer må lytte særligt godt til deltagerens stemme og se nøje på hans/hendes ansigtsudtryk (Lo Iacono et al., 2016). Dette imødekom vi ved, at den ene af os, der ikke ledte interviewet, havde en særlig opmærksomhed på dette.

Både det fysiske interview såvel som online-interviewene blev lydoptaget. I forhold til opbevaringen af lydoptagelsen under og efter afholdelse af interviewene, brugte vi en lydoptager på mobilen til at optage lyden. Indtil lydoptagelsen blev flyttet over på computeren, var denne sat på flytilstand, og dermed var der ingen forbindelse til eller fra mobilen under interviewene. Lydoptagelsen blev opbevaret lokalt på computeren og slettet efter transskriptionen af denne.

3.3.4 Selve interviewsituationen

I dette afsnit vil selve interviewsituationerne blive udfoldet, herunder de praktiske omstændigheder, som anses for at være af betydning at beskrive.

Ved de online-interviews afholdte den ene af os selve interviewet, hvor den anden derimod havde til opgave at lytte. Desuden var vi placeret sådan, at den egentlige interviewer sad lidt foran den anden og i midten af skærmen. Den anden sad lidt bagved og lidt ude til siden på skærmen, dog stadig fuldt synlig. Dette med det formål at fysisk tydeliggøre hver vores rolle i interviewet over for vores deltagere, samt at det ikke skulle virke for intimiderende for interviewdeltageren, hvis vi begge sad placeret lige foran skærmen. At kun én af os skulle agere egentlig interviewer blev valgt med henblik på, at den anden havde mulighed for at lytte ekstra godt efter, som nævnt i ovenstående afsnit. Derudover kunne personen samtidigt forsøge at have overblik over interviewguiden og eventuelt komme med opfølgende spørgsmål til sidst. Dette medførte, at interviewer kunne have større fokus på det sagte og kunne

derfor forfølge eventuelle interessante vinkler, som interviewdeltageren kom ind på, uden at skulle bekymre sig om, at alle centrale spørgsmål blev besvaret.

Det online-interview indebar desuden, at deltagerne befandt sig i egne omgivelser. I interviewet af den sidste deltager forekom der afbrydelser, hvor børnene kom ind undervejs i interviewet. Dette synes at give et særligt autentisk interview, bl.a. fordi datteren fik lov at sidde hos forælderen i et stykke tid, og dermed fik vi sat ansigt på en af børnene. En ulempe, vi dog erfarede, i forbindelse med det online format, var, at ved deltagernes længere 'talestrømme', fandt vi det sværere at bryde kort ind, tilføje noget eller få noget uddybet. Denne udfordring kan muligvis skyldes, i overensstemmelse med ovenstående afsnit, at deltagerne ikke kunne se vores kropssprog, og det derfor var svært at udvise, og muligvis også opfange, vores små 'cues', når vi fx havde en indvending.

Ved afholdelse af det fysiske interview sad vi begge placeret lige over for deltageren ved et bord. Dette interview opdelte vi imellem os, sådan den ene var interviewer under første halvdel, og dernæst overtog den anden sidste halvdel. Dette blev nævnt for interviewdeltageren inden interviewet, og syntes at fungere uden problemer. Årsagen til denne fremgangsmåde var bl.a. for vores egen personlige lærings skyld, og at vi hermed begge fik mulighed for at prøve kræfter med både fysiske og online-interviews. Derudover blev det også prioriteret, fordi interviewene blev afholdt forholdsvis kort tid efter hinanden, og derfor blev det besluttet, at det var mest hensigtsmæssigt, at ingen af os skulle udføre to hele interviews lige efter hinanden. Dette for at sikre, at vi som interviewere var mest muligt veloplagte i interviewsituationen.

3.3.5 Interviewguide

I det følgende vil det blive beskrevet, hvordan nærværende speciales interviewguide blev udfærdiget forud for udførelsen af de kvalitative interviews. Som beskrevet er der tale om semistrukturerede interviews og disse udføres med udgangspunkt i en interviewguide (Tanggaard & Brinkmann, 2020a). En *interviewguide* er et såkaldt script, der har til formål at strukturere det pågældende interviewforløb mere eller mindre stramt. Denne interviewguide kan enten indeholde nogle overordnede emner, der skal undersøges, eller indebære en detaljeret rækkefølge af spørgsmål, som er omhyggeligt formuleret af forskeren (Kvale & Brinkmann, 2015). Når der er tale om en interviewguide i relation til semistrukturerede interviews, indeholder guiden en

oversigt over emner, der skal undersøges, samt forslag til spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015; Tanggaard & Brinkmann, 2020a). Hvor tæt interviewer ønsker at holde sig til interviewguiden, afhænger af den konkrete undersøgelse, om spørgsmålene og disses rækkefølge er strengt forudbestemt og særligt bindende for interviewer, eller om interviewer selv kan skønne og afgøre dette, og derudover i hvilket omfang, interviewer vil følge op på interviewdeltagernes svar og de retninger, som svarene kan åbne op for (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 185, parafrase).

De spørgsmål, der stilles i interviewet, skal vurderes i forhold til både en *tematisk* og *dynamisk* dimension. Den tematiske vedrører produktionen af viden, og den dynamiske indebærer den interpersonelle relation i interviewet. Idealet for det gode interviewspørgsmål er, at det tematiske bidrager til produktionen af viden til undersøgelsen, mens det dynamiske skal fremme et godt interviewsamspil (Kvale & Brinkmann, 2015). I forbindelse med forberedelserne til et interview kan det være hensigtsmæssigt at udarbejde en interviewguide, der tager hensyn til både den tematiske og dynamiske dimension (Kvale & Brinkmann, 2015). Af denne grund er specialets interviewguide udarbejdet med inspiration fra dette (se Kvale & Brinkmann, 2015), hvor denne er opdelt i forsknings- og interviewspørgsmål. Forskningsspørgsmålene tager udgangspunkt i et teoretisk sprog, mens interviewspørgsmålene er formuleret i et mere hverdagsligt sprog. Ét forskningsspørgsmål kan undersøges via flere forskellige interviewspørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 186f, parafrase). Interviewguiden er således opdelt i forsknings- og interviewspørgsmål, og dertil har vi valgt at tilføje et overordnet emne under hver opdeling af forsknings- og interviewspørgsmål. Formålet med dette var således at holde interviewspørgsmålene så korte og enkle samt frie for akademisk sprog. Dertil udarbejdede vi en interviewguide, der indeholdt de væsentligste spørgsmål, der skulle afdækkes, samtidigt med, at vi sikrede en åbenhed og 'frihed' i forhold til undervejs at gå i de retninger, som fyldte for interviewdeltageren. Desuden udelod vi undervejs i interviewene spørgsmål, som det blev vurderet, at interviewdeltageren allerede havde svaret på. Til nogle af de udarbejdede spørgsmål tilføjede vi eventuelle *specificerende spørgsmål*, der kunne bringes ind i interviewet, såfremt der var brug for nuancering eller uddybning af spørgsmålet (se Kvale & Brinkmann, 2015). For at fremme interviewdeltagerens forståelse af interviewets retning valgte vi forud for hvert emne at tilføje kontekstualiserende overgange, hvor et konkret eksempel er følgende: "Nu vil vi gerne spørge mere ind til, hvor-

dan det er for dig at være forælder i dag – både på godt og ondt” – dette i relation til vores spørgsmål vedrørende “Forældreskabet for dig”. Dertil valgte vi ved to af emnerne at tilføje et længere informerende stykke om henholdsvis “Krav og forventninger til forældre i skole-hjem-samarbejdet” og “Forældreudbrændthed”. Derudover indledte vi interviewet med en kort briefing, jævnfør anbefalingen i Kvale og Brinkmann (2015), om selve specialets formål, herunder præsentation af os interviewere samt vores interesse for emnet. Dette for at sikre, at de før interviewet følte sig forberedte på og ‘taget i hånden’ i forhold til, hvad der skulle ske. Efter afslutningen af interviewet foretog vi derudover en kort debriefing for at sikre, at interviewdeltagerne efter endt interview gik derfra med en god mavefornemmelse. Derefter blev interviewet afsluttet ved, at interviewdeltagerne fik mulighed for at komme med eventuelle tilføjelser, som de ‘brændte’ inde med. Derefter blev lydoptageren slukket, og de fik mulighed for at sætte ord på, hvordan deltagelsen havde været. Den udarbejdede interviewguide kan findes i bilag 3.

3.3.6 Transskription af interviews

Efter udførelsen af de tre interviews blev disse transskriberet. Transskription handler om, at den mundtlige interaktion i interviewsituationen skal oversættes til skriftsprog – en skriftlig transskription. Det talte sprog og det skriftlige sprog er to forskellige sproglige medier. Når man går fra den mundtlige, mere levende, interaktion til at indfange dette på skrift, ‘fryses’ det, som ellers i sig selv er både dynamisk og kontekstuel (Tanggaard & Brinkmann, 2020a, p. 50, parafrase). Når man taler, er det ikke umiddelbart givet, hvornår den ene sætning slutter, og hvornår den næste begynder – og talesprog kan være en strøm, som ikke foregår grammatisk korrekt, og derfor kan det i forbindelse med transskriptionen være svært at afgøre, hvor kommaer og punktummer skal placeres. Idet man foretager transskription, er det almen kendt, at en vis mængde information går tabt. Kropssprog og stemmeføring kan være svært at transskribere, og dertil kan diverse sproglige fænomener, fx ironi, ligeledes være svære at indfange på skrift (Tanggaard & Brinkmann, 2020a). Eftersom vi i interviewene har fokus på den menneskelige oplevelse, betydning og meningsindholdet i interviewdeltagerens udtalelser (se afsnit 2. “Baggrund og teori” samt 3.1 “Kvalitativ forskning”), har vi taget udgangspunkt i en enkel transskriptionsstrategi, der er oplistet nedenfor. Det blev prioriteret, at den, der havde foretaget det pågældende interview, ligeledes transskriberede dette, da det kan være udfordrende for en

udefra at høre den helt eksakte ordlyd på lydoptagelsen. Dog var vi begge til stede under interviewene og har derfor begge sammenholdt interview og transskription efterfølgende. Dertil prioriterede vi at foretage transskriptionerne kort tid efter interviewene var udført for at sikre, at mest muligt af det sagte var i ‘frisk’ erindring (Tanggaard & Brinkmann, 2020a). I transskriptionen har vi anvendt følgende transskriptionssystem bl.a. med inspiration fra Tanggaard og Brinkmann (2020a). Transskriptionerne er ikke vedlagt grundet etiske hensyn.

- ID: Interviewdeltager
- F1: Forsker, der leder nærværende interview
- F2: Anden forsker
- ... : Længere ophold/pause i tale
- Der angives med parentes, såfremt der bliver grint eller sukket
- For ca. hvert femte minut er tiden angivet fx (00.05.00)
- Der anvendes kommaer i så fald, det bidrager til at lette forståelsen
- Understregning, når deltageren lægger tryk på ord
- “ “ : anvendes, når interviewdeltageren bruger direkte tale
- Ord som “øhm”, “ja” og “hmm” udelades

3.4 Etiske overvejelser

Følgende afsnit vil belyse de etiske overvejelser, vi har gjort os i forbindelse med udarbejdelse af specialet. Disse refleksioner er inspireret af fire fokusområder, som fremkommer af Brinkmann (2020) og Kvale og Brinkmann (2015), hvor det understreges, at disse altid bør overvejes i forbindelse med udførelse af kvalitativ forskning.

Første fokusområde omhandler informeret samtykke, som betyder, at forskningsdeltagerne informeres om undersøgelsens overordnede formål og om designets væsentlige træk. Dette gøres for, at deltagerne opnår en bevidsthed om og har en forståelse for, hvad de deltager i, samt hvem der får adgang til det indsamlede materiale.

Ydermere indebærer informeret samtykke, at det sikres, at de involverede personer deltager frivilligt, og at de bliver bekendtgjort med, at de har ret til at trække sig fra undersøgelsen når som helst (Brinkmann, 2020; Kvale & Brinkmann, 2015). Derfor blev vores interviewdeltagere informeret om ovenstående mundtligt forinden udførelsen af interviewene, og desuden udformede vi en skriftlig samtykkeerklæring med

afsæt i Aalborg Universitets officielle skabelon, som er i overensstemmelse med de gældende GDPR-regler (se bilag 4). Denne informerer om netop specialets formål og deltagernes rettigheder. Desuden gives der med erklæringen tilladelse til, at vi kan anvende deltagernes personlige oplysninger i forbindelse med vores speciale, samt understreges det heri, at disse indgår anonymiseret (pseudonymiseret). Samtykkeerklæringen blev læst og underskrevet af samtlige deltagere før påbegyndelsen af interviewene.

Det andet etiske fokusområde angår fortrolighed og herunder spørgsmålet om anonymitet (Brinkmann, 2020). Det omhandler, at hvis kvalitative interviewundersøgelser indebærer, at deltagernes udsagn fra en privat interviewsituation kommer til at indgå i en offentlig tilgængelig rapport, skal det sikres, at deres privatliv beskyttes (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne forbindelse fremhæver Kvale og Brinkmann (2015) dog en mulig problematik, da det etiske krav om anonymitet på den ene side kan beskytte deltagerne, men på den anden side kan dette medføre, at forskeren får mulighed for at fortolke deltagernes udsagn uden han/hun kan blive modsagt. Vi priorerede i dette speciale at sikre deltagernes anonymitet. Det skyldes, at vi har fokus på forældreskabet og herunder forældreudbrændthed, hvilket ifølge Mikolajczak et al. (2021) kan anses som et tabubelagt fænomen. Deltagernes anonymitet blev konkret opnået gennem anonymisering af diverse informationer og udsagn i specialet, som ville kunne identificere interviewdeltagerne. Desuden bestræbte vi os på at undgå ovenstående problematik, vedrørende ikke at kunne blive modsagt i vores fortolkninger, ved at sikre, at ingen af fortolkningerne blev udført af kun den ene af os. Derimod var vi begge involveret i samtlige fortolkninger af deltagernes udsagn og tilmed havde vi et tæt samarbejde med vores vejleder i udførelsen af fortolkningsarbejdet.

Det tredje fokusområde omhandler, at konsekvenserne af en kvalitativ undersøgelse skal vurderes, herunder de konsekvenser, der angår de umiddelbart involverede. Der skal heriblandt reflekteres over, hvordan det undgås, at undersøgelsen medfører uhensigtsmæssige konsekvenser for deltagerne (Brinkmann, 2020; Kvale & Brinkmann, 2015). Som følge af dette skal forskeren være bevidst om den intimitet og åbenhed, som kendetegner meget kvalitativ forskning, og hvordan dette kan opleves forførende og medføre, at deltagerne afslører information, som de måske senere kommer til at fortryde, at de har givet. En fare, man skal være opmærksom på i denne sammenhæng, er, at forskningsrelationen kan blive overintimeret og terapeutisk,

særligt ved langvarige og gentagne interviews (Brinkmann, 2020; Kvale & Brinkmann, 2015). For at undgå denne problematik udførte vi forholdsvis korte og enkeltstående interviews. Derudover overvejede vi, at vores position som psykologistuderende muligvis kunne give et indtryk af, at interviewene kunne tage form af mere terapeutiske samtaler. Derfor understregede vi over for interviewdeltagerne, at vi ikke var færdiguddannede psykologer, med derimod studerende, som blot ønskede at opnå viden inden for et felt, som vi havde et begrænset kendskab til. Ydermere medførte vores første offentlige opslag i forbindelse med rekruttering af deltagere, som tidligere nævnt (se afsnit 3.3.2), at vi modtog henvendelser fra mødre, der synes at have sværere udfordringer i forbindelse med forældreskabet, og derfor i højere grad kunne antages at have brug for at 'læsse af' og modtage rådgivning. Det andet opslag blev derfor udformet med henblik på at nå ud til en mere almen gruppe af forældre, hvilket, i forhold til det etiske aspekt, havde til formål at forsøge at reducere risikoen for, at der opstod en terapeutisk relation i interviewene. Derudover skal forskere også undgå, at deltagere blot føler sig behandlet som 'rene forskningsobjekter', som kun har til opgave at levere input til forskeren uden selv at få noget tilbage (Brinkmann, 2020). For at forebygge dette, forsikrede vi interviewdeltagerne om, at vi virkelig værdsatte deres bidrag til vores speciale, og vi fremhævede, at de som interviewdeltagere i nærværende speciale kunne være med til at give en stemme til forældre, herunder være med til at skabe mere viden inden for emnet. Yderligere for at undgå dette, forsikrede vi dem om, at vi hverken var dømmende eller fejlfindere, idet vi ikke selv har børn, og særligt fordi vi var nysgerrige på deres personlige oplevelse af forældreskabet. Dette for også at udvise en vis ydmyghed i vores rolle som kommende psykologer og hermed undgå at skabe en alt for ulige magtrelation i interviewet. At foregribe mulige etiske krænkelser kræver desuden, at forskeren generelt har et dybdegående kendskab til feltet, der undersøges (Brinkmann, 2020; Kvale & Brinkmann, 2015). For at sikre de mest optimale interviewsituationer, forsøgte vi derfor at opnå tilstrækkelig viden om emnet forinden udførelse af interviewene.

Fjerde, og sidste fokusområde, med hensyn til etiske overvejelser i kvalitativ forskning, vedrører forskerens rolle. Ved udførelse af kvalitativ forskning er det forskeren selv, som er det primære forskningsredskab. Man bruger sine personlige erfaringer og sin sensitivitet til at lave iagttagelser, stille spørgsmål samt lytte efter svarene. Dette indebærer et ansvar i forhold til at kende sine egne værdimæssige overbevis-

ninger og fordomme, og man bør forsøge at gøre sig bevidst om, hvordan disse påvirker ens handlinger i forskningsarbejdet (Brinkmann, 2020, p. 599, parafrase). Dette har vi forsøgt at opnå via refleksive dialoger både internt og til diverse vejledningsmøder. Desuden har vi forsøgt at gøre dette gennemsigtigt ved, at vi i dette speciale har nedfældet vores personlige indgangsvinkler (se kapitel 1. "Indledning") i forhold til at undersøge forældreskabet i dag i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed, samt har vi beskrevet specialets videnskabsteoretiske tilgang. Hermed forsøger vi at udvise åbenhed og refleksivitet i forhold til, hvilket udgangspunkt vi tilgik specialet med, og er opmærksomme på, hvordan dette påvirker interviewsituationerne, empirien og fortolkningerne heraf.

4. Analyse

I dette kapitel vil der blive foretaget en analyse af de tre udførte interviews. Forud for selve analysen, vil den udvalgte analysemetode, nærmere bestemt tematisk analyse, blive beskrevet. Derudover vil interviewdeltagerne blive introduceret, og en rammesætning for analysen vil blive præsenteret.

4.1 Om tematisk analyse

Det følgende afsnit vil præsentere den analysemetode, der anvendes til at analysere den indsamlede empiri. Analysemetoden benævnes *tematisk analyse* (eng.: thematic analysis) og er en udbredt kvalitativ analysemetode inden for psykologi (Braun & Clarke, 2006). Dertil skal det bemærkes, at Braun og Clarkes (2006) udlægning af tematisk analyse fungerer som inspiration for nærværende analyse, dog uden at deres retningslinjer og tilgang følges fra ende til anden. Mere overordnet betyder det at analysere, at noget adskilles i nogle dele eller elementer (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 253, parafrase).

Tematisk analyse er en metode, der bruges til at identificere, analysere og rapportere mønstre (temaer) i diverse data. Metoden kan bidrage til at beskrive og organisere ens data på en detaljeret og righoldig måde, dog går metoden ofte også 'skridtet' videre og fortolker aspekter af undersøgelsesfeltet (Braun & Clarke, 2006, p. 79, parafrase). Tematisk analyse indebærer således, at forskeren søger på tværs af et datasæt, her på tværs af de tre udførte interviews, for at finde gentagne meningsmønstre (Braun & Clarke, 2006). Ifølge Braun og Clarke (2006) er et *tema* noget, der giver

vigtig information om ens data i relation til det pågældende forskningsspørgsmål og “(...) represents some level of *patterned* response or meaning within the data set” (p. 82). Et tema kan derudover indeholde *undertemaer* (eng.: sub-themes) (Braun & Clarke, 2006). En af fordelene ved at anvende tematisk analyse er, ifølge Braun & Clarke (2006), at metoden er teoretisk fleksibel og således bl.a. kompatibel med konstruktionistiske perspektiver i psykologien. Det er dertil nødvendigt, at enhver teoretisk position i forbindelse med tematisk analyse klargøres, hvilket for nærværende speciale er gjort i afsnit 1.2 “Videnskabsteoretisk tilgang”. Analysemetodens teoretiske frihed gør således metoden til et fleksibelt og brugbart forskningsredskab, der kan bidrage med detaljerede, righoldige og ikke mindst komplekse beskrivelser af den indsamlede empiri.

I nærværende speciale er analysemetoden valgt ud fra et ønske om at skabe overblik over tre omfangsrige interviews, og at finde sammenhænge og meningsmønstre på tværs samt i de enkelte interviews. Dertil kan denne analysemetode siges at stemme overens med specialets videnskabsteoretiske ståsted, idet sociale processer og konstruktioner ligeledes kan rummes i tematisk analyse. Mere konkret har vi ud fra inspiration fra Braun og Clarke (2006) udarbejdet bilag 5, der viser et eksempel på kodningen i forbindelse med analysen. Efter udførelsen af de tre interviews, herunder transskription af disse, er de blevet gennemlæst flere gange for at opnå en større forståelse for interviewdeltagernes udsagn. Efter denne indledende læsning begyndte vi at have fokus på hvilke umiddelbare temaer, der viste sig i, og på tværs af, interviewene. Herefter udvalgte vi de væsentligste tekstuddrag og kodede dem for til sidst at identificere relevante temaer, herunder undertemaer. Hvert tema udgøres af undertemaer, undtagen temaet forældreudbrændthed. Nogle af undertemaerne er identificeret på tværs af alle tre interviews, mens andre undertemaer tager udgangspunkt i blot nogle af de udførte interviews. De identificerede temaer, herunder undertemaer, vil blive præsenteret i afsnit 4.3.

4.2 Om interviewdeltagerne

I det følgende afsnit vil der blive foretaget en beskrivelse af de tre forældre, der medvirkede som interviewdeltagere i nærværende speciale. Beskrivelserne tager udgangspunkt i forældrenes egne fortællinger om dem selv og deres familie i interviewet.

Den første forælder er Anne, der er 45 år og bor sammen med sin mand og sine to sønner på henholdsvis fem og syv år. Anne og hendes mand mødte hinanden i en forholdsvis sen alder, da hun var 36 år, og derfor var de klar over, at hvis de ville have børn skulle de ikke vente i flere år. Hun fik sin første søn, da hun var 37 år og sin anden søn, da hun var 39 år. Anne har arbejdet 20 år i den finansielle sektor – et job, som hun fortæller, at hun var glad for, men i forbindelse med at hun fik sit andet barn, valgte hun at sige sit job op og gå hjemme med sine børn. Børnene gik dog i institution, selvom hun gik hjemme, men hun beskriver, at hun afleverede dem sent og hentede dem tidligt. Hun gik hjemme i ca. tre år og startede derefter efterhånden op med at begynde at videreuddanne sig, og hun har bl.a. taget en coachuddannelse og en uddannelse inden for et personlighedsværktøj. I den forbindelse startede hun op som selvstændig og har arbejdet med stressramte og underviser nu også, dog arbejder hun ikke fuldtid. Annes ældste barn går i 1. klasse, mens den yngste går i børnehave og skal starte i førskoleforløb her i løbet af foråret. Med til beskrivelsen om Anne hører, at der i forbindelse med Annes første fødsel var et hårdt fødselsforløb, hvor hun var ved at miste sin søn. Dertil blev anden søn ramt af en sygdom, der bevirkede, at han var indlagt i lang tid.

Den anden forælder er Nina, der er 27 år og bor med sin mand og to børn. Nina har en søn på syv år og en datter på fem år. Ninas søn går i 1. klasse på en friskole og hendes datter går i institution. Nina og hendes mand har været sammen i omkring 12 år. Nina studerer psykologi på universitetet, mens hendes mand er færdiguddannet og arbejder som programmør.

Sanne er den sidste forælder, som vi interviewede. Hun er 32 år og bor med sin mand og tre børn. Sanne beskriver, at de har været en såkaldt “nomadefamilie” de første tre-fire år af sønnens liv, men at de nu er flyttet til det sted, hvor de bor nu, på grund af mandens job som efterskolelærer. Sanne har en søn på syv år og to døtre på henholdsvis fire og to år. Sanne har ikke nogen uddannelse og beskriver, at hun har skiftet lidt forskellige spor, bl.a. har hun både været i gang med at studere brasilianske studier og nåede ca. halvvejs i sin uddannelse som fysioterapeut. I tiden, hvor hun får sin første søn, arbejder hun i en børnehave. Hun beskriver, at hun har haft svært ved at finde sin ‘hylde’. Selve graviditeten med hendes første barn kom lidt uventet, men ønsket, så den første tid, både op til og i forbindelse med fødslen, hvor sønnen blev født lidt for tidligt, var med hendes egne ord turbulent, bl.a. med indlæggelse nogle

uger. Sanne er hjemmegående, mens hendes mand arbejder fuldtid, dog fortæller hun til sidst i interviewet, at hun er begyndt at arbejde lidt igen, fordi tilskuddet til at have børnene hjemme stoppede.

4.3 Rammesætning af analysen

I det følgende vil der blive foretaget en samlende introduktion til, hvad der karakteriserer de tre interviewede mødre, og hvad der fylder i deres forældreskab, og derefter vil de forskellige temaer blive præsenteret.

De tre mødre synes alle at have holdninger til deres liv som forældre og synes på en måde at have fundet en form for 'løsning' på familielivet og forældreskabet, i form af at have indrettet sig på den måde, de mener er bedst for dem. Selvom de tre mødre ikke alle er hjemmegående, vægter de forældreskabet og familien højt og har dermed valgt, at forældreskabet skal fylde virkelig meget i deres tilværelse. Særligt to af mødrene, Anne og Sanne, retter en kritik af samfundets indretning i forhold til, hvordan det forventes, at man skal leve som familie. Men samtidigt med, at de retter denne kritik og synes at 'gøre op' med disse forventninger, kan der argumenteres for, at de på en og samme tid ender med i høj grad at 'dyrke' de forventninger, som ligger i forældreskabsidealet, hvilket Nina ligeledes gør. For Anne og Sanne kan man argumentere for, at det er tydeligt, at der kan ses en ambivalens i forhold til, at de på den ene side ønsker at gøre op med samfundets forventninger om præstation, særligt i forhold til arbejdslivet, men samtidigt bliver forældreskabet valgt særligt til og der kommer et stort fokus på at præstere i forældreskabet.

I forlængelse af dette kan det fremhæves, at som følge af, at disse mødre i særlig grad 'dyrker' forældreskabsidealet, fremkommer det tydeligt, at de vil det bedste for deres familie og børnenes liv og udvikling, og at de deraf har et stort fokus på deres børn, dem selv og deres egen familie. Ydermere synes disse mødre at udvise en stor grad af refleksivitet i deres forældreskab. De kan desuden siges at omtale deres børn i et psykologiseret sprog, hvilket vil blive udfoldet i diskussionen.

Den kommende analyse indeholder følgende temaer: 1) Et 'opgør', 2) Valg, 3) Andres holdninger, 4) Forældreuibrændthed og 5) Ambitiøse forældre. Dertil indebærer de fleste temaer undertemaer. Se nedenstående tabel 1 for overblik. Under nogle af temaerne vil ny, relevant teori desuden blive præsenteret, som uddybet i afsnit 3.2

“Den abduktive forskningsstrategi”. Desuden vil nogle citater blive inddraget flere gange for at understrege forskellige pointer.

Tema	Undertema
Et ‘opgør’	En samfundskritisk stemme Forældres forældreskab
Valg	Mere tid til familien Afvejninger og prioriteringer Konsekvenser ved valg
Andres holdninger	Eksperter og lægfolk Opsøgning af eksperter
Forældreudbrændthed	
Ambitiøse forældre	Et før og efter Børnene først

Tabel 1

4.4 Et ‘opgør’

Dette tema vedrører et såkaldt ‘opgør’, som interviewdeltagerne på hver deres måde foretager og kan således ses som en form for afstandtagen fra noget. Temaet udgøres af to undertemaer, hvor det første handler om interviewdeltagernes samfundskritiske stemmer i forhold til den måde, som samfundet er indrettet på og de forventninger, der stilles til forældre, herunder særligt i relation til arbejdsmarkedet og børns institutionsliv. Opgøret ligger da i, hvordan de har forsøgt at ‘gøre op’ med nogle af de forventninger, der er til dem som forældre i samfundet i dag, og under dette tema vil teorien om præstationssamfundet bl.a. blive præsenteret. Det andet undertema vedrører, hvordan interviewdeltagerne giver udtryk for, at deres måde at være forældre på – bevidst – er anderledes end deres egne forældres praktisering af forældreskabet.

4.4.1 En samfundskritisk stemme

Det er særligt de to mødre Anne og Sanne, der rejser en kritik af samfundet. Anne har som beskrevet under afsnit 4.2 “Om interviewdeltagerne” valgt at sige sit arbejde op og gå hjemme i de første år efter, at hun og hendes mand blev forældre til deres

andet barn. Egentligt beskriver Anne, at hun var glad for sit arbejde, men at beslutningen om at sige op var nødvendig for at få det til at fungere for familien:

“Vi har haft brug for på en eller anden måde at træde ud af hamsterhjulet med to fuldtidsjobs og den der mølle det har ikke fungeret for os. Så vi har været nødt til at gøre noget anderledes (...)” (Anne, 17-18)

I denne forbindelse omtales det at have to fuldtidsjobs som et ”hamsterhjul” eller en ”mølle”, og dette kan ses som en kritik af samfundets indretning, hvor man arbejder fuldtid. I forlængelse af dette omtaler Sanne ligeledes, hvordan hun efter endt barsel oplever det som en stor udfordring at skulle tilbage til:

“(...) det der famøse hamsterhjul, man taler om, hvor alting bare går stærkt, hvor der ikke er tid til at nå og stoppe og mærke efter, det er at, hver gang at jeg skulle aflevere ham i dagplejen så blødte mit hjerte lidt, og jeg havde ondt i maven, og altså han var dybt ulykkelig, når jeg tog fra ham” (Sanne, 53-55)

Det at få børn – og blive en familie – ændrer på denne vis noget for mødrene, deres organisering af livet og ikke mindst deres arbejdsliv. For Anne og Sanne bliver det svært at få et liv med børn til at hænge sammen, hvis begge forældre arbejder fuldtid. Det omtalte hamsterhjul, herunder livet med to fuldtidsjobs, er således noget, der, ifølge disse mødre, kan være med til at presse forældreskabet og familielivet.

Kritikken af ”hamsterhjulet” kan ses som et opgør med de forventninger, som samfundet har til deres tilværelse. Til dette beskriver Sanne nærmere, hvordan hun hverken ser sig selv som systemkritiker, ej heller protesterer eller demonstrerer, men:

“(...) jeg har virkelig fået øjnene op for, i de her år hvor jeg kunne ... hoppe ud af det der hamsterhjul og trække håndbremsen, at jeg virkelig har fundet ud af at ... at frigøre mig fra samfundets forventninger til, hvad vi skal kunne som børnefamilie” (Sanne, 132-135)

I disse beskrivelser om at ’hoppe’ eller ’træde’ ud af hamsterhjulet ligger en kritik af nutidens samfund og måske særligt et opgør med nogle af idealerne i præstations-samfundet, herunder præstationsindividet som det overordnede individideal i nutidens Danmark, som det udfoldes af den danske sociolog Anders Petersen (Petersen, 2016). *Præstationssamfundet* er en såkaldt samtidsdiagnose, som Petersen (2016)

anlægger i sin bog af samme navn. Præstationssamfundet efterspørger, ifølge Petersen (2016), præstationsindividet. Den præmis, som individet i præstationssamfundet skal agere ud fra, er konkurrencen, hvilket er i overensstemmelse med, at konkurrencestaten understøtter og er bagtæppet for præstationssamfundet (Petersen, 2016). I et sådan samfund bliver individet tilskyndet til at optimere sig selv som såkaldt produktivkraft og gøre sig attraktiv over for (arbejds)markedet, og på denne vis pålægges individet at internalisere en særlig vindermentalitet, der er hentet fra sportens verden (Petersen, 2016, pp. 60f, 75, parafrase). Præstation bliver dermed en primær social kompetence og et grundlæggende socialiseringsparameter (Petersen, 2016, p. 62, parafrase). Denne udvikling er særlig central og har medført, at nutidens individer må indordne sig under præstationens logikker i det som Petersen (2016) altså kalder præstationssamfundet. Det handler om at skabe succesrige præstationer, men derudover er det nærmest ligegyldigt inden for hvilket område, disse præstationer udøves, eller hvad de omhandler (Petersen, 2016). For at indordne sig i præstationssamfundet kræver det, at individer tager nogle særlige idealer til sig, og at de tilegner sig nogle særlige færdigheder og kompetencer, hvilket igen kræver en særlig selvdisciplinering (Petersen, 2016). Overgangen til præstationssamfundet kan ses som et frigørelsesprojekt, men denne overgang til præstationssamfundet betyder dog ikke, at individet lever i en verden uden sociale regler og normer, og det pointeres, at præstationssamfundet i høj grad er norm- og regelstyret (Petersen, 2016).

Det er således dette præstationsideal, som man kan sige, at særligt mødrene Anne og Sanne forsøger at gøre op med ved at 'træde' ud af hamsterhjulet og forlade arbejdsmarkedet for en periode, og dermed gør de op med tilskyndelsen om at holde sig 'attraktiv' for arbejdsmarkedet. Anne omtaler bl.a., hvordan "(...) vi har fået os lidt, synes jeg, et samfund, hvor vi bare skal kunne det hele og jeg er nok mere der, hvor jeg siger de valg vi træffer har også nogle fravalg" (Anne, 575-577). Sanne taler også direkte ind i opgøret med præstationssamfundet, hvor hun beskriver, at det eneste der i dag, ifølge hende, bliver set som en succes er at være produktiv og forklarer videre: "Altså det skal gå virkelig stærkt, også selvom det skal være på bekostning af os selv og vores børn" (Sanne, 341-342). Heri ligger altså et opgør med det at være produktiv, hvor Sanne fremhæver, at hun siger 'nej tak' til det hele: "Nej tak til at have travlt og ja tak til ... godt og må. Jeg ligger på sofaen hver formiddag og tager en middagslur med børnene, og jeg sætter kæmpe pris på det" (Sanne, 193-194). Det-

te kan vidne om et mere direkte 'opgør' med præstationssamfundets tilskyndelse til at være produktiv, hvor hun i stedet har valgt at gå kontra på dette med slet og ret at ligge på sofaen i den tid på dagen, hvor langt de fleste går på arbejde. Sanne forklarer, at hun synes, at deres familie har den fulde frihed til at gøre lige præcis, hvad der passer dem – opgøret med samfundets idealer medvirker for hende således til frihed. Denne frihed og betydningen af denne for Sanne, som også kan sættes i relation til individualiseringen, vil blive uddybet under afsnit 4.5.2 "Afvejninger og prioriteringer". Man kan sige, at mødre vælger ikke at gøre sig attraktive for arbejdsmarkedet i og med, at de forlader dette i forbindelse med at blive forældre, og de gør samtidigt op med ideen om, at dette er lig med succes. Samtidigt kan man dog argumentere for, at disse mødre i stedet for at have succes på arbejdsmarkedet i stedet fokuserer på at skabe succes i forældreskabet. De vælger således at gøre op med de idealer og forventninger, der er til dem fra samfundets side i dag om at præstere på alle fronter – for disse mødre særligt arbejdslivet – og i stedet medfører dette, at de vælger at lægge deres tid, energi og ressourcer i forældreskabet, og hermed ophøjer de 'præstationer' i forældreskabet. Dette kan siges at indebære en ambivalens for Anne og Sanne, hvor de både retter en kritik af samfundets forventninger om præstation og ønsker at gøre op med disse, men på en og samme tid ender de i stedet med at reproducere samfundets forventninger om præstation, blot inden for en anden arena; nemlig forældreskabet.

Mødrene rejser alle i varierende grad en kritik af børns institutionsliv. I den forbindelse fremhæver Anne, at man ikke stiller spørgsmål ved, at det er en hel arbejdsdag for et barn, når barnet "(...) er i børnehaven fra en syv-otte stykker om morgenen til en fire-fem stykker om eftermiddagen" (Anne, 69-70), og dertil at hun kan blive provokeret af Mette Frederiksen² udtalelse om, at danskerne arbejder for lidt, og at flere skal ud på arbejdsmarkedet:

"(...) hvor jeg bare sådan, det fungerer jo ikke, vi får flere og flere børn med diagnoser, vi får flere og flere der har udfordringer, som de kan se i børnehaven, så hvad er det vi prøver at producere mere af. Så skal vi have nogle institutioner der er anderledes, hvor der er flere voksne om børnene (...)" (Anne, 74-77)

² Danmarks statsminister, soc.dem.

Anne påpeger ud fra dette, at institutionerne må være anderledes, og at det er nødvendigt med flere voksne om børnene. Nina fremhæver også, hvordan hun ikke, medmindre der er tale om en eksamensdag, forlader et skrigende barn, når hun afleverer det i institution, og hun fortsætter: “for jeg vil ikke opdrage på den måde, jeg vil ikke gøre det på en måde, hvor jeg ikke selv kan være i det eller acceptere det (...)” (Nina, 337-339). Nina er således opmærksom på, hvordan hun kan tilpasse børnenes institutionsliv til, at det også stemmer overens med hendes opdragelse, og hun forklarer, at hun er den mor, der bliver hængende længere i institutionen, når hun afleverer sine børn, hvilket vidner om, at hun er klar over, at hun går mod normerne i forhold til dette. Anne giver også udtryk for, at hun afleverer sine børn sent og henter dem tidligt, og hun foretager således også en tilpasning af institutionslivet til familielivet (udddybes yderligere i afsnit 4.5.2 vedrørende individualiseringen). Hvor Anne og Ninas børn går i institution, går Sanne hjemme med sine to yngste børn, og de har aldrig gået i institution. Sanne forklarer, hvordan hun ikke mener, at der er kærlighed og omsorg forbundet med et liv i institution, hvilket hun kan give sine børn:

“Det kan ikke uddelegeres til en anden instans, altså hvor de bliver ... hvor de bliver et projekt altså der bare skal fremad, fremad, fremad. Og børnene de skal sidde stille på samme tid, og de skal være sultne være på samme tid, og de skal også spise på samme tid. Det bliver sådan et samlebånd ... og det gør ondt helt inde i mit hjerte, men jeg fulgte bare med, fordi det var det, jeg altid har gjort. Det er det jeg har lært fra, da jeg selv gik i vuggestue som fem måneder. Altså og hele vejen op. Det er adskillelse og det er at; all fit one. Vi skal passe ind” (Sanne, 401-407)

Her er det centralt, at Sanne ser institutionslivet som et “samlebånd”, hvor børnene bliver et projekt. Derudover er hun kritisk i forhold til selve tanken om, at børn er i institution, hvor hun påpeger, at dette er adskillelse af forælder og barn. Tilsammen viser ovenstående, at mødre rejser en kritik af det, der her vil blive kaldt institutionaliseringen af barndommen. *Institutionaliseringen* bliver i forskning opdelt i forskellige epoker (se Kryger, 2015), og det er særligt første epoke af institutionaliseringen, som de tre mødre taler ind i og rejser kritik af. Den første institutionalisering handler om den kvantitative udvidelse af den tid, som børn tilbringer i institutioner, altså i førskole (bl.a. vuggestue og børnehave) og i skolealderen (SFO osv.) (Kryger, 2015). Slutteligt bemærker Sanne, at: “I virkeligheden er der mange af tingene, der

ser ud, som de gør i vores samfund, fordi vi ikke altid stiller spørgsmålstegn ved tingene” (Sanne, 260-261). Dette er således det grundlæggende ved dette undertema, hvor særligt Anne og Sanne stiller sig kritisk – og stiller spørgsmålstegn – i forhold til den måde, som samfundet er indrettet på, og den måde man derudfra skal indrette familielivet og forældreskabet – de har på hver deres måde indrettet sig anderledes, hvilket vil blive behandlet under temaet i afsnit 4.5 “Valg”. Hertil er det, i forhold til præstationssamfundet, også interessant, at det påpeges, at der i dag skal ‘fart’ på, og at nutiden er kendetegnet ved (for)øget hastighed, hvor både arbejdsaktiviteter og sociale aktiviteter er steget. På denne måde bliver hele tilværelsen ‘speedet’ op, hvorfor tid bliver et investeringsobjekt. Individet i præstationssamfundet skal dermed optimere og maksimere sin egen tid, så den udnyttes bedst muligt (Petersen, 2016). En konsekvens ved dette er, at individer i dag oplever, at tiden forsvinder for dem, og de mister fornemmelsen af, at tiden er deres egen (Petersen, 2016, p. 72, parafrase). Disse mødre kan på denne vis sige at have ‘gjort op’ med denne forøgede livshastighed og netop fundet ud af, at tiden faktisk er deres egen, og at de selv kan disponere over den tid, de ønsker med deres familie.

4.4.2 Forældres forældreskab

Som det beskrives i den historiske kontekstualisering af forældreskabet (se afsnit 2.1), og herudover også i overensstemmelse med specialets socialkonstruktionistiske tilgang (se afsnit 1.2), har forældreskabet ikke altid set ud som det gør i dag. Gennem tiden har der været forskellige forståelser af, hvordan forældreskabet bedst skulle praktiseres, hvilket har været gensidigt forbundet med forskellige forståelser af barndommen. Denne ændring, her i forhold til mødrenes egne forældres praktisering af forældreskabet, viste sig at være et egentligt undertema, der handler om, hvordan særligt mødrene Anne og Nina gør op med den måde deres forældre praktiserede forældreskabet på.

Allerede tidligt i interviewet beskriver Anne, hvordan hun som følge af sin alder er vokset op i en anden generation, hvor hendes forældre var forældre på en anden måde, end hun gerne ville være. Hun beskriver, hvordan hun i dag ser forældre som nogle, der er meget mere sammen med deres børn og er meget mere opmærksomme på, hvordan de har det. Anne fremhæver, at dette for hende er positivt; “(...) og det er jo rigtig, rigtig godt” (Anne, 164-165). Dette står altså i modsætning til den måde, hendes forældre var forældre på. Da hun spørges nærmere ind til, hvordan hendes

måde at være forælder på er anderledes end den måde hendes forældre var forældre på, fremhæver hun, at måden, man taler til børn på, har ændret sig, og at hendes forældre dengang tog hende med til ting; at børn fulgte med forældrene, når de skulle noget. Her adskiller hendes måde at være forælder på sig i forhold til den netop omtalte særlige opmærksomhed, som hun fremhæver, at der er på børn i dag, og som hun ligeledes har på sine egne børn, hvor hun pointerer, at hendes ældste søn ikke ville kunne fungere, hvis de som forældre bare kører deres 'ræs'. Af denne grund har de indrettet sig anderledes og med sine egne ord måtte "sadle om" (Anne, 184). Denne tilgang til forældreskabet er i overensstemmelse med den del af Hays' begreb om intensivt moderskab (se afsnit 2.2.1), hvor barnets, frem for de voksnes, behov må komme først, og på denne vis leves familielivet børnecentreret. Annes børn, særligt hendes ældste søn, kan således ikke blot følge med, som hun selv gjorde – i stedet må Anne og hendes mand tage udgangspunkt i børnene og deres behov i tilrettelæggelsen af hverdagslivet. Sanne taler også kort om, hvordan hun som forælder kan blive bekymret for sit barns skolegang, fx når flere af sønnens lærere i klassen har været sygemeldte, og at dette også adskiller sig fra den måde hendes forældre var forældre på, hvor hun i stedet har et ønske om at have 'føling' med og vide besked om alt. Sanne har således et ønske om et stort kendskab til, hvad der foregår i sit barns liv. Dette er i overensstemmelse med vores litteraturreview (se afsnit 2.4), der netop viser, at forældre i høj grad skal være involveret i deres børns skoleliv.

Nina beskriver ligeledes, hvordan hendes måde at være forælder på er meget anderledes end hendes forældres, og at dette er et meget bevidst valg, som hun har taget. Ninas mor døde af kræft, da hun var 10 år, og hendes barndom var præget af en fraværende far. Hun omtaler, at der var en generationskløft mellem hende og hendes far. Faren omtales desuden som værende meget autoritær i Ninas opvækst, og at hun skulle gøre, som der blev sagt, hvis ikke hun skulle modtage en straf. Desuden beskriver hun: "Der var ingen empati og der var ingen sådan ... tid brugt sammen bare for at danne et bånd. Det var ikke noget man gjorde" (Nina, 139-140). Nina har således bevidst gjort op med den måde, som hendes forældre, særligt hendes far, var forældre på. Det skal dog også bemærkes i relation til Ninas historie, at morens tidlige dødsfald sandsynligvis har skabt særlige livsomstændigheder for Ninas barndom, og at Ninas og hendes fars relation kan være formet af morens tidlige dødsfald og deraf også farens opdragelse.

Én af årsagerne til, at Anne og Nina har truffet bevidste valg i forhold til deres forældreskab, kan derfor muligvis udspringe af et ønske om at gøre noget anderledes end deres forældre. I den forbindelse fremhæver Nina, at det at være forælder for hende ligefrem har en helende indvirkning på hende, og der kan således ses et opgør med hendes egen barndom i dette. Dette opgør kan sættes i forbindelse med det nye børnesyn (se afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”), hvor børn, som tidligere beskrevet, i højere grad skal ses som ligeværdige mennesker, og dertil at opdragelsen ikke længere skal være autoritær. Opdragelsen skal i stedet hvile på ligeværdighed, tillid og anerkendelse. Dette er ligeledes elementer i positive parenting-tilgangen (se afsnit 2.2.4), hvor et element som straf skal udeblive, hvilket står i modsætning til den opvækst, som Nina beskriver, hun havde. De perspektiver, som særligt Anne og Nina fremhæver ved deres eget forældreskab sammenholdt med deres forældres forældreskab, stemmer således på mange måder overens med nogle af karakteristikkene ved det beskrevne forældreskabsideal i dag, som de hermed synes at ‘dyrke’.

4.5 Valg

Nærværende tema omhandler, at de tre interviewede mødre hver især synes at have gjort sig nogle andre valg i forhold til deres måde at leve på og herunder være forældre på. Her understreger Sanne bl.a. selv, at hun i forhold til andre forældre har “(...) taget nogle radikale andre valg” (Sanne, 77). I forhold til det netop præsenterede præstationssamfund og særligt Anne og Sannes forsøg på at ‘gøre op’ med samfundets forventninger, er det under dette tema relevant at uddybe, hvilke valg de da gør sig i relation til forældreskabet, og at de i stedet vælger at ‘dyrke’ forældreskabet. Dette tyder på den omtalte ambivalens, hvor de på den ene side forsøger at ‘gøre op’ med samfundets forventninger, men på den anden side synes at reproducere præstations-værdierne, dog inden for forældreskabet. Temaet indebærer tre undertemaer, hvor det første fremhæver, at mødrene har valgt en tilværelse, hvor der prioriteres mere tid til familien i deres hverdag. Det andet undertema belyser, at mødrenes forældreskab indebærer adskillige afvejninger og prioriteringer. Det tredje undertema omhandler konsekvenser ved at træffe valg. Undervejs inddrages ny, relevant teori af Giddens samt af Brinkmann og Eriksen.

4.5.1 Mere tid til familien

Som ovenstående tema “Et ’opgør’” allerede har været inde på, har både Anne og Sanne taget et bevidst valg med hensyn til, at de har fravalgt fuldtidsjobs. Anne valgte, efter sit andet barns nedkomst, at opsiges sin stilling i den finansielle branche og var herefter helt hjemmegående i tre år. Til trods for at Anne i dag er selvstændig, tilpasser hun stadig sit arbejdes omfang til familien: “(...) jeg kører ikke fuldtid som underviser og coach, jeg tager det i det niveau, der passer til os” (Anne, 512-513). Et konkret eksempel på dette fra hendes hverdag kan fremhæves at være, at hun som forælder vælger at hente sine børn tidligere fra daginstitution/skole, end hvad hun synes at forvente, at forældre med fuldtidsjobs gør:

“(...) hvis du først kommer hjem klokken fem og skal lave mad og skal have børn i bad og så skal de i seng kvart i syv ik’, der er bare ikke lang tid, hvis man kører sådan noget, så derfor henter vi dem klokken tre for det meste ik’ ... for at nå at have tid til at bare tuller rundt herhjemme også ik’” (Anne, 521-524)

Anne taler hermed ind i, at fravalg af fuldtidsarbejde bidrager til mere tid til familien. Sanne har, som beskrevet, også fravalgt fuldtidsarbejde, og desuden tilvalgt at hjemmepasse sine børn. I overensstemmelse med Anne sætter Sanne ord på, at hun har mere tid med familien i og med, at hun ikke skal på arbejde, og derfor slipper de for at skulle “jage” på hinanden for at møde et bestemt sted om morgenen. I overensstemmelse hermed fremhæver hun senere følgende i interviewet, hvor hun sammenligner sig med andre forældre:

“Og jeg synes det er ... trist for mange at man har fået indrettet sig sådan i tilværelsen at man har en time om morgen med sine børn, hvor man skal skynde på dem og ikke nå at kigge dem i øjnene, og så henter man dem måske mellem 17 og 16, og så skal de slæbes med ud og handle, og så spiser vi aftensmad og så putter man dem. Det er ikke derfor, jeg har fået dem (...)” (Sanne, 197-200)

Begge mødre kan hermed siges at have fravalgt fuldtidsjob og i stedet tilvalgt at have mere tid til, og med, familien. I overensstemmelse hermed kan Nina ligeledes siges at have tilvalgt mere tid med sin familie og børn. Dette fremkommer, idet hun omtaler, at hendes rolle som forælder helt bevidst fylder meget, hvor dette især sættes i

relation til hendes studie. Nina pointerer i denne sammenhæng, at bl.a. studiet nedprioriteres mere end tidligere, hvor dette fremhæves at skyldes, at forhenværende omstændigheder, hvor børnene havde lange dage i institution, ikke var optimale for hende og hendes børn:

“(...) jeg er ikke ligeså god fagligt på studiet, som jeg ville ønske jeg var, fordi ... det koster bare noget at bruge den mængde tid jeg vælger at bruge på det, jeg kunne jo også vælge at tage nogle længere dage og have dem længere i institution (...) men altså det er dels et bevidst fravalg af alt muligt andet, og det har jeg det da nogle gange rigtig skidt med, men jeg har jo også prioriteret anderledes tidligere, og det er jo så derfor jeg har gjort det omvendt nu ... det der med at lykkedes med studie og så kunne mærke at mine børn, de savner mig, og de trives ikke og de har for lange dage (...)” (Nina, 381-388)

I forbindelse med ovenstående er det relevant at inddrage den del af den engelske sociolog Anthony Giddens’ arbejde, der har fokus på en sociologisk analyse af moderniteten – det moderne samfund (Kaspersen, 2007). Ifølge Kaspersen (2007) bliver Giddens opfattet som en af tidens førende samfundsvidenskabelige tænkere. Giddens præsenterer, i tråd med Petersen (2016), en såkaldt samtidsdiagnose (Kaspersen, 2007), dog mange år forinden. I denne analyse har Giddens både fokus på det særegne ved det moderne samfunds institutioner og de særlige karakteristika ved det moderne individ, dennes selvidentitet samt indbyrdes relationer (Kaspersen, 2007). Noget af det, som adskiller det præmoderne samfund fra det moderne samfund er “(...) det moderne samfunds såkaldte dynamiske karakter. Det moderne samfund forandrer sig med en hastighed, dybde og intensitet, som er unik” (Kaspersen, 2007, p. 433). Et andet vigtigt karakteristika er de moderne institutioner, herunder bl.a. nationalstaten, det moderne politiske system, den højtudviklede virksomhedsproduktion samt urbanisering (Kaspersen, 2007). Giddens har i sin modernitetsanalyse identificeret tre dominerende og sammenhængende aspekter vedrørende modernitetens dynamik, som er henholdsvis: 1) Adskillelse af tid og rum, 2) udlejningsmekanismer samt 3) modernitetens reflektive karakter (Giddens, 1994; Kaspersen, 2007). Det vil være sidstnævnte aspekt, der her vil blive uddybet, da dette aspekt er særligt relevant i forhold til den indsamlede empiri.

Vedrørende modernitetens *refleksivitet* påpeges det, at udover at refleksivitet er et grundlæggende træk ved al menneskelig handling, er det et særligt karakteristisk træk ved moderniteten (Giddens, 1994; Kaspersen, 2007). Giddens (1994) beskriver, hvordan der i selve forestillingen om moderniteten eksisterer en kontrast til traditionen. I mere traditionelle kulturer er menneskene optaget af at 'ære' fortiden og samtidigt værdsættes diverse symboler, idet de rummer og bevarer generationernes forklaringer (p. 38, parafrase). I denne sammenhæng er traditionen således en måde til at integrere "den refleksive handlingsregulering med samfundets tid-rumorganisering" (Giddens, 1994, p. 38). Traditionen er på denne vis et middel til at håndtere tid og rum. Dette betyder ikke, at tradition er statisk, for den må samtidig genopdages af hver ny generation, i takt med, at denne får den kulturelle arv fra forhenværende generationer overdraget (Giddens, 1994). Som følge af modernitetens fremvækst kommer refleksiviteten dog til at have en anden karakter (Giddens, 1994). Refleksiviteten i det moderne samfund består i; "at sociale praksisser konstant undersøges og omformes i lyset af indstrømmende information om de samme praksisser, og at deres karakter således ændres grundlæggende" (Giddens, 1994, p. 39). Denne refleksivitetsproces finder både sted på et institutionelt og personligt plan, og den har altså afgørende betydning for forandringen og frembringelsen af såkaldte moderne systemer og sociale organisationsformer (Kaspersen, 2007, p. 435, parafrase). Giddens (1994) beskriver, hvordan sociale praksisser rutinemæssigt ændres i alle kulturer som følge af nye opdagelser, men at det først er i moderniteten, at "revisionen af konventioner radikaliseres i et omfang, så den (principielt) angår alle aspekter af det menneskelige liv, herunder teknologisk indgriben i den materielle verden" (p. 40). Den øgede refleksivitet er også muliggjort af massekommunikationsmidlernes udvikling, som har medført, at det i dag kan lade sig gøre at opsamle og lagre meget store mængder information, hvilket således har medført, at der i dag er skabt et langt højere refleksivitetsniveau end tidligere (Kaspersen, 2007). Således handler individer ikke længere udelukkende på baggrund af traditioner, hvortil Giddens (1994) beskriver, hvordan kravet om tradition i moderniteten er erstattet med kravet om fornuft (p. 40; Kaspersen, 2007). Der kan således siges at være tale om en *aftraditionalisering*, hvor traditioner i højere grad er afskrevet, og hvor individet i dag reflekterer over traditionen og kun vælger at handle ud fra traditionen, såfremt denne kan legitimeres og begrundes (Kaspersen, 2007).

Hvis man ser på mødrenes fravalg af et liv med fuldtidsjob og nedprioritering af studie, kan dette således siges at tale ind i den netop øgede refleksivitet. De er alle mødre, der kan siges at reflektere over, hvordan de vil indrette deres liv som forældre med børn. Her blev det bl.a. under temaet “Et ‘opgør’” fremført, hvordan Sanne giver udtryk for at have brug for at “stoppe og mærke efter” (Sanne, 54) i relation til at aflevere sine børn, og hermed er det tydeligt, at hun udviser et behov for at reflektere over sine valg. Disse mødre, særligt Anne og Sanne, følger ikke blot traditionen, og det, der kan ses som værende mest udbredt i samfundet i dag; altså at begge forældre arbejder fuldtid, mens børnene er i institution. De vælger i stedet at skabe deres eget familieliv ud fra deres egne værdier og egen fornuft i relation til det at være forældre. Således ‘overtager’ de ikke blot traditionen, men reflekterer og gør dét, som de selv finder meningsfuldt og prioriterer derfor familien frem for at arbejde fuldtid. Den øgede refleksivitet medfører, at individet skal tage mange valg i forhold til, hvordan hun/han ønsker at indrette sin egen tilværelse, hvilket indebærer både afvejninger og prioriteringer. Dette gør sig også gældende i forhold til de interviewede mødre, hvilket vil blive uddybet i det nedenstående.

4.5.2 Afvejninger og prioriteringer

Noget, som synes at være en central del af de interviewede mødres oplevelse af forældreskabet, er, hvad der kan karakteriseres som afvejninger og prioriteringer. Her kan det netop belyste undertema; “Mere tid til familien” også ses som et eksempel på, at Anne og Sanne først og fremmest har prioriteret familielivet frem for fuldtidsjobs. Dette sætter Anne også direkte ord på, idet hun fremhæver, at forældreskabet har bibragt en opmærksomhed i forhold til at finde ud af, hvad hun skal prioritere i sin tilværelse, hvor hun i forlængelse heraf tilføjer: “Det nytter ikke noget, at vi skal køre i den dyre bil eller have det fede job, hvis vores familieliv ikke fungerer (...)” (Anne, 156-157). Når det omhandler Nina, så studerer hun på et fuldtidsstudie, men dette til trods har hun, som nævnt, ligeledes prioriteret mere tid med familien. I denne forbindelse omtaler hun også nogle tydeligere overvejelser, hun har gjort sig, og herunder afvejninger, i forhold til, hvor meget plads studiet skal have i forhold til hendes rolle som mor. Hun fremhæver herunder, hvordan hun er holdt op med at aflevere sin grædende søn i skolen, fordi det, som hun udtaler, ikke er det værd, hvortil hun pointerer: “Jeg læser på uni, jeg kan godt udskyde at komme, eller jeg

kan godt droppe en forelæsning” (Nina, 101-102), og i forlængelse heraf understreger hun: “(...) det er for hårdt, og der er for meget at udsætte ham for (...)” (Nina, 105-106).

I sammenhæng med ovenstående beskrivelser anses det som relevant at inddrage Hays’ begreb om intensivt moderskab (se afsnit 2.2.1). Dette skyldes, at i Anne og Sannes familier er det begge dem, der har fravalgt sig et fuldtidsjob. Dermed, i overensstemmelse med Hays’ begreb, er det mødrene, der her synes at afsætte den største mængde energi og tid i forhold til opfostringen af deres børn. Desuden anses begrebet relevant i forhold til de tre mødres store prioritering af tid til familien og børnene, da mødrenes måde at være mor på hermed anses som værende yderst børnenecentreret, hvor det først og fremmest er børnenes behov, der kommer i første ‘række’. Dette store fokus på børnenes behov vil desuden blive belyst i undertemaet “Børnene først” (se afsnit 4.8.2).

Det fremkommer også, at mødrene laver mere direkte afvejninger og prioriteringer i forhold til deres børns liv, og hvad dette skal indebære. Mere konkret påpeger Anne, at hun i forhold til børnenes fritidsaktiviteter forsøger at holde dem: “(...) nede på et niveau, hvor vi kan være med, men samtidigt give dem lov til det de gerne vil, fordi det skaber jo også nogle relationer (...)” (Anne, 363-364). Herved ses en afvejning af, hvor meget fritidsaktiviteter skal fylde i familiens hverdag, hvor det her prioriteres i et vist omfang. Nærmere bestemt går begge børnene til svømning på forældrenes opfordring, og desuden går begge børn hver især til en selvvalgt aktivitet. Nina synes ligeledes at have gjort sig nogle afvejninger i forhold til sin søns fritidsaktiviteter, idet hun understreger: “(...) ideelt burde han jo nok gå til en fritidsaktivitet (...)” (Nina, 339), og desuden påpeger hun tidligere i interviewet i forhold til sønnens aktiviteter følgende: “Det har vi nemlig udskudt helt bevidst, fordi han har virket så overvældet over at gå i skole, at vi har tænkt; det der kan han overhovedet ikke rumme” (Nina, 294-295), hvortil hun herefter tilføjer, at efter sommerferien så tror de, at de: “(...) vil starte ham op som en soloaktivitet, fordi det tror jeg godt, han kan være i uden, at det koster ham en masse ekstra energi” (Nina, 299-301).

Som det ses af ovenstående, er både Anne og Nina optaget af deres børns fritidsaktiviteter og her kan der drages en parallel til begrebet samstemt kultivering (se afsnit 2.2.2). Begge mødre er bevidste om og søger at gøre en indsats i forhold til deres

børns fritidsaktiviteter, og hensigten med dette kan synes at være at stimulere deres børns udvikling og sociale kompetencer, hvor Anne eksempelvis selv henviser til, hvordan fritidsaktiviteter kan være med til at understøtte hendes børns sociale liv. Det skal også pointeres, at samstemt kultivering kan indebære, at forældre bruger al deres fritid på at understøtte barnet, fx i forhold til skolearbejde eller fritidsaktiviteter. Dog er Anne og hendes mand opmærksomme på, at deres hverdag også skal kunne hænge sammen, og derfor foretager de en afvejning i forhold til mængden af fritidsaktiviteter for, at de kan følge med og nå det hele samtidigt med, at de selv ansporer børnene til at gå til svømning, fordi forældrene ser det som en vigtig kompetence. Derfor er det ikke kun børnenes behov, der tages højde for, men familielivets vægtning og balance mere generelt. Nina er også optaget af, hvad der er ideelt i forhold til børns fritidsliv, hvorfor sønnen snarest skal begynde til en fritidsaktivitet. Det skal dog være en såkaldt soloaktivitet for, at han kan rumme dette. Der er således tale om børneliv, som i høj grad styres og organiseres af voksne. Det er ikke kun i forhold til fritidsaktiviteter, at forældrene engagerer sig, men også i forhold til børnenes skolegang, hvilket vil blive udfoldet i det følgende.

I forlængelse af ovenstående taler samtlige af mødrene nemlig ind i, at de har gjort sig nogle afvejsninger og prioriteringer i forhold til det konkrete valg af skole til deres børn. I interviewet med Nina fremkommer det, at hendes familie har prioriteret at flytte bopæl, så sønnen kunne komme på en lille skole. Dette valg begrundes med, at de i en tidligere børnehave erfarede, at bl.a. mange børn i institutionen førte til mistrivsel for deres søn. Desuden påpeger Anne, at de tidligere har favoriseret private institutioner til deres børn, hvilket bl.a. begrundes med at disse blev oplevet som værende trygge og strukturerede. Med hensyn til skolevalg har Anne og hendes mand dog valgt, at deres søn skal gå i folkeskole, fordi: "(...) der var rigtig mange af hans klassekammerater, de var syv fra den børnehave der skulle videre og kom i klasse sammen. Så der har vi valgt, at trygheden for ham i at have nogle af sine gode kammerater (...)" (Anne, 619-621). Ved begrundelsen af dette valg synes Anne netop at have gjort sig nogle afvejsninger i forhold til, hvad folkeskolen kunne bidrage med sammenlignet med en eventuel privatskole, som fremhæves som værende utilstrækkelig i forhold til kammerater i nærområdet som i denne sammenhæng prioriteres. Når det omhandler Sanne, synes hun at have gjort sig nogle afvejsninger i forhold til, hvorvidt hendes søn skal blive i hans nuværende klasse, trods denne beskrives som

udfordret, og at hun føler, at hun bare kan gøre noget andet, som fx at tage ham hjem. I forlængelse heraf understreger hun dog: “(...) men der er is i maven, og vi er glade for lærerne. Vi synes, de er dygtige, så der er også noget med for mig, og prøve og ... og give lidt slip” (Sanne, 322-323). Så det prioriteres derfor, at sønnen forbliver i klassen.

Generelt når det gælder skolen, fremkommer det tydeligt, at mødrene hver især har gjort sig nogle afvejsninger og prioriteringer i forhold til, hvor meget den skal fylde i tilværelsen. Sanne understreger, at de helt fra deres første barns skolestart var; “meget skarpe på, at ... det blev på vores præmisser, selvom han går i folkeskole” (Sanne, 127-128). Dette indebærer mere konkret bl.a., at hendes søn hver dag bliver hentet til middag, hvilket begrundes ud fra følgende:

“(...) for han kan komme hjem og holde siesta sammen med os, altså en stille stund, hvor han hører lydbog, og tegner og bare lander i sig selv, og lige kan falde til ro, fordi han ... han hurtigt, altså han suger alle indtryk til sig som en svamp, og så er det svært at filtrere i, hvad der er vigtigt, og hvad der ikke er” (Sanne, 140-142).

Sanne understreger i denne forbindelse, at den tidlige afhentning skal være rammesættende i forhold til at skabe; “en så trivselsfuld skolegang som muligt” (Sanne, 137-138). I overensstemmelse hermed udtaler Sanne, at hun har valgt, at sønnen skal have fri efter skole og har dermed fravalgt de lektier, som skolen ellers fremhæver at forvente, at deres elever laver. Disse tiltag, som Sanne gør sig i forhold til sin søns skolegang, understreger hun dog kun er tilfældet, indtil skolen påpeger, at han ikke længere kan følge med skolemæssigt. Tilsammen synes det ovenstående at udvise, at Sanne prioriterer at opstille egne rammer for sin søns skolegang, frem for at følge skolens egentlige forventninger, da hun anser dette som værende bedst for sin søns trivsel. Dette vil blive sat i forbindelse med individualiseringen senere i dette afsnit.

Med hensyn til lektier fremhæver Nina, at hun synes, at hendes søn har mange af disse, og at det har været svært at følge med, men at dette er blevet nemmere efter, da hun henter ham klokken to, fordi så er der “bare lidt mere rum i hovedet på ham” (Nina, 229). Hvis Nina og Sanne i denne forbindelse sammenlignes, synes Nina hermed i højere grad at have valgt at tilpasse sig skolens rammer og herunder prioritere lektier. Dog påpeger Nina med hensyn til skolens digitale kommunikationskanal, at hun

har valgt at slå; “alle notifikationer fra og bare får en mail, når der er en pædagog eller en lærer, der skriver ud” (Nina, 250-251). Hvor dette begrundes med følgende:

“For det er som regel det der er vigtigt. Og så slipper jeg for alles “Åh Magne han vil gerne deltage” og “Ej vi kan desværre ikke komme” og “Hvem samler ind til gaven til Merethe?” Hvor jeg er sådan lidt, bland mig uden om” (Nina, 251-253)

Nina synes hermed at have gjort sig overvejelser i forhold til, hvor meget skolens kommunikation skal fylde og prioriterer kun dette i et omfang, som hun anser som værende tilstrækkeligt.

Som omtalt tidligere i forbindelse med organiseringen af børnenes fritidsaktiviteter, er mødrenes bevidsthed og vedvarende indsats i relation til skolen også kendetegnende og kan begrebsliggøres ud fra samstemt kultivering. I forhold til forældrenes engagement i børnenes lektiearbejde har Nina valgt at tilrettelægge sønnens hverdag sådan, at han hentes tidligere hjem fra SFO'en således, at der bl.a. er tid til at arbejde med lektierne. Nina tilrettelægger hermed sønnens hverdag ud fra skolen. I modsætning til dette har Sanne, som beskrevet, for nu helt fravalgt, at hendes søn skal lave lektier efter skole, og samtidigt vælger hun at hente ham hjem fra skole allerede til middag. Sanne taler også ind i, at sønnens skoledag skal være på hendes præmisser som forælder, hvorfor moren altså bliver organisator for sønnens skoleliv og liv mere generelt.

Derudover kan mødrenes udtalelser i forhold til børnenes skolegang også vidne om en (underliggende) forældredeterministisk tankegang, hvor alle mødre er inde på, hvordan de i forbindelse med valg af børnenes skole har haft diverse overvejelser herom, hvor Nina og hendes mand ligefrem har bosat sig efter den rette skole til deres søn. Dette kan således vidne om en særlig forældredeterministisk tankegang, som forældrene kan være præget af, hvor de ser deres egen indflydelse og egne handlinger som afgørende for barnets fremtidige skæbne og succes, hvor både valg af skole og selve skolegangen kan ses som særligt væsentlige her. Forældrenes valg af skole og tilrettelæggelse af skolehverdag skal altså sikre barnets læring og succes. I den forbindelse bemærker Sanne, at hun i forhold til skolen skal øve sig i at give lidt ‘slip’ og droppe kontrollen med alt vedrørende barnets skolegang. At hun har svært ved dette – og brug for kontrol – kan sandsynligvis ligeledes skyldes forestillingen

om spædbarnsdeterminisme, herunder forældredeterminisme, hvor Sanne er opmærksom på barnets levevis og ser hans (fremtidige) skæbne som værende afhængig af hende som forælder.

Anne fremhæver i overensstemmelse med Nina, at der kommer mange beskeder via skolens digitale kommunikationskanal, og at hun savner den gammeldags seddel. Omvendt fra Nina, synes hun ikke at have gjort sig nogle tilpasninger i forhold hertil, men påpeger det blot. Overordnet set synes Anne at være den af de tre mødre, som synes at prioritere mest tid i forhold til sociale arrangementer i skoleregi. Mere konkret synes dette tydeligt i hendes omtale af diverse sociale arrangementer i skolen, herunder forældrefester og weekendarrangementer, hvor hun netop understreger, at de prøver at prioritere disse. Denne prioritering synes at skyldes en grundlæggende lyst til at engagere sig i hendes barns skolegang, men ligeledes fremhæves fordelene ved at engagere sig i forældresamarbejdet som værende, at forældrene, ifølge Anne, ved at lære hinanden at kende til disse arrangementer, kan tage de svære snakke og udfordringer, når/hvis de kommer. Anne synes hermed at anse det som værende afgørende at prioritere de sociale arrangementer og herunder forældresamarbejdet for at skabe gode forudsætninger for sit barns skolegang. Trods dette taler Anne også ind i, at skolens arrangementer for børnene kræver afvejninger, her fx i forhold til, at sønnen gerne vil deltage i SFO's loppemarked:

“Det er jo også sådan skal han så stå som den eneste der ikke lige har sin egen lille bod, fordi jeg som forælder siger. Så det er hele tiden sådan en afvejning af hvornår siger jeg nej til noget som så rammer ham negativt” (Anne, 305-308)

Af dette fremkommer altså en afvejning mellem et ønske om at ville gøre det ‘gode’ og velansete, men samtidig også i forhold til, hvor meget hun som mor kan involvere sig. For som hun påpeger i forbindelse med loppemarkedet, kræver det meget af hende, idet hun understreger det som nødvendigt at involvere sig i dette med hensyn til påsætning af prisskilte, at ‘tackle’ sønnens følelser i forhold til, hvis ikke han får solgt noget osv. Anne er her således særligt opmærksom på hvilke konsekvenser de valg, hun tager på sin søns vegne, får for ham, hvilket som tidligere nævnt kan tyde på en forældredeterministisk tankegang, hvor dét, hun som forælder gør, kan ses som afgørende for sønnen. Generelt viser det dog også, at Anne bruger meget tid på at

involvere sig, samt være mentalt tilgængelig i forhold til sønnens deltagelse på løpemarkedet, hvilket taler ind i samstemt kultivering, hvor forældre netop skal være mentalt tilgængelige over for deres børn gennem diverse samtaler og forhandlinger.

Som det er præsenteret tidligere i specialets teoretiske kapitel (se kapitel 2. “Baggrund og teori”), er det i vores tidligere udarbejdede litteraturreview fundet, at der i dag i skole-hjem-samarbejdet stilles nye krav og forventninger til forældrene bl.a. i forhold til at engagere sig i deres barns sociale liv i skolen. Anne og hendes mand involverer sig særligt i dette, hvor de, som ovenstående vidner om, deltager i diverse arrangementer både i og udenfor skolen. Derudover er det blevet fremført, at der kan forekomme en konstant informationsstrøm via digital kommunikation fra skolen, hvilket både Anne og Nina taler ind i, hvor Nina, som beskrevet, ‘sorterer’ i denne information. Skolen stiller ligeledes krav om, at forældre engagerer sig i det faglige i barnets skolegang, fx ved at hjælpe med lektierne. Her har Sanne taget et aktivt valg om at se bort fra skolens krav om lektiearbejde hjemme, mens Nina søger at tilpasse lektiearbejdet, så det ikke overstiger sønnens ressourcer. Mødrene forholder sig således forskelligt til de krav og forventninger, som skolen stiller til dem som forældre i skole-hjem-samarbejdet.

Generelt peger disse afvejninger og prioriteringer i retning af, at mødrene praktiserer et intensivt moderskab, jævnfør Hays, idet mødrene indretter deres liv ud fra børnenes behov, deraf et børnecentreret forældreskab, og at de altså afsætter meget tid og energi til at opfostre deres børn. Dette kan bl.a. ses af det beskrevne; at Anne og Sanne har valgt at gå hjemme meget af tiden, og Nina har valgt nedprioritere sit studie, og dertil at børnenes institutions- og skoleliv er tilpasset ud fra, hvad der fremhæves at være børnenes behov.

At mødrene, som vist, i høj grad synes at være optaget af deres egen familie og deres børns behov, kan siges at tale ind i individualiseringen. Som det blev præsenteret i afsnit 2.2 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”, er individualiseringen en samfundstendens i dag, som har indflydelse på forældreskabet. *Individualiseringen* er blevet set som en af de mest betydningsfulde tendenser i dag og “(...) som et markant perspektivskifte og strømning”, der på en gennemgribende måde har påvirket individers personlige liv og samfundet mere generelt (Akselvoll, 2022, p. 54). Individualiseringen kan knyttes til Giddens’ begreb om selvet som et refleksivt projekt, hvor

individet hele tiden må arbejde med sig selv og finde og skabe sin egen særegne og unikke identitet (Akselvoll, 2022). Individualiseringen kan ligeledes knyttes til præstationssamfundet, hvor det er den individuelle præstation, der ophøjes (Petersen, 2016). Psykologer har ligeledes blik for individualiseringen, hvor den danske psykolog og filosof Svend Brinkmann kan fremhæves i denne sammenhæng. Brinkmann har et kritisk perspektiv på, hvordan denne samfundstendens påvirker vores måde at forstå os selv på, særligt set i forhold til selvudviklings- og realiserings-trenden, der er blevet en omfattende og varieret bevægelse, som optager mange i dag. Dette beskrives i samarbejde med filosofen Cecilie Eriksen i bogen “Selvrealisering” (Brinkmann & Eriksen, 2016).

Nærmere bestemt betyder individualiseringen, at samfundet har rykket fokus fra fællesskabet til individet. Samtidigt betyder dette, at kollektive regler, traditioner og skikke i dag har fået mindre betydning, mens det enkelte individs identitet, valg, potentialer og selvrealisering er kommet i centrum (Akselvoll, 2022, p. 54, parafrase). Individualiseringen kan siges at have medført et menneskesyn, hvor fællesskabet ikke længere må eksistere på bekostning af det enkelte individs egne behov, frihed og rettigheder. Dette afspejles ligeledes i det nye børnesyn (se afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”), hvor børn i dag ses som individer der, som følge af deres unikke personligheder, har ret til at blive set, hørt og imødekommet (Akselvoll, 2022). Det beskrives i Brinkmann og Eriksen (2016), hvordan forståelsen af, hvad det vil sige at finde og lære sig selv at kende har ændret sig radikalt: “erkendelsen af, hvem man er, har i størstedelen af den kendte, menneskelige historie været uløseligt forbundet med at forstå, at man er en lille del af et større hele – af naturen, slægten, samfundet og det religiøse kosmos” (Brinkmann & Eriksen, 2016, p. 9). Med andre ord har dette betydet, at man som menneske skulle udvikle sig selv *i forhold til noget andet* end sig selv (Brinkmann & Eriksen, 2016). På trods af, at mennesket i dag stadig fødes ind i et samfund og i en slægt, er overbevisningen dog ikke længere, at dette nødvendigvis definerer og forpligter en – og i dag hersker der således en individualistisk tanke om, at vi skal finde os selv. Hvorvidt mennesket ønsker et tilhørsforhold til fællesskaber, tager i stedet udgangspunkt i og afhænger i højere grad af personlige til- og fravalg, som individet frit kan tage efter lyst og behov (Brinkmann & Eriksen, 2016).

Mødrene taler alle ind i denne individualisering. Nina fortæller direkte, at hun er meget individualistisk og tror på, at man skal gøre det, som man selv tror på, fungerer for ens børn. Derudover har mødrene også valgt, som det flere gange er beskrevet, at tilpasse deres børns institutions- og skoleliv til både deres egne og familiens behov. Dette kan ligeledes ses som et udtryk for individualiseringen, hvor barnets og familiens egne behov sættes over det fællesskab, som institutioner og skoler rammesætter og skaber. Sanne udtaler bl.a., hvordan det er vigtigt for hende og hendes mand, at på trods af, at sønnen går i folkeskole, skal det stadig være på deres præmisser. Hun pointerer, at deres liv er karakteriseret ved frihed og muligheden for at gøre lige præcis, hvad der passer dem. Dette kan siges at være med til at reproducere den individuelle fortælling, hvor de er 'fritaget' fra at indordne sig i noget form for fællesskab og i stedet vælger de at gøre det, de selv ønsker, med udgangspunkt i familiens egne behov. Sanne kalder ligefrem institutioner for et "samlebånd", hvor børnene skal gøre det hele på samme tid. Dette kan ligeledes siges at tale ind i individualiseringen, hvor fællesskabet ikke må være på bekostning af, hvad der anses som barnets behov, hvilket dog kan siges at være tilfældet, når flere børn skal sidde stille, have mad osv. samtidigt i eksempelvis vuggestuer. Nina er også inde på, hvordan sønnen muligvis efter sommerferien skal startes op til en soloaktivitet, hvilket igen kan ses som et fokus på individ frem for fællesskab, som fritidsaktiviteter ellers ofte er omgærdet af. Nina foretrækker altså, at hendes søn skal gå til en fritidsaktivitet alene for at sikre sig, at sønnens fritidsaktivitet er nøjagtig afstemt i forhold til hans vurderede ressourcer.

4.5.3 Konsekvenser ved valg

I forbindelse med, at mødrene træffer en lang række valg i forhold til deres forældreskab, omtaler de også, hvad der kan anses som værende konsekvenser ved at træffe valg. Sanne fremhæver:

“(...) først man lever sådan bevidst, som vi gør, så kan man også ... synes man skal tage stilling til al ting, og det kan være rart bare nogle gange og sige ... go with the flow” (Sanne, 271-273)

Alle mødrene har udsagn, der kan vidne om en form for tvivl hos dem i forbindelse med deres valg. Eksempelvis hvor Nina fremhæver, at de egentlig har udskudt, at sønnen skal gå til fritidsaktiviteter. Dog understreger hun i forlængelse heraf, at de

vil forsøge at melde ham til noget efter sommerferien, hvor hun ligeledes senere i interviewet understreger, at 'ideelt' set burde sønnen gå til en fritidsaktivitet. Et andet eksempel kommer fra Anne som, i slutningen af interviewet, sætter spørgsmålstegn ved, om de som forældre 'pylrer' for meget om børnene, og fortsætter: "(...) hjælper vi dem for meget, bliver de uselvstændige, jeg ved det ikke" (Anne 663-664). I forlængelse heraf beskriver hun også, at de som forældre holder opsyn, når børnene leger på legepladser, men påpeger desuden også, at hun og manden er begyndt at øve sig i at lade børnene lege selv i haven, og så lade børnene komme til dem, når de har brug for det. Relevant i denne sammenhæng er igen Sannes udtalelse om valget vedrørende at lade sin søn blive i sin nuværende klasse, trods at denne beskrives som udfordret. Her påpeger hun nemlig, at hun synes, det er svært at skulle aflevere sønnen i et miljø, hun ikke rigtig ved, hvordan er, og understreger, at dette er særligt svært, fordi: "(...) jeg føler (...) jeg kan bare vælge noget andet. Altså bare vælge at han ikke skal gå der ... og vi kunne tage ham hjem, eller vi kunne sende ham et andet sted hen" (Sanne, 320-322).

Af beskrivelserne fremkommer det, at selvom mødrene har taget nogle bestemte valg, sætter de stadig, i nogen grad, spørgsmålstegn ved disse, og de synes derfor netop at udvise en vis tvivl i disse sammenhænge. I den forbindelse kan Giddens her være relevant at inddrage i relation til, hvordan interviewdeltagernes valg også kan medføre tvivl. Den øgede refleksivitet, som blev omtalt under afsnit 4.5.1 "Mere tid til familien", skal nemlig ikke ses som havende medført en større og 'bedre' viden og hertil muligheden for at kontrollere tilværelsen (Kaspersen, 2007). Refleksiviteten medfører i stedet en grundlæggende usikkerhed om sandheden af ny viden, hvor viden løbende kan revideres (Kaspersen, 2007). Det er derfor ikke muligt at sætte lighedstegn mellem viden og sikkerhed, da man aldrig kan være sikker på, at dele af ens tilegnede viden ikke før eller siden revideres (Giddens, 1994). Dette kan medføre en tvivl hos det enkelte individ og er således blevet et eksistentielt træk ved det moderne menneske med konsekvenser for menneskets identitet (Kaspersen, 2007, p. 435, parafrase). Brinkmann og Eriksen (2016) fremhæver i sammenhæng med dette, hvordan et af de mere overordnede problemer ved den ovenfor omtalte selvudviklings- og realiserings-trend kan være, at ansvaret for fejl og utilstrækkelighed i højere grad placeres hos det enkelte individ. Det bliver dermed ens eget ansvar, hvis man fejler, fx i ens forælderrolle, eller hvis man overordnet ikke er i stand til at håndtere livet.

Denne ansvarliggørelse af det enkelte individ (for eget liv og for sine børns liv) kan sandsynligvis medføre en grundlæggende tvivl og usikkerhed hos den enkelte. Som Giddens (1996) beskriver er tvivlen et gennemgående træk ved den moderne kritiske fornuft). Den øgede refleksivitet er altså med til at skabe en radikal tvivl, der både eksisterer på et personligt-eksistentielt såvel som institutionelt niveau (Kaspersen, 2007). I moderniteten bliver individets *selvidentitet* set som et refleksivt projekt, da refleksivitet, som karakteristisk for moderniteten og institutioner, også er med til at gennemtrænge selvets kerne (Giddens, 1996; Kaspersen, 2007). Selvets refleksive projekt, der handler om at opretholde sammenhængende, men konstant reviderede biografiske fortællinger, tager udgangspunkt i en kontekst, hvor der er mange valgmuligheder – selvidentiteten må således skabes i et “(...) virvar af muligheder og tilbud” (Giddens, 1996, p. 14). I dag er den enkelte hermed selv ansvarlig for skabelsen af sin selvidentitet, og derfor kan det siges, at man er, hvad man gør sig selv til. Af denne grund kommer tilværelsen til at blive afgjort af de valg, der tages, således individets selvfortælling kan opretholdes (Kaspersen, 2007).

Det kan således ses som et naturligt ‘resultat’ af moderniteten, at mødrene er nødt til at træffe en lang række valg i forhold til, hvordan de ønsker at indrette deres liv som forældre og familie. Disse valg kan siges at medføre en grundlæggende tvivl hos mødrene, der sandsynligvis ikke mindskes, qua de har valgt at indrette deres familie-/arbejds- og studieliv anderledes i forhold til samfundets forventninger og børns institutionsliv. Sanne forklarer, som tidligere nævnt, hvordan det at leve anderledes betyder, at man i, hvad der må antages at være endnu højere grad, skal tage bevidste valg om, hvorledes man ønsker at leve, og at man derfor ikke kan “go with the flow” (Sanne, 273), som hun siger. Samtidigt gør Anne det klart, at selvom hun er tilfreds med den måde, de har indrettet sig på og opdrager deres børn på, så kan hun stadig være i tvivl om, om dette er den rigtige måde at gøre det på i forhold til børnenes opdragelse, og om de ‘pylrer’ for meget om deres børn.

Som følge af selvidentitetens refleksive karakter, og at de valg og beslutninger, som mødrene træffer vedrørende deres eget og familiens liv, kommer til at skabe rammerne for deres egen selvfortælling, kan dette føre en grundlæggende tvivl med sig eftersom, at individet selv skal tage og stå til ansvar for de mange valg. En konsekvens ved selvidentiteten som et refleksivt projekt, er således, at der ikke er nogen at stå på ‘skuldrene af’, hvilket medfører tvivl.

4.6 Andres holdninger

Følgende tema vedrører, hvordan mødrenes oplevelse af forældreskabet indebærer, at mange har holdninger til dem som forældre. Temaet udgøres af to undertemaer. Det første belyser, hvordan mødrene har erfaret, at både lægfolk og eksperter har mange holdninger til deres forældreskab, hvor mødrenes alder desuden også synes at have indflydelse her. Det andet undertema omhandler, at mødrene selv også opsøger ekspertråd.

4.6.1 Eksperter og lægfolk

Nina fremhæver, at noget af det som hun blev mest overrasket over, da hun blev forælder, var alle de holdninger, der var til forældreskabet, og desuden hvordan:

“(...) folk føler sig sådan helt frie til at spy dem ud i alle retninger og også til at low key kritisere hvad du vælger at gøre sådan lidt “når, men det kan jeg ikke forstå, jeg har da læst at man skal gøre sådan og sådan”, “ej hvor godt Ingrid, så gør du det” (sukker) (...) jeg tror virkelig på at gøre det, man selv tror på, fungerer med ens børn og så se på, hvordan de reagerer på det og så tage det derfra” (Nina, 476-481)

Her taler Nina altså ind i en kritik af sin oplevelse af, at folk ser sig berettiget til frit at dele deres holdninger om hendes forældreskab, og at de i denne sammenhæng kritiserer den tilgang, som hun selv, som forælder, tror er bedst. I denne udtalelse synes Nina at henvise til lægfolk og deres holdninger, men hun beskriver også, hvordan hun erfarede det fra en såkaldt ekspert, nærmere bestemt sin søns tidligere sundhedsplejerske. Her fortæller Nina, at der blev sat spørgsmålstegn ved alt, som hun gjorde i forhold til sin søn – blandt flere fremlægges følgende refererende kommentar fra sundhedsplejersken: “(...) hvorfor i alverden ville jeg ikke lade ham sove i en barnevogn nede på en åben gade, det gør alle da” (Nina, 327), hvor hun selv besvarer dette ved, at det var hun “bare ikke lige tryk ved” (Nina, 328). Desuden er Nina her igen kritisk og påpeger en følelse af, at uanset hvad hun gør, er det forkert.

Anne synes desuden at udvise en bevidsthed om, at andre mennesker har holdninger i forhold til hende som forælder. Dette fremkommer, idet hun, ved omtale af forældreidealet, fortæller, at hun nogle gange kommer til at skælde ud og sige ting til børnene, som hun ikke skal, hvortil hun tilføjer:

“(…) der kan jeg da godt have sådan en “ej var der nu en nabo der hørte det, da vi var ude i haven og jeg skældte ud over at”, så det kan der da sagtens være noget i det der (...) hvordan opdrager man sit barn, altså hvad har andre folk en holdning til ik’...” (Anne, 418-421)

Dertil fremhæver Anne, at hun i forbindelse med sit valg om at gå hjemme mere direkte blev mødt af folks holdninger, idet der blev sat direkte spørgsmålstejn ved dette valg, hvor hun i denne sammenhæng fortæller: “Så bliver man jo udfordret i: “Jamen skal du ikke i gang? Jamen hvad skal du så?” (Anne, 537-538).

Sanne fremhæver tilmed, at i forbindelse med hun blev mor for første gang, oplevede hun, “(...) at man virkelig ... kunne få mange folks meninger omkring, hvordan det allerede der skulle se ud” (Sanne 43-44). Hertil beskriver hun, at hun oplevede, at familierelationer havde en holdning til, hvad hendes søn skulle have heddet, som understreges at være et andet navn, end det de endte med at vælge. I denne forbindelse påpeger Sanne, at hendes unge alder (ref.: 25 år) som førstegangsmor medførte, at hun nemt blev påvirket af andres holdninger, og disse betød meget for hende, og dermed følte hun ikke, at hun stod så stærkt i sine egne beslutninger, som hun synes at gøre nu. I hvad der synes at være i overensstemmelse med netop dette, pointerer Anne følgende i forhold til sin alder som forælder: “(...) nu har vi jo sådan noget alder med os, min mand og jeg, og det jeg tror også, at det gør et eller andet sted, at vi måske står mere i at tage aktivt stilling til behøver vi alt det der” (Anne, 438-439). Det synes altså, at begge mødre tilsammen taler ind i, at dét, at man som forælder har en højere alder, kan gøre, at man står mere sikkert i rollen som forælder, fx med hensyn til andres holdninger til ens forældreskab. Alder i forhold til andres holdninger taler Nina også ind i, men her med hensyn til en episode, hvor netop forældrenes konkrete alder synes at medføre bestemte holdninger fra børnehavepersonalet. Der er her tale om dengang, Nina tog sin søn ud af børnehaven grundet mistrivsel, hvor pædagogerne udtrykte følgende:

“(…) vil du gå hjemme med ham, amen I er relativt unge, det bliver jeg lige nødt til at lave en underretning på, fordi jeg er lidt bekymret”. Så vi var inde og snakke om, hvorfor vi havde valgt at tage vores barn ud af institution” (Nina, 363-365)

Heraf fremkommer det altså, at disse forældres alder tilsyneladende medførte, at de i højere grad skulle 'stå på mål' i forhold til pædagogernes holdninger og dermed retfærdiggøre deres egen beslutning.

Som det tidligere er blevet fremhævet i afsnit 2.1 "Forældreskabet i et historisk perspektiv", er en fremherskende overbevisning i dag, at forældres såkaldte instinktive viden (Lee, 2023b) i forhold til, hvordan forældreskabet skal praktiseres, aldrig anses som værende tilstrækkelig. Derimod anses forældreskabet som noget, der kræver en række egenskaber, som skal læres og tilegnes med hjælp fra eksperter. Ovenstående udtalelser fra mødrene synes at tale ind i netop denne overbevisning. Mere konkret synes mødrene i disse beskrivelser at have oplevet, at personer omkring dem giver udtryk for deres holdninger og således sætter spørgsmålstejn ved de valg, de har taget, i deres forældreskab, og dermed også ved mødrenes instinktive viden og egne overbevisninger. Netop dette kan også siges at tale ind i Giddens' pointe vedrørende, at refleksiviteten medfører en grundlæggende usikkerhed om sandheden af ny viden, hvor viden løbende kan revideres. At andre på denne måde frit udtrykker deres viden og holdninger, kan hermed også skyldes, at vi lever i et samfund, hvor viden ikke er sikker, da den netop kan revideres, og folk derfor i høj grad har mulighed for at sætte spørgsmålstejn ved andres overbevisninger og valg samt referere til deres egen viden. Dette kan samtidigt medføre tvivl hos den 'forurettede', der kan opleve sin egen viden som utilstrækkelig. Hos mødrene kan der desuden anes en vis negativitet og frustration over, at mange udtrykker deres holdninger til deres forældreskab, tydeligst hos Nina ved omtale af oplevelsen med sundhedsplejersken og den medfølgende følelse af, at alt hun gjorde, var forkert. Desuden synes Ninas frustrationen over ikke blot at kunne gøre det, som hun selv synes er bedst, ligeledes at være tydeligt i udsagnet vedrørende, at andre folk udtrykker deres uforståenhed overfor den måde, som Nina har valgt at gøre noget på i hendes forældreskab. Dette kan skyldes, at de har en anden overbevisning om, hvordan man som forælder skal agere, på baggrund af deres tilegnede viden.

Trods mødrene giver udtryk for at have erfaret, at mange udtrykker deres holdninger til dem i forhold til forældreskabet, så pæger både Nina og Sanne dog, at de også har oplevet, at deres valg blev accepteret af omverdenen. Nærmere bestemt udtrykker Nina, at til hendes store overraskelse, så har hun ikke mødt "sådan reel modstand" (Nina, 349) i forhold til hendes beslutning om, at sønnen ikke går til fritidsaktiviteter.

I overensstemmelse hermed fremhæver Sanne med hensyn til hendes oplevelse af sin søns skole:

“(…) men jeg tror også godt på, at man kan være i en åben dialog med skolen, for jeg har i det her halvandet år ... altid følt at vi er blevet mødt ... og vi er altid blevet lyttet til, og vi er aldrig ... blevet betvivlet” (Sanne, 275-277)

Af dette fremkommer det, at der til tider også synes at forekomme accept af disse forældres valg, hvor der altså ikke sættes de store spørgsmålstejn til disse.

4.6.2 Opsøgning af eksperter

Alle tre mødre fremhæver selv at have opsøgt eksperter i forbindelse med deres forældreskab på forskellig vis. Anne synes generelt at efterspørge mere rådgivning fra eksperter i forhold til forældreskabet:

“(…) men det der med egentligt at få noget vejledning i forbindelse med at være forældre, og hvordan man hjælper sit barn. Det tror jeg stadigvæk, det skal vi jo kunne klare på en eller anden måde. Jeg tænker sådan lidt, jamen hvilke forudsætninger har vi for at skulle klare det, der er ikke nogen manual, der er ikke nogen læring, vi har ikke prøvet det før (...)” (Anne, 721-725)

I samme forbindelse pointerer Anne, at de selv har opsøgt en familierapeut, som kunne hjælpe dem som familie bl.a. i forhold til de udfordringer deres børn har haft. Dette påpeges at have givet dem: “(...) helt ekstremt mange gode værktøjer i hvordan vi kunne komme ud af en eller anden dårlig situation, eller en dårlig rytme, eller en dårlig sådan” (Anne, 713-714). Sanne er ligeledes inde på såkaldte ‘værktøjer’ og herunder, at de har haft brug for disse i forhold til deres søn, fordi: “han kravlede på væggene, og det var svært at trænge igennem til ham, hvilket vi var meget frustreret over, hvordan vi skulle gribe an” (Sanne, 119-120). På baggrund heraf opsøgte hun eksperter i form af fagpersonale på hospitalet, hvor forløbet understreges at have givet de netop ønskede ‘værktøjer’. Nina fremhæver ikke at have opsøgt sådanne mere eksterne eksperter, når det omhandler hendes forældreskab. Dog omtaler hun, at hun, i forbindelse med at have oplevet nogle svære afleveringer af sin søn i skolen, har adspurgt skolens fagpersonale i forhold til deres erfaringer, og hun har desuden lyttet til deres anbefalinger i denne sammenhæng.

At samtlige af mødrene selv har opsøgt ekspertråd kan vidne om, at til trods for en vis negativitet i forhold, at andre mennesker udtrykker deres holdninger til mødrenes forældreskab, som vist i ovenstående undertema, så efterspørger mødrene faktisk ekspertråd i nogle sammenhænge. Her synes mødrene at udvise meget konkret, at de er en del af et samfund, hvor overbevisningen netop er, at forældreegenskaber skal tillæres gennem ekspertrådgivning. Hermed kan der på den ene side argumenteres for, at det faktum, at instinktiv viden, jævnfør Lee (2023b), ikke er tilstrækkelig i dag i forhold til forældreskabet, bidrager til, at mødrene har mulighed for at opsøge rådgivning udefra, når de oplever udfordringer i forældreskabet. På den anden side kan der argumenteres for, at nødvendigheden af ekspertråd i dag sandsynligvis fører til, at mødrene har mindre tillid til deres egen instinktive viden, og derfor oplever de et behov for netop at opsøge ekspertise, når de føler sig udfordret som forældre. Dette kan også siges at tale ind i en ambivalens hos mødrene; her nærmere bestemt i forhold til, at mødrene udviser en vis negativitet i forhold til andres holdninger til deres forældreskab, men når det kommer til ekspertråd, så synes de til tider at have behov for at opsøge disse. Dette kan ligeledes tale ind i den selvudviklings- og realiseringsbølge, som Brinkmann stiller sig kritisk over for i flere af sine udgivelser, hvor det bl.a. fremhæves, at en hel selvudviklings- og forbrugs-industri står klar til at sælge "det søgende menneske produkter, kurser, behandlinger og bøger", som skal hjælpe individet med at finde dets 'sande' selv (Brinkmann & Eriksen, 2016, p. 10; se også Brinkmann, 2014), her fx set i forhold til, hvordan forældreskabet og familielivet bedst praktiseres og indrettes.

4.7 Oplevelse af forældreudbrændthed

Som det fremgår af problemformuleringen, er konteksten for specialets undersøgelse af forældreskabet i dag, at der tales om fænomenet forældreudbrændthed. I nærværende afsnit vil temaet om forældrenes oplevelse af forældreudbrændthed blive udfoldet, herunder hvordan de interviewede mødre har taget en række valg, der kan siges at have betydning for denne oplevelse.

Anne og Sanne gør det begge klart, at de kan føle sig presset af de forventninger, der kan være til dem som forældre. Adspurgt til dette pointerer Anne dog hurtigt, at hun ikke selv vil sige, at hun er udbrændt, men at der samtidigt som forælder hele tiden er noget, som hun skal forholde sig til. Anne peger således på, at noget af det, der kan

være med til at vanskeliggøre forældreskabet er de mange aktiviteter, både i forhold til børns skolegang, men også fritidsaktiviteter, som man som forælder hele tiden skal forholde sig til. Hun beskriver, hvordan der i nogle perioder med særlige traditioner fx omkring jul og i forbindelse med sommerferien er:

“(...) rigtig meget tryk på og det er også derfor at vi tit siger, at vores familie havde ikke fungeret med to fuldtidsjobs ... og det kommer den ikke til lige foreløbigt, for jeg kører ikke fuldtid som underviser og coach, jeg tager det i det niveau, der passer til os ... så jeg kan godt forstå at det brænder sammen” (Anne, 510-513)

Anne giver på denne vis udtryk for, at hun godt kan forstå, at det “brænder sammen” for nogle, forstået på den måde, at det ikke fungerer, og at forældre kan opleve udbrændthed i relation til forældreskabet. Det er samtidigt en tydeliggørelse af, at deres familie ikke havde fungeret med to fuldtidsjobs, hvorfor et familieliv med to fuldtidsjobs i Annes optik kan sige at være en såkaldt risikofaktor for udvikling af udfordringer i familielivet og måske ligefrem forældreudbrændthed. Hun forklarer yderligere, at “(...) hvis jeg havde arbejdet fuldtid, så er jeg ikke sikker på, at vores familie havde holdt sammen. Det er faktisk der vi er” (Anne, 528-529). En forventelig konsekvens ved et familieliv med to fuldtidsjob ville for Anne altså være store udfordringer i ægteskabet, ligefrem opløsning heraf og dermed af familielivet på den vis, det leves nu. Generelt viser Anne således forståelse for, at nogle forældre er presset, og hun forklarer, hvordan hun ofte drøfter dette med sin mand:

“(...) jeg forstår godt det glipper for folk, jeg forstår godt det glipper for forældre, jeg forstår godt forældre er ekstremt presset, når jeg kigger på vores hverdag og jeg er ikke i fuldtidsjob og vi kan stadigvæk have udfordringer med at synes hvordan når vi lige at få tingene til at hænge sammen (...)” (Anne, 292-295)

Hvis Anne ikke havde indrettet familie- og arbejdslivet anderledes, er hun altså tydelig i sin overbevisning om, at familielivet ikke ville kunne fungere. Sanne forklarer, i lighed med dette, hvordan hun på mange måder er gået kontra på de forventninger, der er til hende som forælder og udtrykker, at ellers ville hun ‘brænde ud’. Hun forklarer, hvordan de som familie var kommet et sted hen:

“(…) hvor min mand kunne mærke, at jeg virkelig ikke havde det godt. Altså det var, det har været der, hvor det var hårdt ... at stå op og gå på arbejde ... altså bare have så travl, det var bare ... ikke nydelsesfyldt nok” (Sanne, 436-438)

Sanne har således indrettet familielivet sådan, at det ikke bliver et stressfyldt og udfordrende element at kombinere familielivet med arbejdslivet, men har i stedet fundet en ‘løsning’ på dette. Adspurgte vedrørende forældreudbrændthed pointerer hun, at hun forstår, at dette fænomen kan møde mange, hvis det er, man ikke finder sine roller; “(…) hvor man sørger for at passe på sig selv, altså og finder ud af, hvor man selv bliver ladet op. Altså hvor er det, man finder ro” (Sanne, 413-417). For Sanne handler det således om at finde sin rolle i det at være forælder og samtidigt om at prioritere sin egen ‘opladning’ som forælder. I forlængelse af dette omtaler Nina i relation til emnet vedrørende forældreudbrændthed, at hun har en veninde, der er alene med to børn, og som kan synes, at det er rigtig hårdt at nå alting, og at dette i modsætning til Nina og hendes mand “er endnu værre når man kun er en” (426-427). Som alenemor kan man altså, ifølge Nina, være mere ‘udsat’, end når forældrepar sammen skal få en hverdag til at fungere. Nina fortæller da også, at hun ej heller føler sig udbrændt som forælder, og hun taler samtidigt ind i den fleksibilitet, som de har indrettet deres liv med og som særligt skyldes, at Nina er studerende. Hun fortæller, at hun godt kan blive bekymret for, hvordan det ser ud, når hun er færdiguddannet:

“(…) altså jeg er lidt bekymret for når jeg bliver færdiguddannet og får en fast hverdag og ikke kan være så fleksibel med min tid (...), men jeg tror sådan set også at når vi når dertil, så har min mand snakket om at så vil han gerne gå ned i tid så han kan være der mere for dem og det er jeg egentligt helt vildt lettet over for jeg ved ikke rigtig hvordan vi skulle få det til at lykkedes ellers, det ville jeg tro ville blive rigtig presset (...)” (Nina, 430-435)

I Ninas optik ville livet som forælder til to børn altså være svært at få til at hænge sammen, hvis de begge skulle arbejde fuldtid, hvorfor Ninas mand sandsynligvis vil gå ned i tid, når Nina bliver færdiguddannet og skal ud at arbejde. På denne vis er fleksibiliteten afgørende for, at deres hverdag hænger sammen. Det er dog interessant, at Nina kommenterer, at det med hensyn til forældreudbrændthed står anderledes til for hendes mand: “(…) den tror jeg lidt at jeg har ladet min mand tage, han har

mange gange synes at det var rigtig hårdt og været rigtig bekymret for at han var bagud fagligt og socialt” (Nina, 401-403). Ninas mand er måske i større grad end hende selv udsat i forhold til forældreudbrændthed og er umiddelbart mere bekymret for, om deres søn kan følge med i skolen, end Nina er. Dette kan tyde på en mere paranoid forældrestil, jævnfør Furedi (se afsnit 2.2.3 “Forældredeterminisme”), hvor der er en særlig bekymring, måske ligefrem af mere paranoid karakter, for om ens børn i det hele taget opnår succes, hvilket i høj grad skyldes, at forældre føler sig ansvarliggjorte, jævnfør myten om forældredeterminisme, for barnets succes, og derfor er særligt optaget af børnelivet, fx i relation til børns skolegang.

Det kan således pointeres, at når det kommer til fænomenet forældreudbrændthed gør alle tre mødre på hver sin måde det klart, at de ville være udfordret i rollen som forælder, med risiko for at opleve forældreudbrændthed, hvis de ikke havde indrettet deres liv på den særlige måde, de har, og de henviser samtidigt til, at det for andre, der ikke lever som de gør, kan være udfordrende. Det vidner samtidigt om, at to fuldtidsjobs kombineret med et liv med børn, kan ses som en mulig risikofaktor i forhold til forældreudbrændthed. Som det blev beskrevet i afsnit 2.3 kan forældreudbrændthed ses som en vedvarende uoverensstemmelse mellem de opfattede stressfaktorer og ressourcer inden for forælderrollen. På denne måde åbner denne interviewundersøgelse op for, hvad der kan anses som et nyt perspektiv på forældreudbrændthed, hvor det er tydeligt, at disse mødre aktivt vælger at skabe en tilværelse for familien uden to fuldtidsjobs og med et studie med fleksibilitet og ‘tid’ til forældreskabet, hvilket for deres vedkommende er med til at nedbringe de opfattede stressfaktorer i forælderrollen. Disse mødre synes således at skabe en balance i relation til de opfattede stressfaktorer og de ressourcer, de har tilgængelige som forældre, hvilket kan siges at være med til at ‘beskytte’ dem i forhold til forældreudbrændthed.

4.8 Ambitiøse forældre

I det følgende vil det sidste tema omhandlende ambitiøse forældre blive udfoldet. Dette tema skal ses som et opsamlende tema, der særligt belyser, hvordan mødrenes forældreskab tager sig ud i relation til forældreskabsidealet (se afsnit 2.2). De interviewede mødre kan ses som værende ambitiøse i forhold til deres forældreskab, idet der kan argumenteres for, at de på mange måder forsøger at leve op til nutidens forældreskabsideal. Temaet udgøres af to undertemaer, hvor det første belyser, at der er

et før og efter, at mødrene fik børn, og det andet har fokus på, at mødrene i høj grad sætter børnene først.

4.8.1 Et før og efter

Det første undertema, der viser sig i forhold til mødrene som ambitiøse forældre, er, hvordan der i to af mødrenes liv ses et tydeligt før og efter i forhold til det at blive forælder.

Først og fremmest er det, som tidligere beskrevet, tilfældet, at Anne og Sanne vælger ikke at have fuldtidsjobs som følge af, at de bliver forældre. Anne forklarer:

“(...) mit arbejdsliv har taget en rigtig stor drejning efter at vi fik børn. Så hvis du havde spurgt mig for, hvis du havde spurgt mig for syv år siden, så havde mit svar været et andet, end det er i dag i forhold til hvad jeg arbejder med”
(Anne, 13-15)

Det er således tydeligt, at Annes liv er blevet ændret radikalt i forbindelse med, at hun har fået børn, idet hun siger sit job op og forlader den branche, som hun har arbejdet i, i årtier. Efter at have været hjemmegående i et par år arbejder hun i dag inden for et andet område, dog ikke fuldtid. Anne beskriver, at hun selv er overrasket over, hvor meget forældreskabet reelt fylder, og hvor meget det har vist sig, at hun og hendes mand har været nødt til at “sadle om” (Anne, 184). Hun forklarer videre, hvordan hun og hendes mand har haft samtaler med deres naboer om, hvordan de inden de fik børn var fast besluttet på fortsat at gå til koncerter og tage ude at rejse, og at børnene bare skulle med, men at de har indset, efter at have fået børn, at dette ikke kan lade sig gøre. Anne har tidligere i interviewet, som beskrevet i afsnit 4.4.1 “En samfundskristisk stemme”, også nævnt at “sadle om” (Anne, 682) i relation til, at deres søn ikke bare kan følge i deres gøremål, hvilket hun altså ligeledes kommer ind på igen her senere i interviewet. Det at få børn kommer således i høj grad til at ændre den måde, som Anne og hendes mand lever på. Ifølge Anne handler det også om, hvordan ens fokus lige pludselig ændrer sig, og at dette altså har overrasket hende – hun fremfører, at hvis hun var blevet interviewet, inden hun fik børn, ville hun, hvis hun var blevet spurgt til, hvorvidt hun skulle sige sit job op, have svaret: “(...) det skal jeg i hvert fald ikke, jeg skal ikke være hjemmegående i en periode, jeg skal selvfølgelig køre mit job, og det kan lige så godt være min mand, der tager tidlig

hjem og er altså” (Anne, 691-693). Fokusset ændrer sig og der kommer, ifølge Anne, nogle andre værdier og prioriteter til, som det ikke er muligt at forberede sig på, inden man bliver forælder. Dette er i overensstemmelse med idealet om intensivt moderskab (se afsnit 2.2.1), hvor det kan argumenteres for, at denne særlige indsats, med afsættelse af tid og ressourcer til barnets liv og opdragelse, internaliseres i Anne. Sanne beskriver ligeledes, at der sker en ændring i hendes liv i forbindelse med, at hun bliver mor. Hun fortæller, at det var mentalt svært for hende at blive mor, fordi hun indtil da havde levet i “overhalingssporet” og generelt haft meget fart på med mange fritidsjobs, aktiviteter og træning, og at hun nu skal tage sig af det her lille menneske, hendes søn. Sanne fortæller, at det først er i forbindelse med, at hun bliver forælder, at hun lærer sig selv rigtigt at kende.

I både Anne og Sannes udsagn er det således tydeligt, at de lever forskellige liv før og efter, at de får børn, og at de som følge af at få børn indretter deres liv på en anden og ambitiøs måde, herunder at de som forældre i høj grad sætter deres børn først, hvilket uddybes i det følgende undertema.

4.8.2 Børnene først

Da Sanne bliver adspurgt i forhold til, hvad det mest udfordrende er ved at være forælder, understreger hun, at dette er at sætte sine egne behov til side. I forlængelse heraf kan det fremhæves, at alle tre mødre synes at have en tilværelse, hvor de i høj grad tilsidesætter deres egne behov til fordel for børnenes, og børnene derfor kan siges at ‘komme først’.

Anne påpeger, hvordan forældreskabet i dag er krævende og indebærer et særligt fokus på børn og deres behov, og sammenligner sit eget forældreskab i dag med tidligere tiders:

“(…) jeg tror, vi som forældre er meget mere sammen med vores børn og er meget mere obs på, hvordan de har det, og det er jo rigtig, rigtig godt, men det koster også energi og kræfter at gerne ville hjælpe dem med at løse ting. Førhen var man bare sådan, sagde “pyt med det op på hesten igen”, hvor nu her så prøver man mere at sige “når okay, hvad skete der så” og anerkende og sådan noget, men det kræver noget mere” (Anne, 163-167).

Denne udtalelse kan siges at henvise til det nye børnesyn, idet dette, som nævnt (se afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”), indebærer, at udgangspunktet for børneopdragelse skal være bl.a. anerkendelse, forståelse og respekt for barnets perspektiv, hvilket Anne netop synes at udvise i denne sammenhæng.

Generelt kan der argumenteres for, at alle tre mødre agerer i overensstemmelse med den del af Hays’ begreb om det intensive moderskab, som indebærer, at børns behov må prioriteres først, og dermed bliver forældreskabet børnecentreret, og ligeledes i overensstemmelse med det intensive moderskab viser ovenstående, at mødre oplever, at det kan kræve meget tid og energi at være mor.

En årsag til, at det netop er børnene ‘først’ er Anne inde på i følgende udtalelse:

“(…) der er da masser af udfordringer i, at man gerne vil give sine børn en god ballast og en god start på livet og det gør jo også nogle gange at man sætter sig selv til side, sætter sine egne behov til side” (Anne, 170-171)

Dette udsagn kan siges at vise, at Anne er præget af en forældredeterministisk tankegang (se afsnit 2.2.3), idet hun synes at have en bevidsthed om, at hvad hun foretager sig med sine børn, har betydning for deres udvikling og senere liv, og at hun som forælder dermed, er afgørende for sine børns fremtid. I samme forbindelse understreges det, at hun til tider tilsidesætter egne behov for netop at kunne give sine børn de bedste forudsætninger for fremtiden. At de interviewede mødre synes at være præget af en forældredeterministisk tankegang, fremkommer, som tidligere vist, også i undertemaet “Mere tid til familien” (se afsnit 4.5.1). Sanne sætter desuden også ord på denne tankegang, hvor hun udtaler, at forældreskabet, generelt set, i dag har udviklet sig i retning af: “(…) vi skal have kontrol over det hele hele tiden, og de må ikke slå sig ret meget på livet før, vi er bekymret for, det trækker spor ind i voksenlivet” (Sanne, 300-302). Her kan der argumenteres for, at Sanne her taler ind i, at forældreskabet i dag indebærer en overbevisning om, at børn er sårbare og ikke kan klare at møde problemer i livet, hvilket, jævnfør Furedi, er med til at fremme forestillingen om, at barnets skæbne er fuldstændig afhængig af forældrene – hvor dette derfor kan ligge til grund for den kontrol, Sanne omtaler, at forældre har brug for i dag. Desuden svarer Nina følgende, da hun adspørges i forhold til, hvad der er mest udfordrende ved at være forælder:

“Ja, bekymringen for om de lykkes eller ikke lykkes ... Jaer særligt det der med at få ham (ref.: sønnen) i skole. Der er jeg sådan lidt: “Hvad gør jeg, hvis han en dag, han ikke vil i skole (...) Jeg abonnerer lidt på attachment parenting, og det der med vi har en god relation, og fordi at du er glad for mig og vores relation, så gør du, hvad jeg sige, og ikke fordi jeg er stærkere end dig, eller har autoritet over for dig som din forælder. Selvfølgelig har jeg det, men jeg vil langt hellere bruge ... den form for opdragelse end jeg vil sige: “Så får du ikke nogen tablet på søndag”. Der skal rigtig meget til, før vi lander der. Rigtig rigtig meget. Heldigvis ... Jaer men meget det, for hvad hvis vi ender der. Hvad hvis det starter sådan en cyklus af skolevægring, og hvad hvis jeg ikke kan få ham afsted (suk). Hvad siger det om mig som forælder? Hvad siger det om ham? Er det min skyld? Hvad har jeg gjort forkert? ... Den der bekymring fylder meget” (Nina, 168-178)

Ud fra dette citat synes Nina at være præget af en forældredeterministisk tankegang og hermed bevidsthed om sin afgørende rolle som forælder i forhold til barnets skæbne, idet hun sætter spørgsmålstejn ved, hvad hun som forælder har gjort forkert og overvejer om det er hendes skyld, hvis hendes søn på et tidspunkt begynder at opleve skolevægring. I forbindelse med dette citat er det også relevant at fremhæve, at Nina synes at forsøge at efterleve nutidens forældreskabsideal med hensyn til positive parenting (se afsnit 2.2.4). Dette ses ved, at hun ønsker at undlade brugen af straf samt at udnytte sin autoritet. I stedet fokuserer hun på den gode relation mellem hende og børnene i sin opdragelse, hvilket kan siges at være i overensstemmelse med det overordnede begreb for positive parenting; “be nice”. Desuden påpeger Nina også, at: “Mange dage kan man jo godt, tage sig sammen og lade det ligge og så sige, jeg må lige være sur eller bryde sammen senere. Lige nu skal jeg bare lige være der for mine unger” (Nina, 199-201). Foruden at Nina igen tydeligt forsøger at sætte børnene først, kan det desuden fremhæves, at dette kan siges at være endnu et forsøg på at efterleve positive parenting – her i den forstand, at Nina synes at forsøge at kontrollere og regulere egne negative emotioner, og i stedet udvise mere positive emotioner overfor hendes børn. At Nina forsøger at efterleve positive parenting fremkommer desuden af det tidligere præsenterede undertema “Forældres forældreskab” (se afsnit 4.4.2). Anne synes derudover også at tale ind i idealet om positive parenting, idet hun udtaler følgende, da hun adspørges med hensyn til, om der er et ideal for forældre-

skabet i dag: “Det er da også i forhold til, hvordan er det, man taler til sine børn, nogle gange kommer jeg jo til at skælde ud, jeg kommer til at sige ting jeg ikke skal sige (...)” (Anne, 416-417). Anne kan hermed siges at udvise en bevidsthed om positive parenting-idealet, idet hun her synes at have en bevidsthed om, at det ikke er korrekt at skælde sine børn ud, og at der er nogle ting, hun ikke må udtrykke overfor dem.

Selvom ovenstående synes at udvise, at de interviewede mødre i høj grad sætter børnene og deres behov først, så ses det ved Anne og Sanne, at de dog også har et fokus på deres egne behov. Eksempelvis forklarer Sanne, at hvordan hendes formiddag med børnene ser ud, også afhænger af, hvad hun selv har energi og lyst til. Desuden udtaler hun:

“Netop fordi jeg er så meget sammen med mine, så vil jeg have, at de går med mig til stranden, og jeg vil have ... at vi også gør noget for mig. Og jeg er blevet god til at sige nej. Jeg leger ikke med dem, hvis ikke jeg ægte har lyst, altså fordi så mærker de, at det er halvhjertet. Det er der ikke nogen der gider. Der er ikke nogen der gider et halvhjertet ja. Så hellere sige nej tak, men det var jeg virkelig ikke god til de første år, fordi jeg havde en forestilling om, at det var forventeligt af mig, at jeg altid var tilgængelig og altid (...)” (Sanne, 240-245)

Sanne kan her siges at udvise, at hun også tager højde for sine egne behov i forbindelse med sit forældreskab, men samtidig har det taget tid for hende at give sig selv lov til dette. Anne påpeger desuden, at fordi børnene ikke længere er små, så er der mere tid til, at de som forældre kan gøre nogle ting, som de har lyst til. For Anne er det altså børnenes alder, der muliggør et større fokus på forældrenes behov. Derudover nævner hun i forbindelse med det tidligere nævnte citat, der omhandler udfordringer i forhold til at tilsidesætte egne behov for sine børn, at dette har de gjort i en periode, men:

“(...) så når man også til et sted, hvor man ikke selv får ladet op og så bliver jeg heller ikke den gode mor, fordi jeg ikke selv får tanket op på energi ik’. Så der er sådan en, jeg tror der er hele tiden sådan en afvejning af så, hvornår skal man være noget for hvem og hvad” (Anne, 172-175)

Det fremgår heraf, at Anne synes at påpege, at hvis hun i en for lang periode udelukkende har fokus på børnenes behov, så kan hun ikke være den såkaldte 'gode' mor. Dermed taler hun ind i, at hun faktisk udviser opmærksomhed i forhold til sine egne behov, ikke bare for hendes egen skyld, men også for hendes børns, så hun kan være den mor for dem, som hun gerne vil være.

Nina omtaler ikke samme opmærksomhed på egne behov, men følgende citat, vedrørende hvor meget hendes forældrerolle fylder, er interessant at inddrage i forhold til dette tema omhandlende, at børnene kommer først:

“Det fylder meget ... men det er også dels med vilje at jeg lader det fylde meget, fordi jeg har valgt og få børn og jeg har valgt at få dem tidligt ... de vokser rigtig hurtigt og hvis jeg ikke er der for dem nu, så når jeg det ikke, så er de bare væk og min karriere den kommer” (376-378)

Dette citat understreger, at selvom forældreskabet indebærer en betydelig prioritering af børnene og en tilsidesættelse af hendes studie, foretrækker hun dette, da det er 'nu eller aldrig', at hun kan være sammen med sine børn, hvorimod studiet kan vente. Nina taler hermed ind i, at dét er det hele værd at være forælder, hvilket de andre mødre ligeledes omtaler, hvor Sanne fremhæver at det at få børn "er den største gave" (Sanne, 220), og Anne beskriver, hvordan hendes liv og værdier blev sat i perspektiv på en positiv måde, da hun fik børn. Generelt skal det således pointeres, at forældreskabet for disse mødre opleves som værende det hele værd, og at det er meget givende for dem at have børn. Sammenfattende kan det hermed siges, at temaet viser, at de tre mødre på mange måder synes at være ambitiøse i deres forældreskab, idet de synes at forsøge at leve op til forældreskabsidealet i dag ved både at ændre deres liv radikalt i forbindelse med, at de får børn, samt at de i høj grad sætter børnene først.

5. Diskussion

I det følgende kapitel vil der blive foretaget en diskussion af en række punkter i relation til nærværende speciale. Først vil der blive foretaget en diskussion af analysens hovedfund. Derefter vil det blive diskuteret, hvordan mødrene synes at forstå og omtale deres børn i et psykologiseret sprog, og hvad årsagerne til dette kan være. Herefter følger en diskussion af specialets kvalitet ud fra en række vejledende kvalitetsin-

dikatorer. Slutteligt vil der blive foretaget en perspektivering i forhold til andre grupper af forældre, der kan være relevante at undersøge i yderligere forskning. Dertil vil det kort blive fremhævet, hvilken relevans nærværende speciale har.

5.1 Analysens hovedfund

I dette afsnit vil analysens hovedfund blive præsenteret, idet det anses som værende centralt at udfolde og koble dette yderligere til dele af den præsenterede teori.

Hovedfundet i analysen kan siges at være den ambivalens, som særligt Anne og Sanne synes at være præget af. Dette kommer til udtryk ved, at de begge retter en kritik af og forsøger at 'gøre op' med samfundets indretning særligt i forhold til forventninger om præstation – hvor de begge udtrykker at have 'trådt' ud af hamsterhjulet ved, at de i dag langt fra arbejder fuldtid. Dog kan mødrene i stedet på én og samme tid siges at have et særligt stort fokus på forældreskabet og en særlig 'dyrkelse' af dette. På denne vis synes det, at præstationer i arbejdslivet flyttes til præstationer i forældreskabet. I relation til dette er det således tydeligt, at det ikke bare er ligetil at 'gøre op' med det præstationssamfund, som netop Petersen (2016) omtaler. I forbindelse med dette kan dele af Giddens' samtidssamfund inddrages som en mulig forklaring på, hvorfor dette kan være svært at 'bryde' med. Ifølge Giddens er selvet i dag et refleksivt projekt, som den enkelte selv bærer ansvaret for. I relation til dette overtager disse mødre ikke blot traditioner, men indretter derimod selv deres liv efter egne valg og værdier – og reflekterer altså over, hvilket liv de ønsker at leve. Dette afspejler overbevisningen om, at man i dag er, hvad man gør sig selv til. I overensstemmelse med dette kan Brinkmann og Eriksen (2016) inddrages, idet de ligeledes fremhæver, hvordan der i dag er et udpræget fokus på selvet og den omtalte selvudviklings- og realiserings-trend, hvor det handler om at skabe sit eget selv, uafhængigt af fællesskabet. Eftersom individer i dag er, hvad de gør sig selv til, kan det tyde på, at det sandsynligvis ikke er muligt bare at 'gøre op' med det, der forventes af en fra samfundet – og således kan der stilles spørgsmål ved, om det i dag er muligt slet ikke at præsentere inden for noget. Præstations-værdierne kan hermed siges at komme til udtryk på en anden måde, nemlig inden for forældreskabet i stedet for arbejdslivet. Hermed kan der argumenteres for, at mødrene derfor i høj grad skaber deres selvfortælling ud fra det at være forælder. I forlængelse af dette er det også centralt og vigtigt at fremhæve, at mødrene alle kan siges at være meget bevidste og oplyste om og

i deres forældreskab. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at de som netop omtalt udviser bevidsthed om samfundets indretning, og om hvordan denne indretning påvirker dem negativt, hvor særligt Anne og Sanne stiller sig kritisk herover for. Selvom de tre mødre alle er bevidste og forholder sig til, hvad deres forældreskab og liv skal indebære, så skal det dog pointeres, at Nina i højere grad end Anne og Sanne kan siges at acceptere, at nogle dele i relation til forældreskabet blot ses som værende et vilkår, idet hun udtaler; “(...) det er jo bare sådan det er” (Nina, 131).

5.2 Psykologiseret sprog

Det følgende afsnit vil diskutere, hvorledes mødre alle synes at tale i et psykologiseret sprog om deres børn, samt hvad årsagerne til dette kan være.

Som det blev påpeget i afsnit 4.3 “Rammesætning af analysen”, synes alle tre mødre at have en udpræget psykologisk måde at forstå og omtale deres børn på. Dette kommer bl.a. til udtryk i Ninas beskrivelse af, at sønnen snart skal starte op til en soloaktivitet, hvor argumentet for dette er, at sønnen virker “overvældet” af at gå i skole, og at de som forældre derfor har vurderet, at sønnen ikke kan “rumme” dette. Soloaktiviteten er derfor tilvalgt, idet han vurderes at kunne overkomme en sådan aktivitet uden, at det som Nina forklarer “koster ham en masse ekstra energi” (Nina, 300-301). Nina forklarer også, at hun går ind for “attachment parenting”, hvilket er det, der i det teoretiske afsnit (afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv”) er præsenteret på dansk som tilknytningsteorien. Hun forklarer, at hun lægger vægt på, at mor og barn har en god relation, og at opdragelsen ligeledes afspejler sig i dette – at det ikke er autoritet og ‘styrke’, der afgør relationen og opdragelsen, men at det i stedet er den gode relation, der er afgørende. Nina tillægger også flere gange sønnen personlighedstrækket introvert, og at hun forklarer, at hun er sikker på, at han er introvert. Nina nævner således selv begreber hentet fra psykologien, som hun har valgt at tillægge værdi og praktisere forældreskabet ud fra.

Sanne er ligeledes optaget af sin søns behov og at tilrettelægge en hverdag, som hun mener passer til hans behov, hvilket bl.a. medfører, at hun henter ham hjem til middag, som beskrevet i analysen. Dette forklares ud fra, at han skal “lande i sig selv” (Sanne, 140) og falde til ro, fordi han “suger alle indtryk til sig som en svamp” (Sanne, 141). Her ses igen en optagethed af barnets psykiske liv og tilstand, og hvordan

forældreskabet og familielivet tilrettelægges herudfra. Anne taler også flere gange om, hvordan hun har en søn, der “rigtig godt kan lide struktur” (Anne, 331), og at hans verden kan bryde sammen, såfremt noget er anderledes, end det, der aftales eller forventes. Ud fra dette har Anne og hendes mand skabt rammer, der på mange måder skal kunne rumme sønnen og hans behov for at vide, hvad der skal ske, bl.a. fremhæves det, at sønnen ikke bare kan ‘følge med’ i deres ræs.

På den ene side kan der argumenteres for, at denne psykologiske måde at tale om og forstå børnene på kan være et udtryk for en tidstypisk tendens i form af den såkaldte psykologisering af hverdagslivet (Brinkmann, 2023). Begrebet *psykologisering* dækker over det, der sker, når “en psykologisk fortolkning af mennesker og deres liv vinder udbredelse” og handler således grundlæggende om udbredelsen af en psykologisk tankegang (Brinkmann, 2023, p. 610). De ovenfor nævnte eksempler på, hvordan mødre beskriver og forstår deres børn med psykologiske termer, herunder er optaget af deres børns psykologiske behov, kan dermed sandsynligvis ses som et udtryk for netop psykologiseringen af hverdagslivet, hvor den psykologiske tankegang præger kulturen og hverdagslivet samt den måde, hvorpå bl.a. menneskelige handlinger og problemer forstås og fortolkes (Brinkmann, 2023).

På den anden side kan man også argumentere for, at eftersom to af mødrene studerer eller arbejder med menneskers mentale helbred, og derfor i varierende grad har en psykologisk baggrund, kan dette komme til udtryk og afspejle sig i den måde, de omtaler og forstår deres børn på. Anne arbejder med stressramte og har uddannet sig i et personlighedsværktøj, mens Nina studerer psykologi. Ud fra dette perspektiv er det således ikke lige så bemærkelsesværdigt, at flere af mødrene bruger og henviser til begreber, der bl.a. bruges i psykologiske sammenhænge. Dertil skal det nævnes, at også Sanne synes at have et vist kendskab til børns udvikling og det psykologiske herom, hvor hun bl.a. i interviewet henviser til det nye børnesyn, måske grundet hendes tidligere arbejde i en børnehave. Som det er bemærket i afsnit 2.1 “Forældreskabet i et historisk perspektiv” er der ligeledes opstået en hel industri, der har til hensigt at rådgive forældre i deres forældreskab, hvorfor dette kan være endnu et argument for at mødre kender til og anvender et sådan psykologisk sprog. Deres baggrunde og viden indenfor området kan sandsynligvis også være med til at forklare, at de har valgt at lade sig interviewe. Det er, som beskrevet indledningsvist om disse mødre (se afsnit 4.3 “Rammesætning af analysen”), nogle kvinder, der synes at have fundet

en ‘løsning’ eller måde at navigere og indrette forældreskabet og familielivet på, og som også er særligt optaget af dette.

5.3 Kvalitetsvurdering

I følgende afsnit vil overvejelser i forhold til nærværende speciales kvalitet blive udfoldet. Tanggaard og Brinkmann (2020b) fremhæver, at kvalitetskriterier i kvalitativ forskning bør respektere den kvalitative forsknings særegenhed og understreger dertil, at kvaliteten skal vurderes ud fra kriterier, som anerkender forskningens ambitioner og mål. I kvalitativ forskning handler *kvalitet* om at sikre og demonstrere, at adskillige foranstaltninger er taget for at sikre, at den pågældende undersøgelse er både troværdig og stringent (Frost & Bailey-Rodriguez, 2019). I denne forbindelse fremhæver Tanggaard og Brinkmann (2020b) en række kvalitetsindikatorer, hvor disse anvendes vejledende i nedenstående kvalitetsvurdering af nærværende speciale.

En af kvalitetsindikatorerne indebærer, at forskeren må specificere sit perspektiv, herunder sit teoretiske perspektiv samt personlige forventninger til forskningen. Denne åbenhed antages at tillade læseren at fortolke forskerens data og forståelsen af disse data, og herunder reflektere over eventuelle alternativer (Tanggaard & Brinkmann, 2020b). Dette har vi forsøgt at imødekomme i nærværende speciale ved først og fremmest at beskrive den videnskabsteoretiske tilgang, og hermed udvise transparens i forhold til hvilke generelle overbevisninger, vi har tilgået undersøgelsen med. Derudover har vi, i kapitel 1. “Indledning”, beskrevet, hvad vi personligt har af forventninger til vores undersøgelse, herunder at give forældre en stemme, samt at opnå brugbar viden som mulige fremtidige PPR-psykologer. Desuden indebærer denne kvalitetsindikator, at forskeren skal tydeliggøre, hvad formålet er med undersøgelsen – og herunder hvad ens metodiske begrundelser er for de valg, man har truffet og overveje, hvorvidt disse hænger sammen med det, som egentligt ønskes undersøgt (Tanggaard & Brinkmann, 2020b). Dette er forsøgt efterlevet ved, at vi undervejs har argumenteret for de valg, vi har taget og sat dem i relation til problemformuleringen, herunder brugen af den abduktive forskningsstrategi (se afsnit 3.2), interviews (se afsnit 3.3) samt brugen af tematisk analyse (se afsnit 4.1).

En anden kvalitetsindikator indebærer, at forskeren skal situere sine deltagere, herunder beskrive dem og deres livsforhold, samt konteksten for interviewene (Tanggaard & Brinkmann, 2020b, p. 661, parafrase). I overensstemmelse hermed præsenterer vi i nærværende speciale vores deltagere og deres egne beskrevne livsomstændigheder (se afsnit 4.2). Desuden skildrer vi selve den fysiske kontekst for vores interviews (se afsnit 3.3.4), vi begrundet antallet og kriterier for valg af interviewdeltagere, samt hvordan vi fik adgang til disse (se afsnit 3.3.2 “Rekruttering af interviewdeltagere”). Desuden skal det påpeges, at eftersom vi søgte deltagere gennem vores private Facebook-profiler, var en af interviewdeltagerne en perifer bekendt af en af os.

Endnu en kvalitetsindikator er, at forskeren må foretage såkaldte troværdighedstjek (Tanggaard & Brinkmann, 2020b). En måde, hvorpå vi forsøgte at kontrollere troværdigheden i interviewene var, at vi undervejs spurgte interviewdeltageren ind for at sikre den korrekte forståelse af deres udsagn på de tidspunkter, hvor vi var i tvivl. Dette blev således gjort for at tjekke forståelsen af interviewdeltagerens udsagn. Derudover er endnu en måde at kontrollere troværdigheden af interviewdeltagerens udsagn samt identificerede temaer at inddrage flere analytikere, som kan gennemgå analysen for eksempelvis fejl eller overdrivelser (Tanggaard & Brinkmann, 2020b). For yderligere at forsøge at opnå denne troværdighed, har vi derfor begge gennemgået samtlige udsagn og fortolkninger i specialets analyse, og desuden vendt disse med vores vejleder. Dette har medført, at nogle fortolkninger blev tilpasset efter nærmere dialog herom. Dog skal det bemærkes, at det i nogle tilfælde ville have været fordelagtigt at have haft muligheden for at afholde opsamlende interviews, hvor eventuelle tvivlsspørgsmål, opstået i forbindelse med udarbejdelsen af analysen, kunne blive afklaret og nuanceret, så vi kunne sikre kvaliteten af fortolkningerne. Et konkret eksempel på dette kan være, at Nina på et tidspunkt fortæller, at det at være forælder for hende indebærer et “bevidst fravalg af alt muligt andet” (Nina, 385), hvor hun kun fremhæver sit studie i denne sammenhæng. Derfor kunne det her være relevant at få svar på, hvilke fravalg hun ellers har foretaget og dermed få hendes udtalelse nuanceret.

At forskeren skal opnå kohærens, er ligeledes en kvalitetsindikator som Tanggaard og Brinkmann (2020b) fremhæver. Dette indebærer, at materialet skal fremstilles sådan, at der er vis integration og sammenhæng i hele undersøgelsen, men samtidigt

skal nuancer bevares. Dette har vi i relation til analysen forsøgt at opnå ved at udpege temaer i analysen og på denne måde samle vores datamateriale, men derudover har vi ligeledes været opmærksomme på at tydeliggøre, hvorvidt et tema fx kun gør sig gældende for nogle af mødrene og eventuelt i varierende grad. Desuden omhandler kohærens, at der er en intern konsistens i undersøgelsen. Det vil sige, at det overordnede emne, problemformulering, videnskabsteoretiske overvejelser, litteraturvalg samt analysestrategi skal udgøre et sammenhængende hele (Tanggaard & Brinkmann, 2020b, p. 663, parafrase). Denne kohærens har vi forsøgt at have for øje lige fra begyndelsen, hvor vores indledende interesse, i form af forældreskabet i dag i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed – fra et kritisk perspektiv – udgjorde baggrunden for den udarbejdede problemformulering. Derudover, i overensstemmelse med det kritiske perspektiv, understreger vi socialkonstruktionismen som værende vores videnskabsteoretiske tilgang, og dertil kan den anvendte teoretiske baggrund siges at tage udgangspunkt i overvejende kritisk litteratur. I forhold til analysemetode i form af tematisk analyse kan denne siges at være i overensstemmelse med vores videnskabsteoretiske afsæt.

Den sidste kvalitetsindikator, som vil blive belyst her, omhandler, at forskeren kan sondre mellem specifikke og generelle formål. Dette indebærer, at når man tilstræber en generel forståelse af et fænomen, skal ens undersøgelse have et tilstrækkeligt omfang, eksempelvis antal deltagere, hvor man så må redegøre for begrænsninger i forhold til andre deltagere. Ydermere når man tilstræber at forstå et specifikt tilfælde, må det studeres og beskrives omfattende og systematisk nok til, at man som læser får et tilstrækkeligt grundlag for forståelse heraf. Dertil må forskeren også redegøre for begrænsninger i forhold til at udvide forståelsen til andre (Tanggaard & Brinkmann, 2020b, p. 663, parafrase). I denne forbindelse er det her relevant at understrege, hvilke begrænsninger gruppen af interviewdeltagere medfører. Først og fremmest har vi udelukkende interviewet etniske danske middelklasse mødre. Dermed er det ikke muligt på baggrund af specialet at sige noget om fædres oplevelse af forældreskabet, samt forældres oplevelse af forældreskabet i dag med hensyn til etniske og klasse-mæssige forskelle. Derudover indgår de interviewede mødre i, hvad der kan siges at være en 'klassisk' familiekonstellation med far, mor og børn, samt er de ældste børn blot syv år. Derfor er det heller ikke muligt at sige noget om, hvordan forældre, som ikke indgår i en 'klassisk' familiekonstellation, oplever forældreskabet i dag, og det

samme gør sig gældende i forhold til forældre med ældre børn. Nogle af disse nævnte begrænsninger i forhold til interviewdeltagerne vil bl.a. være fokus i den kommende perspektivering.

5.4 Perspektivering og relevans

Ovenstående diskussion leder til en perspektivering af, hvad der i videre forskning kunne være relevant at undersøge i relation til forældreskabet i dag. Dette med et særligt fokus på, hvilke andre målgrupper af deltagere, som ville være relevante at inddrage i videre kvalitativ forskning. Da interviewdeltagerne kan siges at udgøre en 'smal' målgruppe, kan interviews med andre målgrupper af forældre anses som relevante i forhold til formodentligt at kunne tilføje flere nuancer i relation til forældres oplevelse af forældreskabet i dag. Afslutningsvis vil det blive udfoldet, hvilken relevans nærværende speciale synes at have.

Først og fremmest er det her igen relevant at fremhæve, at vores interviewdeltagere alle er mødre, som ikke har et fuldtidsarbejde, hvor dette kan siges at være afvigende fra normen. Derfor vil det være relevant at undersøge forældreskabet i dag hos forældre, hvor begge parter har fuldtidsarbejde, idet de interviewede mødres indretning af tilværelsen synes at bidrage til, at de i særlig høj grad har mulighed for og vælger at 'dyrke' forældreskabet. Med afsæt heri opstår der netop et spørgsmål om, hvordan forældre, der ikke har indrettet sig sådan og dermed ikke formodes at have samme tidsmæssige ressourcer i forhold til 'dyrkelse' af forældreskabet, oplever at være forældre i dag. Relevansen i forhold til at undersøge dette kan også siges at blive understreget af, at vores interviewdeltagere, som nævnt i analysen under temaet 4.7 "Oplevelse af forældreudbrændthed", giver udtryk for, at de vil være særligt udfordret som forældre, hvis begge forældre havde fuldtidsjobs, med risiko for at opleve forældreudbrændthed. I forlængelse heraf synes det relevant at undersøge, hvordan forældreskabet opleves af forældre, som generelt ikke har samme ressourcer, som de interviewede mødre. Eksempelvis enlige forældre som ligeledes ikke formodes at have mulighed for i samme grad at 'dyrke' forældreskabet.

På baggrund af, at vores interviewdeltagere udelukkende er mødre, rejser der sig desuden et spørgsmål i forhold til, hvordan fædre specifikt oplever forældreskabet i dag. Ydermere, i forbindelse med vores rekruttering af deltagere i nærværende speci-

ale (se afsnit 3.3.2), efterspurgte vi, udover forældre, der ville lade sig interviewe enkeltvist, også forældrepar, som ville lade sig interviewe sammen. Dog fik vi udelukkende henvendelser fra mødre, hvilket medfører, at der kan argumenteres for, at det ville være relevant at udføre en interviewundersøgelse af forældrepar vedrørende deres oplevelse af at være forældre i dag. Forældrepar formodes at kunne bibringe forskellige synspunkter på et delt forældreskab, og hermed netop flere nuancer i forhold til deres oplevelse af forældreskabet i dag. Denne formodning kan siges at blive understøttet af, at Sanne i interviewet udtaler, at hende og hendes mand ofte er uenige om, hvordan familielivet skal indrettes.

Desuden var vores gruppe af interviewdeltagere begrænset til forældre, som havde børn i 1. klasse. Som fremhævet i afsnittet 1.1 "Præcisering og afgrænsning", formodes der at være nogle andre vanskeligheder og problematikker i forhold til at være forældre til fx teenagere. I interviewet af Anne er hun inde på netop dette, idet hun taler ind i, at fremtiden vil indebære nye ting at forholde sig til som forældre i forhold til hendes søn: "(...) så kommer de sociale medier jo på et tidspunkt og telefoner og alt sådan noget" (Anne, 473-474). Dermed kan det anses som værende relevant at undersøge oplevelsen af forældreskabet i dag hos forældre til ældre børn, da dette formodentligt på nogle områder vil opleves anderledes og indebære andre udfordringer end hos de pågældende deltagere. Overordnet kan der på baggrund af dette siges, at yderligere viden om forældres perspektiver på forældreskabet i dag kan være givtigt.

I forhold til specialets relevans er det centralt at påpege, at den inddragede teori i høj grad er baseret på sociologisk teori og hermed synes disse at have et udpræget fokus på større og mere overordnede samfundstendenser i forhold til forældreskabet. Her kan vores psykologiske bidrag i form af specialet og dets fokus på forældres personlige, subjektive perspektiver på forældreskabet i dag bidrage med at supplere disse samfundstendenser med, hvordan disse opleves af og får betydning for det enkelte individ. I denne forstand kan dette speciale i psykologi siges at bidrage med nuanceret viden om menneskers konkrete livshistorier og -situationer holdt op imod den tid, de lever i. Desuden, som præsenteret i 1. "Indledning", er forældre en gruppe, som man som psykolog i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning kommer til at arbejde med. Sættes dette i relation til specialet kan det fremhæves, at en sådan viden kan være afgørende i forhold til at opnå kendskab til de forståelser og idealer, der er rela-

teret til det at være forælder i dag – i et forældreperspektiv – og at vi derfor som kommende psykologer kan sætte denne tilegnede viden i spil i samarbejdet med forældre, således vi bedst muligt kan hjælpe og støtte dem i forhold til at navigere i forældreskabet.

6. Konklusion

Formålet med nærværende speciale har været at opnå forståelse for forældres egne oplevelser af, hvordan det er at være forælder i dag, herunder i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed. Dette er undersøgt med udgangspunkt i følgende problemformulering:

Hvad er forældres egne oplevelser af forældreskabet i dag – i en tid, hvor der tales om forældreudbrændthed?

Problemformuleringen er blevet belyst ud fra en socialkonstruktionistisk tilgang, jævnfør Burr, og er blevet undersøgt med udgangspunkt i en kvalitativ interviewundersøgelse, baseret på semistrukturerede interviews med tre mødre. Den anvendte forskningsstrategi har dertil været abduktion, som har medført, at vi tilgik interviewene med en vis forudgående forståelse om forældreskabet i dag, men samtidigt ud fra en 'åben' position, der muliggjorde, at det, der fyldte for mødrene, kunne gives plads i interviewene og analysen. Mere konkret blev interviewene, foruden det tidligere udarbejdede litteraturreview omhandlende krav og forventninger til forældre i skole-hjem-samarbejdet, tilgået med en forudgående viden om forældreskabet i et historisk perspektiv, teori om forældreskabsidealet i dag samt litteratur om fænomenet forældreudbrændthed. Den abduktive forskningsstrategi bidrog derudover med, at det undervejs i analysen var muligt at inddrage ny, relevant teori, herunder særligt teori om præstationssamfundet, øget refleksivitet samt selvudviklings- og realiserings-trenden for dermed at udfolde forældrenes oplevelse yderligere. Empirien fra de tre interviews blev analyseret med udgangspunkt i tematisk analyse, inspireret af Braun og Clarke, og heraf fremkom følgende fem temaer: 1) Et 'opgør', 2) Valg, 3) Andres holdninger, 4) Forældreudbrændthed og 5) Ambitiøse forældre. Disse temaer har bidraget til besvarelsen af problemformuleringen.

Først og fremmest kan det konkluderes, at mødrenes oplevelse af forældreskabet i dag kan siges at indebære et forsøg på at 'gøre op'. Dette består i, at to af mødrene har en særlig samfundskritisk stemme, hvor de retter en kritik af samfundets indretning, særligt i relation til arbejdsmarkedet. I denne forbindelse forsøger de at 'gøre op' med præstationsidealet i forhold til arbejdslivet. Dertil forsøger særligt to af mødrene ligeledes at 'gøre op' med deres forældres forældreskab, hvilket indebærer at de bevidst praktiserer forældreskabet på en anden måde end deres egne forældre.

Derudover er mødrenes oplevelse af deres forældreskab, at dette er karakteriseret ved at indebære adskillige valg. I relation til dette fremkommer det, at de tre mødre alle har tilvalgt mere tid til og med deres familie, hvor to af mødrene fravælger fuldtidsarbejde og den tredje nedprioriterer sit studie til fordel for familielivet. Dertil kan det tolkes, at de alle er mødre, der kan siges at reflektere over, hvordan de vil indrette deres liv som forældre, og at de foretager en lang række afvejninger og prioriteringer i forbindelse med deres forældreskab. Mødrenes afvejninger og prioriteringer, og dermed valg, kan sættes i forbindelse med individualiseringen, idet de her på mange måder tager udgangspunkt i deres egne og familiens behov, og disse kan siges at sættes 'over' fællesskabets. De mange valg synes desuden at medføre en grundlæggende tvivl hos mødrene, hvor dette kan sættes i relation til selvidentitetens reflektive karakter, og at mødrene dermed kan siges at være ansvarlige for de valg, de træffer.

På baggrund af mødrenes ovenstående beskrevne oplevelser af forældreskabet kan det siges, at en særlig ambivalens kommer til udtryk, hvor mødrene på den ene side ønsker at gøre op med præstations-værdierne, men på en og samme tid vælger de i høj grad at 'dyrke' forældreskabet, og dermed synes de i stedet at reproducere præstations-værdierne i forældreskabet.

Derudover viser det sig, at mødrene oplever og mødes af mange holdninger i forhold til deres forældreskab både fra lægfolk og eksperter, men samtidigt opsøger mødrene også selv ekspertråd, når de oplever udfordringer som forældre. Dette kan sættes i relation til, at forældres instinktive viden og egne overbevisninger i dag ikke anses som værende tilstrækkelige, og andre derfor kan sætte spørgsmålstegn ved den måde, som mødrene vælger at praktisere forældreskabet på, samt synes det at medføre, at mødrene oplever et behov for selv at opsøge eksperter.

I relation til fænomenet forældreudbrændthed fremkommer det, at mødrene gør det klart i forhold til deres oplevelse af forældreskabet i dag, at de ville være udfordret i rollen som forældre, med risiko for at opleve forældreudbrændthed, hvis de ikke havde valgt at indrette deres liv på den særlige måde, de har. Mere overordnet findes det i mødrenes beskrivelser af deres oplevelser af forældreskabet, at de kan siges at fremstå ambitiøse i deres forældreskab, idet de på mange måder synes at forsøge at leve op til forældreskabsidealet i dag, herunder at de som mødre lever et markant anderledes liv før og efter, at de fik børn, og at de i særlig høj grad sætter børnene først. Nærmere bestemt kan mødrenes beskrivelse af deres forældreskab sættes i relation til teori om forældreskabsidealet i dag, herunder Hays' begreb om intensivt moderskab, hvor mødrene oplever, at det kræver meget tid og energi at være mor, samt at deres hverdag leves særligt børnecentreret. Dertil synes mødrene at være præget af en forældredeterministisk tankegang, jævnfør Furedi, hvor de som forældre ser dem selv som havende afgørende betydning for deres børns udvikling og senere succes. Derudover kan to af mødrene siges at praktisere samstemt kultivering, jævnfør Lareau, hvor de har et særligt fokus på at understøtte deres børn i forhold til deres fritidsaktiviteter og skolearbejde. Disse mødre forsøger ligeledes at praktisere forældreskabet i overensstemmelse med positive parenting-tilgangen.

Uddybende kan den ovenfor nævnte ambivalens hos mødrene ses som et udtryk for, at præstations-værdier kan siges at 'flyttes' fra arbejdslivet til forældreskabet. Her kan det siges, at det fremkommer, at det ikke er ligetil at gøre op med det præstations-samfund, som Petersen præsenterer. Hertil kan Giddens' samt Brinkmann og Eriksens teori inddrages som en mulig forklaring på, hvorfor det kan svært at 'bryde' med præstationsidealet, idet individer i dag i høj grad er, hvad de gør sig selv til, og det derfor ikke er muligt endegyldigt at opgive præstationsfokusset. I forlængelse af dette er det ligeledes centralt at fremhæve, at de tre mødre alle kan siges at være meget bevidste og oplyste om og i deres forældreskab.

Derudover kan det på baggrund af diskussionen fremhæves, at mødrene synes at omtale deres børn i et psykologiseret sprog, og hertil diskuteres psykologiseringen af hverdagslivet, jævnfør Brinkmann, som en ud af flere mulige årsager hertil. Andre mulige årsager kan være mødrenes baggrunde, samt den industri, der eksisterer i forhold til at rådgive forældre. Overordnet kan dette speciale i psykologi bidrage med viden om mødres personlige, subjektive perspektiver på og oplevelser af det at være

forælder i dag. Ydermere fremkommer det givtigt at foretage yderligere kvalitativ forskning med andre grupper af interviewdeltagere, eftersom specialet kan siges at have en 'smal' gruppe af interviewdeltagere.

Referenceliste

- Akselvoll, M. Ø. (2022). *Det grænseløse forældreskab*. Dansk Psykologisk Forlag. [pp. 9-242, 234 s.]
- Ariès, P. (1982). *Barndommens historie*. Schlifer, B. (transl.). Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck [p. 48, 1 s.]
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101 [25 s.]
- Brinkmann, S. (2014). *Stå fast*. Gyldendal Business [pp. 85-97, 13 s.]
- Brinkmann, S. (2020). Etik i en kvalitativ verden. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.). *Kvalitative metode – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag [pp. 581-600, 20 s.]
- Brinkmann, S. (2023). Psykologiseringen af hverdagslivet. I: *Månedsskrift for almen praksis*, 2023(10) [pp. 610-615, 6 s.]
- Brinkmann, S. & Eriksen, C. (2016). Introduktion. I: Brinkmann, S. & Eriksen, C. (red.). *Selvrealisering – kritiske diskussioner af en grænseløs udviklingskultur*. Klim [pp. 8-14, 7 s.]
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2020). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.). *Kvalitative metode – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag [pp. 15-29, 15 s.]
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism* (3. ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315715421> [pp. 1-30, 30 s.]
- Dannesboe, K. I. (2012). Engagement i familien – når børn og forældre gør skole hjemme. I: Dannesboe, K.I, Kryger, N., Palludan, C. & Ravn, B. *Hvem sagde samarbejde? Et hverdagslivsstudie af skole-hjem-relationer*. Aarhus Universitetsforlag [pp. 55-87, 33 s.]
- Dannesboe, I. K. (2013). Den grænseløse skole? Forhandling af nærvær og fravær af skole i familien. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 31(4) [pp. 45-60, 16 s.]
- Dencik, L. (2005). *Mennesket i postmoderniseringen – om barndom, familie og identiteter i opbrud*. Billesø & Baltzer [pp. 102-110, 9 s.]

-
- Faircloth, C. (2023). Intensive Parenting and the Expansion of Parenting. In: Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. & Macvarish, J. *Parenting Culture Studies*. (2. ed.). Springer International Publishing AG. [pp. 33-67, 35 s.]
- Frost, N. & Bailey-Rodriguez, D. (2019). Quality in qualitative research. In: Sullivan, C. & Forrester, M. A. (Eds.). *Doing qualitative research in psychology: a practical guide*. (2. ed.). SAGE Publications [pp. 60-77, 18 s.]
- Furedi, F. (2001). *Paranoid Parenting: Abandon Your Anxieties and be a Good Parent*. The Penguin Press [pp. ix-23, 41 s.]
- Furedi, F. (2002). *Forældrefælden – den unødvendige bekymring*. Thornye, O. (transl.) Gyldendal [pp. 9-96, 88 s.]
- Giddens, A. (1994). *Modernitetens konsekvenser*. Jørgensen, S. S. (transl.). Hans Reitzels Forlag [pp. 9-52, 44 s.]
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. Jørgensen, S. S. (transl.). Hans Reitzels Forlag [pp. 9-19, 11 s.]
- Greenhalgh, T. & Peacock, R. (2015). Effectiveness and efficiency of search methods in systematic reviews of complex evidence: audit of primary sources. *BMJ*, 331(7524), 1064-1065 <https://doi.org/10.1136/bmj.38636.593461.68> [2 s.]
- Grumløse, S. P. & Marschall, A. (2020). *Familie i medgang og modgang*. Hans Reitzels Forlag [pp. 15-37, 23 s.]
- Hays, S. (1996). *The Cultural Contradictions of Motherhood*. Yale University Press. [pp. 5-8, 4 s.]
- Hougaard, B. (2020). *Curlingforældre og servicebørn*. Lindhart & Ringhof [pp. 7-11, 5 s.]
- Illouz, E. (2007). *Cold Intimacies: The making of Emotional Capitalism*. Polity. [p. 5f, 2 s.]
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2017). Kvalitative analysetraditioner i samfundsvidenskabelig forskning. In: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. *Kvalitativ analyse: syv traditioner*. Hans Reitzels Forlag [pp. 9-26, 18 s.]
- Juhl, P. (2019). Forældreskab og familieliv: analyseret i en velfærdsstatslig kontekst. *Nordiske Udkast*, 46(2), 4-20 [17 s.]
-

-
- Justesen, M. S. & Tietze, S. C. B. (2023). *Krav og forventninger til forældre i skole-hjem-samarbejdet* [pp. 1-53, 53 s.]
- Kaspersen, L. B. (2007). Anthony Giddens. I: Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (red.). *Klassisk og moderne samfundsteori*. Hans Reitzels Forlag [pp. 425-440, 16 s.]
- Kessen, W. (1979). The American child and other cultural inventions. *American Psychologist*, 34(10), 815–820 [6 s.]
- Knudsen, H. (2010). Har vi en aftale? – Magt og ansvar i mødet mellem folkeskole og familie. (1. udgave.). *Nyt fra Samfundsvidenskaberne* [pp. 7-265, 259 s.]
- Kryger, N. (2015). Det intensiverede samarbejde mellem institution og hjem. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 4(2015) [pp. 62-69, 8 s.]
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview* (3. udg.). Hans Reitzels Forlag [pp. 17-398, 382]
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life* (2 ed.). University of California Press [pp. 1-13, 238, 14 s.]
- Lee, E. (2023a). Introduction. In: Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. & Macvarish, J. *Parenting Culture Studies*. (2. ed.). Springer International Publishing AG. [pp. 3-32, 30 s.]
- Lee, E. (2023b). Experts and Parenting Culture. In: Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. & Macvarish, J. *Parenting Culture Studies*. (2. ed.). Springer International Publishing AG. [pp. 69-97, 29 s.]
- Lin, G., Hansotte, L., Szczgiel, D., Meeussen, L., Roskam, I., & Mikolajczak, M. (2021). Parenting with a smile: Display rules, regulatory effort, and parental burnout. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(9), 2701–2721 [21 s.]
- Lo Iacono, V., Symonds, P. & Brown, D. (2016). Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews. *Sociological Research Online*, 21(2), <https://doi.org/10.5153/sro.3952> [pp. 1-15, 15 s.]
- Macvarish, J. (2023). The Politics of Parenting. In: Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. & Macvarish, J. *Parenting Culture Studies*. (2. ed.). Springer International Publishing AG. [p. 104, 1 s.]
-

-
- Matthiesen, N. (2018). Opdragelse: Mellem autonomi og autoritet. *Nordiske Udkast*, 46(2), 38-60 [23 s.]
- Matthiesen, N. (2019). Producing pathways: The production of change for ethnic minority socially marginalized families. *Annual Review of Critical Psychology*, 16, 1311–1329 [18 s.]
- Mikolajczak, M., Aunola, K., Sorkkila, M. & Roskam, I. (2023). 15 Years of Parental Burnout Research: Systematic Review and Agenda. *Current Directions in Psychological Science: A Journal of the American Psychological Society*, 32(4), 276–283. <https://doi.org/10.1177/09637214221142777> [8 s.]
- Mikolajczak, M., Gross, J. J. & Roskam, I. (2019). *Parental Burnout: What Is It, and Why Does It Matter?* *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319–1329. <https://doi.org/10.1177/2167702619858430> [11 s.]
- Mikolajczak, M., Gross, J. J. & Roskam, I. (2021). Beyond Job Burnout: Parental Burnout. *Trends in Cognitive Sciences*, 25(5), 333–336. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2021.01.012> [4 s.]
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., Stinglhamber, F., Lindahl Norberg, A. & Roskam, I. (2020). Is Parental Burnout Distinct From Job Burnout and Depressive Symptoms? *Clinical Psychological Science*, 8(4), 673–689. <https://doi.org/10.1177/2167702620917447> [17 s.]
- Petersen, A. (2016). *Præstationssamfundet*. Hans Reitzels Forlag [pp. 51-102, 52 s.]
- Reece, H. (2013). The pitfalls of positive parenting. *Ethics and Education*, 8(1), 42–54. <https://doi.org/10.1080/17449642.2013.793961> [13 s.]
- Roskam, I. & Mikolajczak, M. (2021). The slippery slope of parental exhaustion: A process model of parental burnout. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 77 <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2021.101354> [pp. 1-8, 8 s.]
- Sullivan, C. & Forrester, M. A. (2019). This book and how to use it. In: Sullivan, C. & Forrester, M. A. (Eds.). *Doing qualitative research in psychology: a practical guide* (2. ed.). SAGE Publications [pp. 1-14, 15 s.]
- Tanggaard, L. (2023). *En lille bog om, hvorfor de fleste forældre skal gøre langt mindre, end de tror*. Gyldendal [pp. 15-31, 17 s.]
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2020a). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.). *Kvalitative metode – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag [pp. 33-63, 31 s.]
-

Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2020b). Kvalitet i kvalitative studier. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.). *Kvalitative metode – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag [pp. 657-670, 14 s.]

Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis: Theorizing Qualitative Research*. The University of Chicago Press [pp. 1-8, 8 s.]

Timmermans, S. & Tavory, I. (2012). Theory Construction in Qualitative Research: From Grounded Theory to Abductive Analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167–186. <https://doi.org/10.1177/0735275112457914> [21 s.]

Antal sider i alt: 1811

Internetsider

Arnfred, K. (2015). *Det er skidebenhamrende møghårdt at have børn*. Information <https://www.information.dk/debat/2015/08/skidebenhamrende-moeghaardt-boern> Tilgået d. 20. februar 2024

atumidt.dk. *Deduktion, unduktion og abduction – en note* https://atumidt.dk/sites/default/files/aktiviteter/forskningsstrategier_mc.pdf Tilgået d. 22. maj 2024

Olsen, M. & Jakobsen, D. R. (2017). *Mor og far tager på kursus for at blive bedre forældre*. Politiken. <https://politiken.dk/danmark/art6267412/Mor-og-far-tager-p%C3%A5-kursus-for-at-blive-bedre-for%C3%A6ldre> Tilgået d. 20. februar 2024

Tolstrup, M., Akselvoll, M. Ø. & Reinholdt-Dunne, M. L. (2023). *Udbrændte forældre – et problem i Danmark*. P - Psykologernes Fagmagasin <https://www.dp.dk/p-psykologernes-fagmagasin/artikler/fagkronik-er-foraeldreudbraendtheden-naaet-til-danmark/> Tilgået d. 10. februar 2024

Ulvig, K. (2022). *Forsker: Nu taler vi direkte om 'forældreudbrændthed'*. Politiken. <https://politiken.dk/danmark/art9114217/Nu-taler-vi-direkte-om-%E2%80%99for%C3%A6ldreudbr%C3%A6ndthed%E2%80%99> Tilgået d. 27. marts 2024